DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY STANISŁAWÓW

LISTOPAD 2025

ZLECENIODAWCA:

GMINA STANISŁAWÓW
UL.RYNEK 32
05-304 STANISŁAWÓW

OPRACOWANIE:

EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
ProjektowanieUrbanistyczne.pl

EKOD URBANISTYKA

- SPIS TREŚCI -

WSTĘP ... 5
2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH ... 6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM ... 6
1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU ... 11
1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ... 18
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH ... 22
1.5. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA ... 26
3. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ ... 27
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE ... 27
2.2. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA ... 29
2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA ... 29
2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA ... 34
2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA ... 34
2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY ... 34
2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH ... 35
2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM ... 37
2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ ... 38
2.2.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO ... 40
2.3. TELEKOMUNIKACJA I IFNTERNET ... 41
2.4. WNIOSKI ... 43
3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE ... 44
3.1. STAN LUDNOŚCI ... 44
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA ... 44
3.1.2. STRUKTURA PŁCI ... 46
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI ... 47
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE ... 48
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI ... 48
3.2.2. MIGRACJE ... 49
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI ... 50
3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA ... 51
3.3. WNIOSKI ... 53
4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY ... 54
4.1. ROLNICTWO ... 54
4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE ... 55
4.2.1. LICZEBNOŚĆ ... 55
4.2.2. WIELKOŚĆ ... 58
4.2.3. RODZAJ ... 59
4.3. RYNEK PRACY ... 60
4.3.1. PRACUJĄCY ... 60
4.3.2. BEZROBOCIE ... 61
4.4. TERENY INWESTYCYJNE ... 62
4.5. WNIOSKI ... 62
5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA ... 63
5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE ... 63
5.2. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE ... 64
5.2.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU ... 64
5.2.2. LITOSFERA I GLEBY ... 65
5.2.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE ... 65
5.2.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN ... 67
5.2.5. ZASOBY LEŚNE ... 67
5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW ... 68
5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY ... 69
5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY ... 69
5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY ... 69
5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY ... 69
5.6. INFRATRUKTURA TECHNICZNA ... 71
5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA ... 71
5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA ... 71
5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ... 72
5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA ... 73
5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII ... 74
5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA ... 74

5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI ... 75
5.7. WNIOSKI ... 76
6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE ... 77
6.1. RYS HISTORYCZNY ... 77
6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... 77
6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW ... 77
6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW ... 78
6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ... 78
6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... 79
6.3. INSTYTUCJE KULTURY ... 79
6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE ... 81
6.5. WNIOSKI ... 81
7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA ... 82
7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE ... 82
7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA ... 83
7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE ... 83
7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE ... 83
7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI ... 85
7.3. WNIOSKI ... 86
8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE ... 87
8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE ... 87
8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ... 87
8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ... 88
8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO ... 90
8.2. STRUKTURA OSADNICZA ... 91
8.3. REWITALIZACJA ... 92
8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA ... 93
8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM ... 95
8.6. WNIOSKI ... 96
9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE ... 97
9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA ... 97
9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA ... 98
9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ ... 98
9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE ... 99
9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO ... 99
9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU ... 100
9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE ... 104
9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI ... 105
9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE ... 105
9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ ... 106
9.5. WNIOSKI ... 107
10. POLITYKA SPOŁECZNA ... 108
10.1. OCHRONA ZDROWIA ... 108
10.2. POMOC SPOŁECZNA ... 109
10.3. MIESZKALNICTWO ... 111
10.4. WNIOSKI ... 114
11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 115
11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE ... 115
11.2. LICZBA UCZNIÓW I WYNIKI EGZAMINÓW ... 115
11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 117
11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA ... 117
11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH ... 118
11.4. WNIOSKI ... 119
12. FINANSE SAMORZĄDOWE ... 120
12.1. DOCHODY GMINY ... 120
12.2. WYDATKI GMINY ... 123
12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA ... 124
12.4. WNIOSKI ... 125
13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO ... 126
WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE ... 132

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Stanisławów oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w IV kwartale 2025 roku, w związku z czym znaczna część analizowanych wskaźników dotyczy roku 2024 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy[1]), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny", 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowana terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy.

[1] Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw[2] i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent".

Po wyborach europejskich w czerwcu 2024 r. Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2024-2029**. Określono wówczas priorytety UE i strategiczne wytyczne. W obliczu zmieniających się globalnych realiów i wzrastającej niestabilności program strategiczny zakłada zwiększenie suwerenności Europy i lepiej przygotuje ją na aktualne i przyszłe wyzwania. Program oparty jest na trzech filarach tj.[3]:

- **Wolna i demokratyczna Europa** – zakłada się, że wartości takie jak: promowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka będzie głównym atutem UE. Priorytety Rady Europejskiej w tym zakresie to:
  - promowanie i ochrona praworządności;
  - wzmacnianie odporności demokracji i debaty demokratycznej;
  - ochrona wolnych i pluralistycznych mediów oraz społeczeństwa obywatelskiego;
  - przeciwdziałanie ingerencjom zewnętrznym i próbom destabilizacji;
  - zapewnianie, by giganci technologiczni brali odpowiedzialność za ochronę debat demokratycznych w Internecie;

[2] Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.
[3] Materiał źródłowy: https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/strategic-agenda-2024-2029/

- utrzymanie w mocy Karty Narodów Zjednoczonych i propagowanie pokoju, sprawiedliwości i stabilności na świecie;
- działania na rzecz zreformowanego i bardziej inkluzywnego systemu wielostronnego;

– **Silna i bezpieczna Europa** – zakłada się, że Unia Europejska będzie miała zdolności adaptacyjne do funkcjonowania w konfrontacyjnym i niepewnym świecie. UE dąży do potwierdzenia swoich ambicji i roli strategicznego podmiotu na arenie międzynarodowej. Priorytety Rady Europejskiej w tej dziedzinie to:
  - dalsze wsparcie dla Ukrainy, w tym jej odbudowy i dążenia do sprawiedliwego pokoju;
  - silniejsza gotowość i zdolność obronna UE oraz zwiększone wydatki i inwestycje w obronność, współpraca z partnerami transatlantyckimi i NATO;
  - walka z przestępczością zorganizowaną, radykalizacją, terroryzmem i brutalnym ekstremizmem;
  - wzmacnianie odporności, gotowości, zapobiegania kryzysom i zdolności reagowania w celu ochrony obywateli i społeczeństw przed różnymi kryzysami, takimi jak klęski żywiołowe i sytuacje nadzwyczajne w zakresie zdrowia;
  - proces rozszerzenia UE oparty na zasługach i zachętach, który będzie przebiegał równolegle z niezbędnymi reformami wewnętrznymi;
  - kompleksowe podejście do zarządzania migracjami i granicami;

– **Zamożna i konkurencyjna Europa** – zakłada się wzmocnienie długoterminowej konkurencyjności oraz poprawę ekonomicznego i społecznego dobrobytu obywateli. Obejmuje to zwiększenie ich siły nabywczej, tworzenie nowych miejsc pracy i zagwarantowanie wysokiej jakości towarów i usług. Priorytety UE mające na celu wzmocnienie suwerenności Europy w strategicznych sektorach technologicznych i przemysłowych to:
  - pogłębianie jednolitego rynku, zwłaszcza w dziedzinie energii, finansów i telekomunikacji;
  - znaczne wspólne wysiłki inwestycyjne z uruchomieniem finansowania zarówno publicznego, jak i prywatnego, w tym za pośrednictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego i zintegrowanych europejskich rynków kapitałowych;
  - ambitna, solidna, otwarta i zrównoważona polityka handlowa;
  - ograniczenie szkodliwych zależności oraz dywersyfikacja i zabezpieczenie strategicznych łańcuchów dostaw;
  - zwiększenie zdolności w zakresie kluczowych technologii przyszłości, takich jak sztuczna inteligencja, technologie neutralne emisyjnie i półprzewodniki;
  - transformacja ekologiczna i cyfrowa, w tym rzeczywista unia energetyczna i inwestycje w przełomowe technologie cyfrowe w Europie;
  - zrównoważony i odporny sektor rolny;
  - promowanie środowiska sprzyjającego innowacjom i przedsiębiorczości;
  - rozwój współpracy w dziedzinie zdrowia na szczeblach europejskim i międzynarodowym;
  - inwestycje w umiejętności, szkolenia i edukację.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2024 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **siedem priorytetów politycznych Komisji Europejskiej**, do których zaliczono[4]:

– **Nowy plan na rzecz zrównoważonego dobrobytu i konkurencyjności Europy** – zapewnienie firmom warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, wspieranie konkurencyjności europejskiego przemysłu i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. Rozwój odpornej gospodarki

[4] Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_en i https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/

o obiegu zamkniętym, w której na pierwszym miejscu są badania naukowe i innowacje oraz przyspieszone inwestycje, zapobieganie niedoborom pracowników i kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców. Wiodąca rola we wprowadzaniu innowacji w dziedzinie technologii cyfrowych;

- **Nowa era dla europejskiej obrony i bezpieczeństwa** – zagwarantowanie Europie bezpieczeństwa poprzez zbudowanie Europejskiej Unii Obrony. Reagowanie na wszystkie zagrożenia w Internecie i poza nim oraz przygotowanie się na kryzysy. Wzmocnienie wspólnych granic oraz sprawiedliwe i zdecydowane zarządzanie migracją;
- **Wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny** – utrzymanie i podniesienie standardu życia obywateli poprzez promowanie sprawiedliwości społecznej w nowoczesnej gospodarce, wzmacnianie solidarności przez jednoczenie społeczeństw i wspieranie młodych ludzi oraz zapewnianie wszystkim równych szans;
- **Troska o jakość życia: bezpieczeństwo żywnościowe, woda i przyroda** – budowanie konkurencyjnego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego oraz ochrona różnorodności biologicznej, co służy wspieraniu rolników i produkcji zdrowej żywności;
- **Ochrona demokracji i wartości europejskich** – ochrona demokracji i zwiększenie odporności i gotowości społecznej, wzmocnienie praworządności z myślą o sprawiedliwym i dobrze funkcjonującym społeczeństwie, promowanie aktywności obywatelskiej i czerpanie z pomysłów obywateli przy kształtowaniu polityki;
- **Globalna Europa: silna pozycja, silne partnerstwa** – dążenie do rozszerzenia Unii, aby wzmocnić jej wpływy na arenie międzynarodowe. Nacisk na współpracę w szerszym sąsiedztwie w celu promowania pokoju, partnerstwa i stabilności gospodarczej. Prowadzenie nowej gospodarczej polityki zagranicznej i reforma systemu międzynarodowego w celu dostosowania go do współczesnego świata;
- **Wspólna realizacja celów i przygotowanie się na przyszłość** – skonstruowanie wydajnego budżetu UE. Wdrożenie reform, aby większa Unia funkcjonowała sprawnie oraz wzmocnienie partnerstwa między Komisją Europejską a Parlamentem Europejskim, aby wspólnie działać skuteczniej.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU)* o wartości ponad 700 mld euro[5]. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową. Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy[6]:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa";
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa";
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności*, rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia;
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii;
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie;
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

[5] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl.
[6] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF), dla Polski przypaść ma ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)[7]. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą będą fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności[8]

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Rade UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*). (KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu następujących komponentów:

1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki**;
2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności;**
3) **Transformacja cyfrowa**;
4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia**;
5) **Zielona, inteligentna mobilność**;
6) **Bezpieczeństwo energetyczne (REPowerEU);**
7) **Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji KPO.**

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą *do no significant harm (DNSH*) – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku**.

[7] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl.
[8] Materiał źródłowy: https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową.** Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności[9]

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa,**
2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa,**
3) **Bardziej skomunikowana Europa,**
4) **Europa społeczna i włączająca społecznie,**
5) **Europa bliska obywatelom**.

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmacnianiu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (pespektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

[9] Materiał źródłowy: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/

1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU

Nadrzędne uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju określone zostały w poszczególnych dokumentach strategicznych, które w sposób syntetyczny opisano w poniższej tabeli.

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Koncepcja Rozwoju Kraju 2050	Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 jest dokumentem, który ma umożliwić najlepsze wybory strategiczne w perspektywie nadchodzącego ćwierćwiecza, w ramach średniookresowych strategii i polityk publicznych wdrażanych przez rząd, samorządy terytorialne i innych interesariuszy gry o rozwój. KRK 2050 jest ważnym, parasolowym dokumentem w polityce rozwoju państwa i dotyczy kluczowych dla przyszłości kraju zagadnień. Dokument zarysowuje możliwe zmiany, które mogą wydarzyć się w długookresowej perspektywie w przyszłości i zmienić rzeczywistość naszego kraju. To nowy sposób planowania rozwoju w Polsce – z wykorzystaniem foresightu strategicznego. KRK 2050: – identyfikuje trendy i wyzwania rozwojowe, z jakimi już teraz oraz w przyszłości będzie zmagało się państwo; – dostarcza scenariuszy przyszłości, które pozwalają na „symulację" warunków, w jakich administracja publiczna będzie podejmować decyzje, i które przygotują instytucje publiczne do realizacji celów rozwojowych w różnych uwarunkowaniach; – zarysowuje celowo wyidealizowaną wizję kraju w 2050 r. wyznaczającą poziom ambicji dla przyszłych polityk publicznych; – wskazuje kluczowe wnioski. Wizja KRK 2050 brzmi następująco: Polska w 2050 r. jest krajem, który rozwinął swoje potencjały rozwojowe stanowiące trwałe fundamenty na przyszłość oraz miejscem, w którym chcemy żyć i pracować. Panuje konsensus między społeczeństwem i decydentami co do potrzeby spójności społecznej oraz kluczowej roli środowiska naturalnego w procesach rozwojowych, zwłaszcza w obliczu coraz bardziej dotkliwych i nieodwracalnych skutków zmian klimatu. Nowoczesna gospodarka, zarządzana w sposób społecznie i środowiskowo odpowiedzialny, tworzy dobre warunki rozwoju dla obecnych i przyszłych pokoleń. Luka demograficzna została zniwelowana. Optymalne wykorzystanie rozwiązań technologicznych, instytucjonalnych i społecznych pozwala na zrównoważone gospodarowanie zasobami. Policentryczna struktura osadnicza kraju zapewnia trwały rozwój wszystkich terytoriów, zarówno miast i ich obszarów funkcjonalnych jak i obszarów wiejskich. Polska jest bezpieczna pod względem militarnym, żywnościowym i energetycznym oraz odporna na zagrożenia. Posiada silną pozycję w zmieniających się układach międzynarodowych. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, KRK – jako dokument o długofalowym charakterze będzie podlegać aktualizacji w przypadku wystąpienia znaczących zmian trendów rozwojowych w kraju, jak i na świecie.
Strategia Rozwoju Polski do 2035 r. **-projekt**	SRP stanowić będzie kluczowy, średniookresowy dokument strategiczny Polski, określający cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Motywem przewodnim projektowanej Strategii jest poszukiwanie nowej równowagi między: konkurencyjnością gospodarki (czyli jej zdolnością do utrzymania wysokiego wzrostu gospodarczego), spójnością społeczną i terytorialną (czyli dbałość o dobrą jakość życia wszystkich obywateli niezależnie od ich miejsca zamieszkania), bezpieczeństwem kraju, rozumianym nie tylko jako siła militarna, ale także odporność społeczeństwa i instytucji państwa na sytuacje kryzysowe. Cel horyzontalny to utrzymanie policentrycznego modelu rozwoju kraju. Ma to polegać na dbaniu w równym stopniu o rozwój tyleż metropolii, co przede wszystkim małych i średnich miast, które są kluczowe dla zachowania dobrej jakości życia obywateli w całym kraju.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SOR nadal obowiązuje, choć niektóre obszary (jak polityka regionalna) posiadają już nowsze, bardziej szczegółowe strategie (jak KSRR 2030 – opis w dalszej części). SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju. Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa. W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych. Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP 2040 to: 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko" w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktywności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi: – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Obszar VII. Umiędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: – Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roi kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Celem głównym Strategii jest zapewnienie zdolności państwa do przeciwdziałania zagrożeniom i sprostania wyzwaniom, wynikającym ze zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa Polski. Ma również na celu wykorzystanie szans, dzięki którym możliwa będzie poprawa bezpieczeństwa państwa i obywateli, zapewnienie jego dalszego rozwoju oraz wzmacnianie pozycji Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące filary: Filar I: Bezpieczeństwo państwa i obywateli, uwzględniający zagadnienia, jak zarządzanie bezpieczeństwem narodowym, odporność państwa i obronę powszechną, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, cyberbezpieczeństwo i przestrzeń informacyjną; Filar II: Polska w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, uwzględniający Sojusz Północnoatlantycki i Unię Europejska, współpracę bilateralna, regionalną i w wymiarze globalnym; Filar III: Tożsamość i dziedzictwo narodowe, odnoszący się do tożsamości narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenie pozytywnego wizerunku Polski; Filar IV: Rozwój społeczny i gospodarczy i Ochrona środowiska, odnoszący się do zdrowia i ochrony rodziny, polityki migracyjnej, bezpieczeństwa ekonomicznego, energetycznego, ochrony środowiska naturalnego i potencjału naukowego i technologicznego. W lipcu 2024 r. wprowadzony został dokument poświęcony rekomendacjom do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Bazują one na prowadzonych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) analizach środowiska bezpieczeństwa, wnioskach wynikających z wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz z przeprowadzonych w 2023 r. ćwiczeń symulacyjnych z udziałem najwyższych organów władzy państwowej. Rekomendacje zostały skonsultowane z wiodącymi ekspertami zajmującymi się różnymi aspektami bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Równolegle z propozycjami dotyczącymi wzmocnienia sektora militarnego, rekomendacje wskazują także na szeroki pakiet pilnych i ważnych zadań w pozamilitarnej sferze bezpieczeństwa, zwłaszcza dotyczących budowy systemu odporności i obrony powszechnej, realizowanych przy wykorzystaniu całości dostępnych zasobów ludzkich (czynnik społeczny), organizacyjnych (czynnik strukturalny), materialnych (czynnik gospodarczy) i niematerialnych (czynnik *soft power*).Treść rekomendacji została ujęta w trzech zasadniczych obszarach problemowych: — Zdefiniowane zostały interesy narodowe i cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego; — Dokonana została diagnoza środowiska bezpieczeństwa; — Zaprojektowane zostały potrzebne działania strategiczne oraz niezbędne przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Rekomendacje zawarte w dokumencie uwzględniają i systematyzują wnioski z realizowanych dotąd zamierzeń, a także wskazują obszary wymagające dalszych konsekwentnych działań.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych – I: Lepsze prawo. – II: Sprawne instytucje państwa. – III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030)	Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: – I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; – II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzenie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: – 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Stanisławów istotne są działania jak: – Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych; – Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych; – Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do jcwp; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń. – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. – Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami. – Analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami. – Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizacje PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodne. Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje: – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Stanisławów: – w zróżnicowanym stopniu narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; – w całości stopniu „umiarkowanym" narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w całości w stopniu „słabym" narażona jest na wystąpienie suszy hydrogeologicznej; – w całości w stopniu „silnym" i „umiarkowanym" narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym): – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych; – Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe.

1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie. Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska. Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań: – Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze; – Dostępne i mobilne Mazowsze; – Zielone, niskoemisyjne Mazowsze; – Mazowsze, zintegrowane społecznie; – Mazowsze bogate kulturowo. Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa): 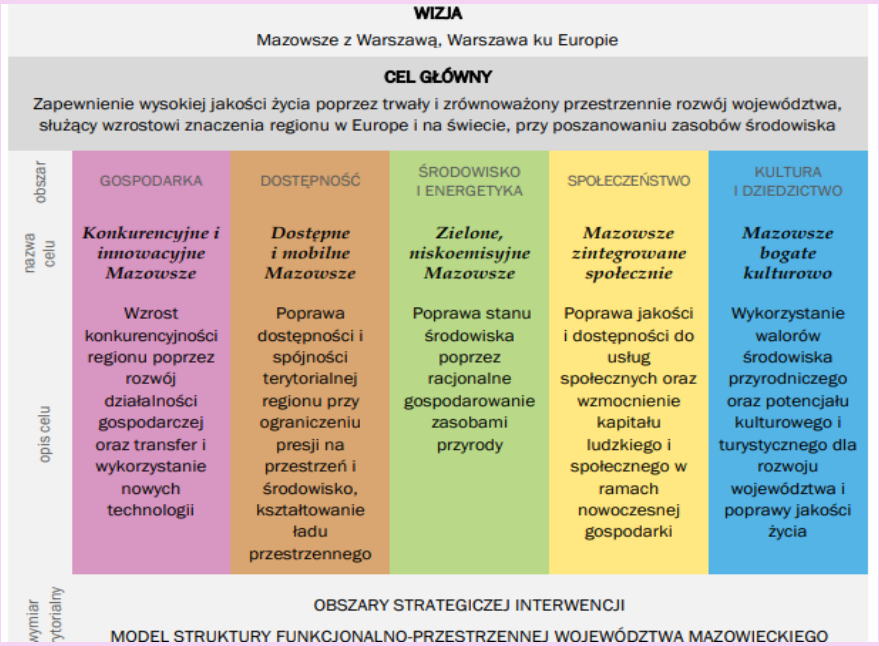 W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji: – problemowe – podregiony NUTS 3, – bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne. Obszar gminy Stanisławów zakwalifikowano do: warszawsko-wschodniego obszaru strategicznej interwencji, a jednocześnie do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Warszawy – istniejącego bieguna wzrostu (Ryc. 10, Strategii Rozwoju Województwa). W odniesieniu do warszawsko-wschodniego OSI w Strategii zapisano (str. 86, Strategii Rozwoju Województwa):

	Interwencja zorientowana będzie na poprawę dostępności do infrastruktury komunalnej i usług społecznych, które są słabiej dostępne w porównaniu z podregionem warszawskim zachodnim. Skoordynowane działania ukierunkowane na tworzenie nowych i rozwój istniejących przedsiębiorstw w podregionie przełożą się pozytywnie na poprawę sytuacji na rynku pracy oraz wzmocnienie bazy dochodowej samorządów. Na potrzebę prowadzenia działań w zakresie aktywizacji zawodowej wskazuje stosunkowo wysoka stopa bezrobocia na tle Warszawy i podregionu warszawskiego zachodniego. Działania w OSI warszawsko-wschodnim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach: *1. Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:* *– aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi,* *– rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej,* *– poprawę jakości infrastruktury turystycznej,* *2. Poprawę dostępności do infrastruktury komunalnej i do usług społecznych poprzez:* *– budowę i rozbudowę infrastruktury komunalnej,* *– rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych, w szczególności na obszarach wykluczenia transportowego,* *– rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych,* *– poprawę dostępności do usług publicznych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i opieki senioralnej.* W odniesieniu do Miejskich Obszarów Funkcjonalnych – biegunów wzrostu w Strategii natomiast zapisano (str. 79, Strategii Rozwoju Województwa): *Wsparcie dla miast i ich obszarów funkcjonalnych ukierunkowane będzie na rozwój i poprawę jakości współpracy w obszarach funkcjonalnych w celu wzmacniania potencjałów i przezwyciężania problemów rozwojowych w skali ponadlokalnej. Doskonalenie zintegrowanego zarządzania i współrządzenia rozumiane jest jako podejmowanie i prowadzenie efektywnej współpracy samorządów, instytucji, grup społecznych i gospodarczych z obszaru poszczególnych MOF na rzecz wielowymiarowego i wielopoziomowego współzarządzania, wykorzystującego partycypacyjne formy procesu decyzyjnego. Współpraca we wszystkich MOF powinna być ukierunkowana w szczególności na:* *1. uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych, obejmujące w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jak też rewitalizację oraz dbałość o dostęp do wysokiej jakości terenów zieleni i ograniczanie emisji hałasu,* *2. rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym, tj. rozwój infrastruktury pieszej, zintegrowanej sieci tras rowerowych zgodnej ze standardami określonymi na poziomie województwa połączonej z trasami wojewódzkimi, a także niskoemisyjnego transportu zbiorowego zintegrowanego z systemem wojewódzkim,* *3. poprawę jakości powietrza, w tym kompleksową modernizację energetyczną budynków, likwidację źródeł niskiej emisji, inwestycje w OZE, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast, rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych,* *4. zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych w miejskich obszarach funkcjonalnych. Należy przy tym uwzględnić starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności, zwłaszcza w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji świadczenia usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej przyczyni się do optymalizacji kosztów i podniesienia efektywności prowadzonych działań.* *Warszawa wraz miejskim obszarem funkcjonalnym, pełni funkcję ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim. W przypadku Warszawy i jej miejskiego obszaru funkcjonalnego niezbędne jest dalsze wzmacnianie współpracy ponadlokalnej dla podtrzymania i rozwoju funkcji obszaru jako istniejącego bieguna wzrostu, zarówno w skali województwa, jak i kraju. Takie podejście pozwoli uzyskać wyższą efektywność, lepszą koordynację i skuteczność prowadzonych działań, zwłaszcza w obliczu wysokiej dynamiki procesów rozwojowych zachodzących w MOFW. Przełoży się to także pozytywnie na wzmacnianie powiązań MOFW*

	z całym obszarem województwa mazowieckiego. Ponadto przyczyni się do rozwoju funkcji metropolitalnych obszaru i budowania jego pozycji konkurencyjnej w skali europejskiej i światowej. Ponadto obszar gminy Stanisławów położony jest poza obszarami zagrożonymi trwałą marginalizacją.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierunkujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa. Gmina Stanisławów położona jest w obrębie wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych. Dla terenów tych obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego: – ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy; – przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska; – ochrona krajobrazu przed chaosem inwestycyjnym i kształtowanie ładu – przestrzennego; – ochrona gruntów rolnych klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne; – wspieranie działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także dążenie do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych. W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono również rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. W odniesieniu do gminy Stanisławów szczególnie istotne są przedsięwzięcia z zakresu*: – rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 637 na odcinku od gr. Warszawy do m. Stanisławów wraz z budową obwodnicy Stanisławowa w ciągu drogi krajowej nr 50; – przebudowa i rozbudowa linii kolejowej nr 13, relacji Krusze-Pilawa; – budowa linii elektroenergetycznej najwyższych napięć 400 kV relacji Ostrołęka – Stanisławów (z wykorzystaniem trasy istniejącej linii 220 kV) – przedsięwzięcie zrealizowane; – budowa linii elektroenergetycznej najwyższych napięć 400 kV, relacji Siedlce Ujrzanów – linia Narew – Stanisławów; – rozbudowa stacji Stanisławów w systemie 400 kV [przedsięwzięcie zrealizowane]; – inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnych, w tym budowa i modernizacja. * część inwestycji została już zrealizowana

Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań: – Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; – Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; – Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza; – Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: – Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; – Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; – Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; – Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; – Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin; – Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; – Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; – Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategia rozwoju gminy musi być spójna ze strategią rozwoju ponadlokalnego (stosownie do art. 10e, ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym). Ponadto, wskazane jest, aby cele i kierunki działań uwzględniały założenia innych dokumentów i opracowań ponadlokalnych (jeżeli obowiązują) oraz szczebla powiatowego.

Gmina Stanisławów została włączona do Stowarzyszenia Metropolia Warszawa, obejmującego m. st. Warszawę, 69 gmin oraz 9 powiatów. Głównymi dokumentami strategicznymi metropolii warszawskiej są: Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+, Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+ oraz Strategia rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku.

Tab. 4 Główne założenia obowiązujących dokumentów strategicznych metropolii warszawskiej

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Metropolii Warszawskiej do 2040 roku	Strategia rozwoju ponadlokalnego zawiera następujące podstawowe założenia: – Strategia rozwoju ponadlokalnego jest dokumentem o charakterze użytkowym; – Strategia rozwoju ponadlokalnego umożliwia gminom i powiatom metropolii korzystanie z funduszy unijnych w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027. – Strategia rozwoju ponadlokalnego obejmuje obszary, których wspólna realizacja na poziomie metropolitalnym przyniesie wartość dodaną i nie będzie kolidować z kompetencjami samorządów na poziomie lokalnym lub regionalnym. Zgodnie z powyższym, Strategia Rozwoju Metropolii Warszawskiej do 2040 roku jest „umową" między wszystkimi samorządami współtworzącymi metropolię warszawską co do wspólnych, akceptowanych kierunków jej rozwoju oraz odpowiedzią samorządów lokalnych na zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne. Dokument ma określać wizję wspólnego rozwoju metropolii warszawskiej oraz zapewnić mieszkańcom metropolii usługi, których wspólna realizacja przyniesie wartość dodaną pod postacią: wyższej jakości dostarczanych usług, oszczędności finansowych, czasowych i organizacyjnych. W 2015 r. opracowana została Strategia Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy do 2030 roku. Strategia ma charakter ponadlokalny, jednak swoim zasięgiem nie obejmuje w pełni granic regionu warszawskiego stołecznego (RWS). Z tego m.in. powodu podjęta została decyzja o opracowaniu „Strategii rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku". Metropolię warszawską tworzy 79 jednostek samorządu terytorialnego, tj.: – 9 powiatów, w tym powiat miński; – 69 gmin, w tym gmina Stanisławów; - Warszawa mająca status miasta na prawach powiatu. Na sieć osadniczą metropolii warszawskiej, stosując podejście hierarchiczne, składają się: – Ośrodek metropolitalny – Warszawa; – Ośrodki ponadlokalne wiodące – 12 ośrodków (głównie miasta powiatowe oraz inne ośrodki, które odnotują znaczący wzrost ludności); – Ośrodki ponadlokalne wspomagające – łącznie 27 gmin z prognozowaną do 2040 r. liczbą ludności powyżej 15 000 mieszkańców; – Ośrodki lokalne – łącznie 17 ośrodków, są to pozostałe miasta i ośrodki gminne, które dostarczają w skali lokalnej podstawowe usługi i pełnią funkcję lokalnych rynków pracy, w tym gmina Stanisławów. W Strategii zidentyfikowano następujące obszary strategicznej interwencji, które obejmują gminę Stanisławów tj.: – OSI – Problemowy podregion warszawski wschodni; – OSI - Zielony Pierścień Warszawy (ZPW); – OSI - Wsparcie funkcji ponadlokalnych. W warszawsko-wschodnim obszarze strategicznej interwencji działania będą koncentrowały się na: – Wsparciu rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez: aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi, rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, poprawę jakości infrastruktury turystycznej;

	– Poprawę dostępności do infrastruktury komunalnej i do usług społecznych poprzez: budowę i rozbudowę infrastruktury komunalnej, rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych, w szczególności na obszarach wykluczenia transportowego, rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych, poprawę dostępności do usług publicznych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i opieki senioralnej. OSI „Zielony Pierścień Warszawy" obejmuje 61 gmin metropolii warszawskiej, czyli niemal wszystkie. Pierwotnie do OSI „Zielony Pierścień Warszawy" zostało włączonych 59 gmin, w których na podstawie opracowania regionalnego zidentyfikowany został potencjał do utworzenia ZPW. Dodatkowo do OSI ZPW dołączono dwie gminy – Legionowo i Mińsk Mazowiecki (miasto) w celu zachowania ciągłości przestrzennej. ZPW, rozumiany jako narzędzie do ochrony spójności MSZI, będzie skupiał działania mające zapewnić wsparcie funkcjonowania błękitno-zielonej infrastruktury oraz wzrost różnorodności biologicznej. Pośrednio działania podejmowane w ramach ZPW pozwolą na zrównoważone kształtowanie przestrzeni. Szczególny nacisk zostanie położony na podejmowanie przedsięwzięć w ramach kierunków działań: „Wysoka jakość środowiska", „Zrównoważony system żywnościowy" oraz „Adaptacja i mitygacja zmiany klimatu". OSI „Wsparcie funkcji ponadlokalnych" obejmuje gminy, które nie uczestniczyły w realizacji „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+", natomiast obecnie są częścią metropolii warszawskiej. Zróżnicowanie rozwojowe w metropolii warszawskiej rozkłada się koncentrycznie, tzn. wyższe wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego obserwowane są w JST położonych geograficznie bliżej Warszawy. Peryferyjne obszary metropolii charakteryzują się znacznie słabszymi wskaźnikami, które dotyczą bogactwa i nasycenia podstawową infrastrukturą niż jej centralna część lub metropolia rozpatrywana jako całość, dla której wskaźniki są w znaczny sposób determinowane przez m.st. Warszawę. Dlatego działania realizowane w tym OSI powinny być skoncentrowane na zwiększeniu dostępności komunikacyjnej oraz poprawie różnorodności i jakości usług publicznych, przede wszystkim w ramach kierunków działań „Swoboda i bezpieczeństwo podróży" oraz „Skoordynowany system usług społecznych". W odniesieniu do gminy Stanisławów należy również zaznaczyć, że w jej granicach możliwy jest przebieg tzw. Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej. Należy jednak podkreślić, że wskazany przebieg ma charakter orientacyjny i na obecnym etapie nie został ostatecznie przesądzony.
Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+	Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej i poradnikiem Civitas, Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej jest planem strategicznym, mający na celu przede wszystkim zrównoważenie sposobów przemieszczania się po metropolii warszawskiej. SUMP MW, poprzez zawarte w nim wskazania, spełniać ma potrzeby mobilnościowe mieszkańców MW oraz gospodarki w miastach i w ich otoczeniu, przy zapewnieniu lepszej jakości życia. Opiera się na dotychczasowych praktykach planistycznych, uwzględnia się w nim także kwestie integracji, partycypacji społecznej oraz zasad oceny jego realizacji. Potrzeba opracowania i realizacji SUMP MW (jako narzędzia integrującego politykę przestrzenną z polityką transportową oraz uwzględniającego zależności pomiędzy poszczególnymi gałęziami transportu), wynika z kilku powodów, przede wszystkim z: – konieczności istotnej poprawy dostępności transportowej (w pierwszej kolejności – publicznego transportu zbiorowego w MW) na obszarze rdzennym oraz między miastami i gminami w MW; – potrzeby poprawy stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego; – konieczności zmniejszenia negatywnego wpływu transportu na klimat, środowisko naturalne oraz antropogeniczne; – potrzeby zapewnienia dobrego poziomu zamieszkania, pozwalającego na realizację podstawowych potrzeb w pobliżu miejsca zamieszkania; – konieczności implementowania w lokalnych strategiach i planach dotyczących transportu i planowania przestrzennego działań wyraźnie obniżających emisję z transportu poprzez stosowanie rozwiązań z zakresu zrównoważonej mobilności. Powyższe działania realizują Cele rozwoju ONZ Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 – nr 11 „Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu" i 13 „Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom" oraz wpisują się w europejską politykę klimatyczną, która przewiduje, że do 2050 roku UE stanie się neutralna klimatycznie, a już do roku 2030 emisja w UE powinna zostać ograniczona o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z roku 1990. Odpowiadają także na Wyzwanie VI „Zapewnienie zrównoważonego i zintegrowanego systemu mobilności w miejskich obszarach funkcjonalnych" i Wyzwanie VII „Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym Krajowej Polityki Miejskiej 2030". Wizja SUMP MW brzmi następująco:

	Transport zbiorowy jest kluczowym elementem bezpiecznej, atrakcyjnej i dobrze skomunikowanej, rozwijającej się w sposób zrównoważony przestrzeni metropolii warszawskiej. Realizacja wizji jest możliwa dzięki właściwie określonym celom horyzontalnym i operacyjnym. W SUMP MW przyjęto następujące cele horyzontalne, które są zgodne z założeniami krajowej oraz unijnej polityki transportowej: – Cel horyzontalny I: Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego wszystkich użytkowników; – Cel horyzontalny II: Redukcja wpływu transportu na środowisko i klimat; – Cel horyzontalny III: Poprawa dostępu do publicznego transportu zbiorowego. Do celów operacyjnych SUMP MW należą: – Cel operacyjny 1: Spójna polityka zrównoważonej mobilności w MW; – Cel operacyjny 2: Planowanie przestrzenne zorientowane na transport zbiorowy i mobilność aktywną; – Cel operacyjny 3: Spójny i dostępny dla wszystkich transport metropolitalny; – Cel operacyjny 4: Optymalizacja ruchu samochodowego; – Cel operacyjny 5: Mobilność aktywna podstawowym sposobem realizacji podróży niedalekich; – Cel operacyjny 6: Przyjazna środowisku logistyka towarów; – Cel operacyjny 7: Digitalizacja jako wsparcie transportu w MW; – Cel operacyjny 8: Akceptacja społeczna zrównoważonej mobilności. W Planie zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+ wskazano, że niektóre fragmenty gminy Stanisławów stanowią obszar planowania przestrzennego zorientowanego na transport zbiorowy. Ponadto tereny położone na zachód od linii kolejowej nr 13 wskazane zostały jako obszar inwestycji dedykowany publicznemu transportowi publicznego. Planowane jest również uruchomienie transportu pasażerskiego na przebiegającej linii kolejowej nr 13 wraz budową nowej stacji i przystanku kolejowego. Ponadto zgodnie z ustaleniami ww. dokumentu na terenie gminy planowana jest budowa parkingów B+R (*bike and ride*).
Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+	„Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+" (dalej: Strategia ZIT MW) jest dokumentem wdrożeniowym dla programu „Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027" (dalej: FEM) umożliwiającym wsparcie zintegrowanego rozwoju terytorialnego miejskiego obszaru funkcjonalnego Warszawy w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Istotą instrumentu ZIT jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów rozwojowych i skoordynowanego zaspokajania potrzeb danego obszaru. W województwie mazowieckim, zgodnie z zapisami strategii rozwoju województwa, instrument ZIT będzie wykorzystywany do wsparcia miejskiego obszaru funkcjonalnego Warszawy, który obejmuje 79 jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład regionu warszawskiego stołecznego (dalej: JST RWS), tj. m.st. Warszawę, 9 powiatów oraz gminy w nich zlokalizowane, w tym gmina Stanisławów. Obszary współpracy w ramach ZIT dla gmin i powiatów regionu warszawskiego stołecznego to: – wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; – wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej; – poprawa dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury; – wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia dla różnych grup i na różnych poziomach edukacji. W ramach Strategii ZIT MW, obok nowych zakresów interwencji, kontynuowane będą zatem częściowo działania zapoczątkowane w poprzedniej perspektywie finansowej UE w Warszawskim Obszarze Funkcjonalnym, takie jak budowa ścieżek rowerowych i parkingów „Parkuj i jedź" oraz rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów. W obecnej perspektywie UE z interwencji w ramach ZIT mogą korzystać podmioty z obszaru RWS zgodnie z listą projektów stanowiącą załącznik 1 do Strategii ZIT MW. Bazując na zapisach SRWM oraz FEM Strategia ZIT dla metropolii warszawskiej 2021-2027+ będzie koncentrować się na osiągnięciu dwóch celów: 1. Podniesienie jakości i dostępności usług edukacyjnych; 2. Poprawa jakości przestrzeni. 3. Wzmocnienie potencjału Związku ZIT. Cele te będą realizowane poprzez kierunki działań, w których wskazano przedsięwzięcia ZIT, współfinansowane ze środków UE przeznaczonych w FEM na instrument ZIT. Osiągnięcie celów Strategii ZIT, w tym realizację przedsięwzięć ZIT, będzie wspierać realizacja przedsięwzięć komplementarnych, współfinansowanych z innych środków finansowych.

	W ramach ZIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy. RWS jest największą metropolią polską pod względem obszaru (6,1 tys. km^2) i liczby mieszkańców (3,2 mln. os.). Jest również metropolią najbardziej zróżnicowaną pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. Dlatego Strategia ZIT jest traktowana jako narzędzie pozwalające wzmocnić spójność całego obszaru. W tym celu przyjęto założenie, że zintegrowanie realizowanych przedsięwzięć/projektów będzie odnosiło się do poziomu metropolitalnego. Dzięki takiemu podejściu realizacja projektów: – stanowiących częściowo kontynuację przedsięwzięć z poprzedniej perspektywy 2014-2020 będzie wyrazem konsekwentnie prowadzonej polityki rozwoju na obszarze metropolii, co zwiększy efekt wydatkowania środków unijnych, a przede wszystkim pozwoli na realizację projektów w JST, które w poprzedniej perspektywie nie korzystały z instrumentu ZIT; – tożsamych tematycznie pozwoli na wdrożenie rozwiązań będących odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy wspólne wyzwania rozwojowe i potrzeby mieszkańców RWS, którym zostały podporządkowane określone w Strategii ZIT cele i kierunki działań; – z tego samego zakresu na obszarze poszczególnych JST RWS pozwoli na osiągniecie „efektu skali" poprzez zapewnienie dostępu do podobnych jakościowo usług (np. w zakresie wypracowania/zapewnienia podobnych standardów nauczania) czy infrastruktury o podobnych parametrach, powiązanej ze sobą przestrzenne (np. w ramach rozbudowy metropolitalnej sieci ścieżek rowerowych); – wzmocni zarządzanie wielopoziomowe w ramach metropolii, poprzez zaangażowanie w proces realizacji Strategii ZIT różnych interesariuszy, zarówno w przekroju pionowym (np. współpraca między ministerstwem, IZ, a SMW), jak i poziomym (uwzględnienie różnego typu beneficjentów, np.: jednostki samorządu terytorialnego, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe).

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanych dokumentach.

Na poziomie powiatu mińskiego kierunki strategicznego rozwoju określa Strategia Rozwoju Powiatu Mińskiego na lata 2021-2030, przyjęty uchwałą Nr XXVI/305/21 Rady Powiatu Mińskiego z dnia 15 grudnia 2021 r.

Tab. 5 Główne założenia obowiązujących dokumentów strategicznych

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Powiatu Mińskiego na lata 2021-2030	Dokument sporządzony został w celu właściwego ukierunkowania polityki powiatu mińskiego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego na lata 2021-2030. Na potrzeby Strategii przyjęta została Misja, która zdefiniowana została następująco: *Powiat Miński to obszar rozwinięty gospodarczo, dobrze wykorzystujący swoje atrakcyjne położenie, przyjazny dla osadnictwa i przedsiębiorczości, zabiegający o wysoki poziom kultury, oświaty i usług zdrowotnych, wyróżniający się wysokim poziomem, aktywności ekologicznej i obywatelskiej gwarantujący godziwe warunki życia mieszkańców.* Jednocześnie podkreśla się, iż w okresie formułowania misji Powiatu uwzględnione zostały uwarunkowania otoczenia zewnętrznego, jak również wewnętrznego. W ramach wdrażania ustaleń Misji wyznaczone zostały następujące 4 cele strategiczne, wraz z celami operacyjnymi i działaniami: – *Zwiększanie efektywności lokalnej gospodarki i ochrony środowiska;* - *Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich;* - *Rozwój przedsiębiorczości i instytucji otoczenia biznesu;* - *Rozwój instytucji rynku i aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu;* - *Wykorzystywanie lokalnych alternatywnych źródeł energii;* - *Ochrona gleby, wody i powietrza;* – *Poprawa warunków do inwestowania i rozwoju turystyki;* - *Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną powiatu;* - *Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność turystyczną;* - *Promocja oraz rozwój współpracy międzynarodowej powiatu;* - *Optymalizacja zarządzania w powiecie;* – *Poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego w powiecie;* - *Podniesienie poziomu kształcenia i wiedzy mieszkańców powiatu;* - *Rozwój kultury, sportu, aktywności społecznej mieszkańców;* – *Zwiększenie poziomu integracji społecznej i bezpieczeństwa publicznego w powiecie;* - *Poprawa stanu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu;* - *Ograniczenie zjawisk wykluczenia społecznego;* – *Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego w powiecie.*

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanym dokumencie.

1.5. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA

Gmina Stanisławów należy do Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Mińskiej", dla której obowiązuje aktualnie „Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027". Obszar LGD obejmuje łącznie 12 gmin (w tym Stanisławów) położonych na terenie powiatu mińskiego.

Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna i zintegrowana na poziomie programowym oraz sektorowym z dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie województwa mazowieckiego, powiatu mińskiego, a także gmin członkowskich. Zintegrowanie sektorowe opiera się na przewidzianej współpracy sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Strategia jest również zintegrowana z obszarem LGD, ponieważ opiera się na zasobach obszaru.

Układ celów i poszczególnych przedsięwzięć LSR kształtuje się następująco:

- Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru;
  - Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej,
  - Wzmacnianie potencjału gospodarczego w zakresie turystyki,
  - Wsparcie dla rozwoju i promocji dziedzictwa lokalnego,
  - Poszukiwanie produktu lokalnego i jego promocja,
  - Promowanie produktów lokalnych;
- Przeciwdziałanie barierom rozwoju społecznego;
  - Aktywizacja i integracja liderów i społeczności w tym młodych i seniorów,
  - Srebrna gospodarka,
  - Rozwój zasobów infrastruktury społecznej i rekreacyjnej,
  - Doposażenie i modernizacja infrastruktury społecznej,
  - Przygotowanie koncepcji Smart Villages;
- Poprawa sytuacji gospodarczej obszaru;
  - Poprawa dostępności dla usług,
  - Podnoszenie kwalifikacji osób w niekorzystnej sytuacji.

2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Stanisławów posiada status gminy wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 107 km^2 (10 627 ha) i położona jest w powiecie mińskim, w województwie mazowieckim na obszarze metropolii warszawskiej i sąsiaduje:

- od północy z gminą Strachówka;
- od wschodu z gminami Dobre i Jakubów;
- od południa z gminą wiejską Mińsk Mazowiecki;
- od południowego – zachodu z gminami Dębe Wielkie i Zielonka;
- od zachodu z gminą Poświętne.

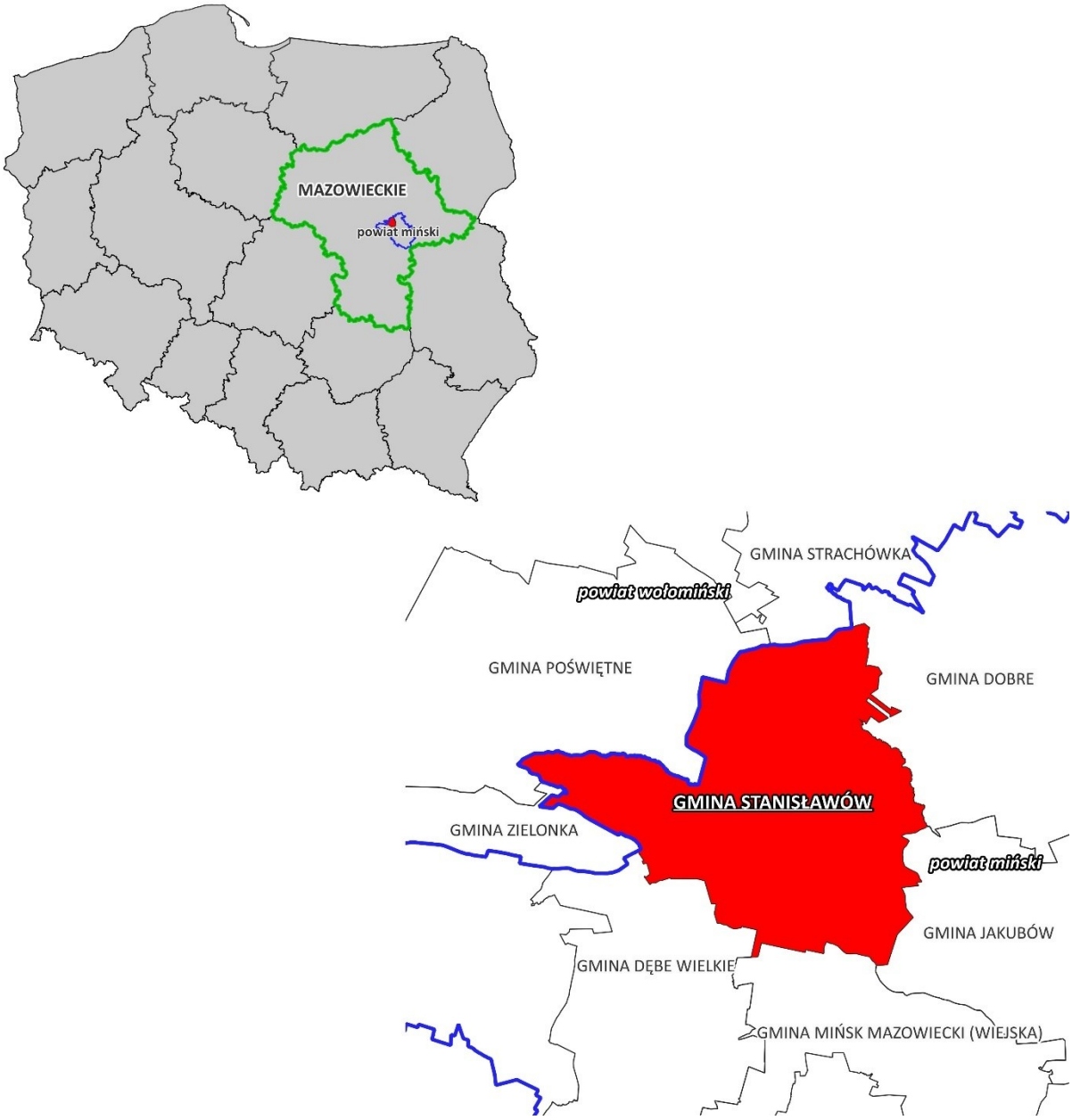

Ryc. 1 Położenie administracyjne gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład gminy wchodzą następujące miejscowości[10]: Borek Czarniński, Choiny, Ciopan, Cisówka, Czarna, Goździówka, Kolonie Stanisławów, Legacz, Lubomin, Ładzyń, Łęka, Mały Stanisławów, Ołdakowizna, Papiernia, Porąb, Prądzewo-Kopaczewo, Pustelnik, Retków, Rządza, Sokóle, Stanisławów, Suchowizna, Szymankowszczyzna, Wólka Czarnińska, Wólka-Konstancja, Wólka Piecząca, Wólka Wybraniecka, Zalesie, Zawiesiuchy.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:

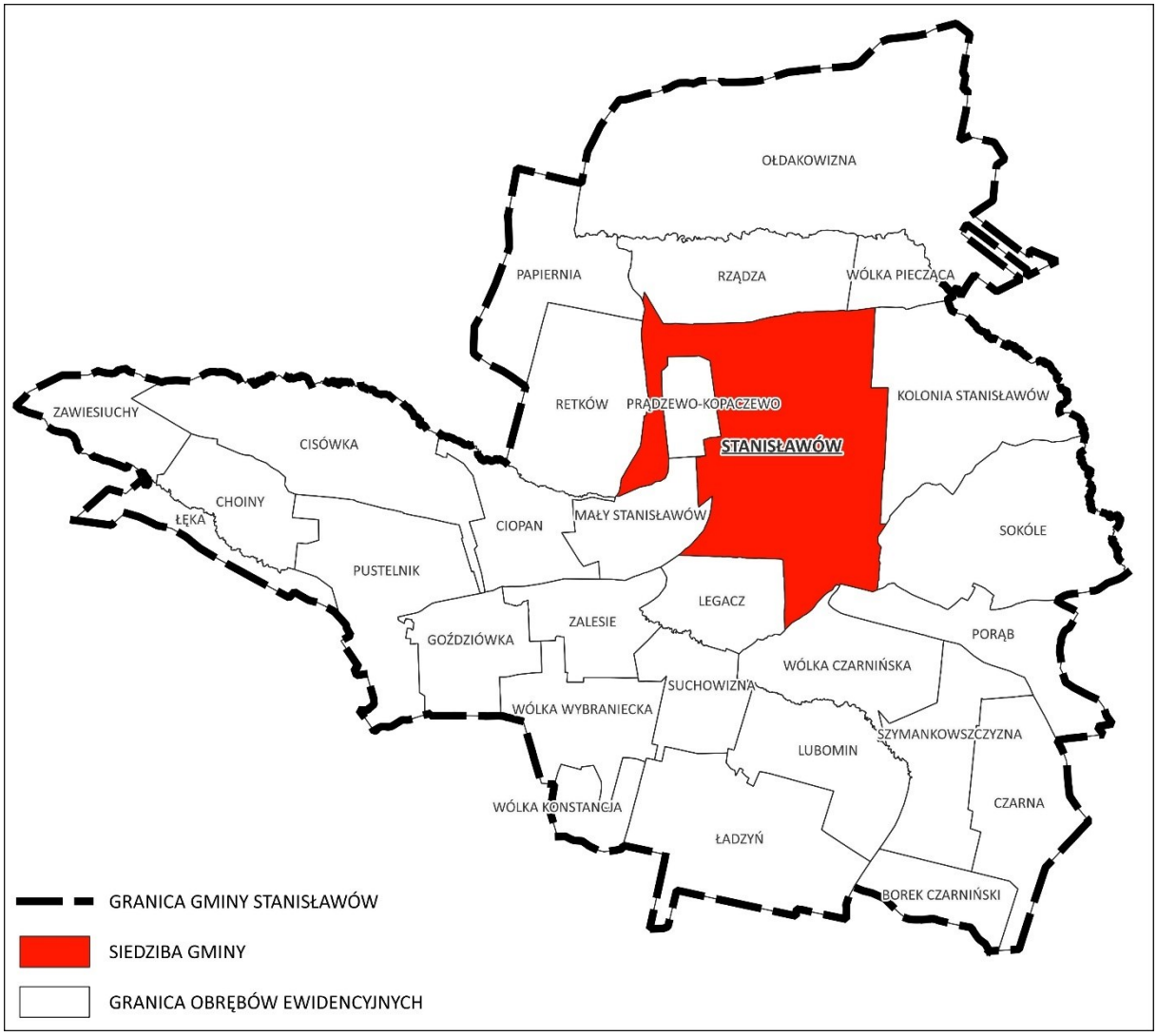

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

[10] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

2.2. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Stanisławów stanowi[11]:

układ nadrzędny:

- droga krajowa nr 50, relacji Ostrów Mazowiecka – Łochów – Mińsk Mazowiecki;
- droga wojewódzka nr 637, relacji Węgrów – Sulejówek – Warszawa;

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:

Tab. 6 Wykaz dróg powiatowych w gminie Stanisławów

LP	NR DROGI	PRZEBIEG	CAŁKOWITA DŁUGOŚĆ [KM]
1.	2214W	Stanisławów - Mlęcin - Kamionka	13,43
2.	2216W	Pustelnik - Zawiesiuchy - Wola Cygowska -Poświętne	6,7
3.	2218W	Dębe Wielkie - Pustelnik - Helenów	12,67
4.	2223W	Mińsk Mazowiecki - Wólka Czarnińska - droga nr 50	9,657
5.	4314W	Turów - Ossów - Majdan - Mostówka – Ręczaje Polskie - Turze - Papiernia	1,7
6.	4333W	Szczepanek - Międzyleś - Papiernia - Ołdakowizna - Stanisławów	5,0

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

układ uzupełniający:

- drogi gminne:

Tab. 7 Wykaz dróg gminnych w gminie Stanisławów

LP	NR DROGI	CIĄG DROGI	PRZEBIEG	DŁUGOŚĆ DROGI W KM
1.	221201W	Stanisławów Mały – Cisówka –dr. powiatowa nr 2218W	Stanisławów Mały – Cisówka	5,645
2.	221202W	(Poświetne) gr. gminy Poświetne - Retków-Stanisławów (ul. Szkolna)	Stanisławów -Retków	3,336
3.	221203W	Legacz – Kaimowizna - Goździówka	Legacz- Goździówka	5,343
4.	221204W	(dr. powiatowa nr.2219W Cyganka)-gr. Gminy Dębe Wielkie-Wólka Wybraniecka-Zalesie	Zalesie-Wólka Wybraniecka	3,485
5.	221205W	Pustelnik ul. Goździk - dr. gminy Dębe Wielkie-Stary Walercin-gr dr. gminy Dębe Wielkie - dr. gminna nr 221204W (Wólka Konstancja)	Pustelnik-Wólka Konstancja	1,917

[11] Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy Stanisławów.

LP	NR DROGI	CIĄG DROGI	PRZEBIEG	DŁUGOŚĆ DROGI W KM
6.	221206W	(Cyganka) Żuków-gr. Gminy Mińsk Maz-Ładzyń	Ładzyń	0,859
7.	221207W	Dr. krajowa nr. 50- dr. gminna nr 221219W	Kolonia Ładzyń	2,134
8.	221208W	Dr. krajowa nr 50(Wólka Piecząca)-Ołdakowizna- dr. powiatowa nr 4333W	Ołdakowizna	3,537
9.	221209W	Dr. krajowa nr 50 (Wólka Piecząca) – Rządza-Guzowizna - dr. powiatowa nr 4333W	Rządza	3,095
10.	221210W	(Podedwór - gr. gminy Jakubów-Szymankowszczyzna	Szymankowszczyzna-Czarna	1,518
11.	221211W	Wólka Czarnińska- Katarzynów – Porąb – dr. powiatowa nr 2214W	Wólka Czarnińska- Porąb – dr. powiatowa nr 2214W	3,857
12.	221212W	Dr. krajowa nr 50 (Stanisławów) – dr. gminna nr 221211W	Stanisławów	3,777
13.	221213W	(Krupki Górki)- gr.gm. Poświetne - Łęka-Pustelnik	Pustelnik -Łęka	4,100
14.	221214W	(dr. powiatowa nr 4351W) – gr. gminy Poświetne - Zawiesiuchy	Zawiesiuchy	0,899
15.	221215W	(Ładzyń) – Wólka Konstancja	Ładzyń –Wólka Konstancja	2,820
16.	221216W	Wólka Czarnińska- Wólka Konstancja	Lubomin-Suchowizna-Wólka Konstancja	3,747
17.	221217W	Dr. gminna nr 221216W Wólka Czarnińska) - Zalesie	Suchowizna –Zalesie	2,527
18.	221218W	(Poręby Nowe) – gr. gminy Dobre-dr. krajowa nr 50	-	1,102
19.	221219W	Kol. Ładzyń - Szymankowszczyzna – dr. powiatowa nr2223W	Szymankowszczyzna-Kolonia Ładzyń	2,312
20.	221220W	Stanisławów (ul. Armii krajowej) - Rządza-gr. gminy Strachówka (Paluchy)	Stanisławów-Rządza-Ołdakowizna	5,925
21.	221221W	Dr. krajowa nr 50 (Rządza) - Osęczyzna	Rządza –Wólka Piecząca	1,947

LP	NR DROGI	CIĄG DROGI	PRZEBIEG	DŁUGOŚĆ DROGI W KM
22.	221222W	(Podedwór) –gr. gminy Jakubów – Borek Czarniński – dr. powiatowa nr 2223W	Borek czarniński	1,216
23.	221223W	(Kol. Mistów)-gr. gminy Jakubów – Czarna – dr. powiatowa nr2223W	Szymankowszczyzna-Czarna	1,820
24.	221224W	(Rakówiec) - gr. gminy Dobre-dr. powiatowa nr2214W- (Stanisławów)	Kolonia Stanisławów	3,394
25.	221225W	Dr. wojewódzka nr 637 – Kol. Stanisławów-dr. gminna nr. 221224W	Kolonia Stanisławów	3,600
26.	221226W	(Wólka Mlącka)-gr. gminy Dobre- Sokóle	Sokóle	1,566
27.	221227W	Dr. powiatowa nr 2218W-Cisówka-Zawiesiuchy - dr. powiatowa nr 2216W	Cisówka-Zawiesiuchy	2,715
28.	221228W	Ładzyń - Kol. Ładzyń-Borek Czarniński- dr. powiatowa nr2223W	Kolonia Ładzyń-Borek Czarniński	3,221
29.	221229W	Dr. wojewódzka nr 637- Zalesie	Zalesie	0,546
30.	221230W	Dr. wojewódzka nr 637 – dr. Gminna nr 221203W - Kaimowizna	Suchowizna- Stanisławów	2,026
31.	221231W	(Wólka Wybraniecka) dr. gminna nr. 221204W- dr. gminna 221205W	Wólka Wybraniecka-Goździówka	2,904
32.	221232W	(Stanisławów) dr krajowa nr 50 – dr. powiatowa nr 2224W (Katarzynów)	Stanisławów – Sokóle	3,005
33.	221233W	Dr. powiatowa nr 4333W – dr gminna nr 221202W	Papiernia	2,840

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

– pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

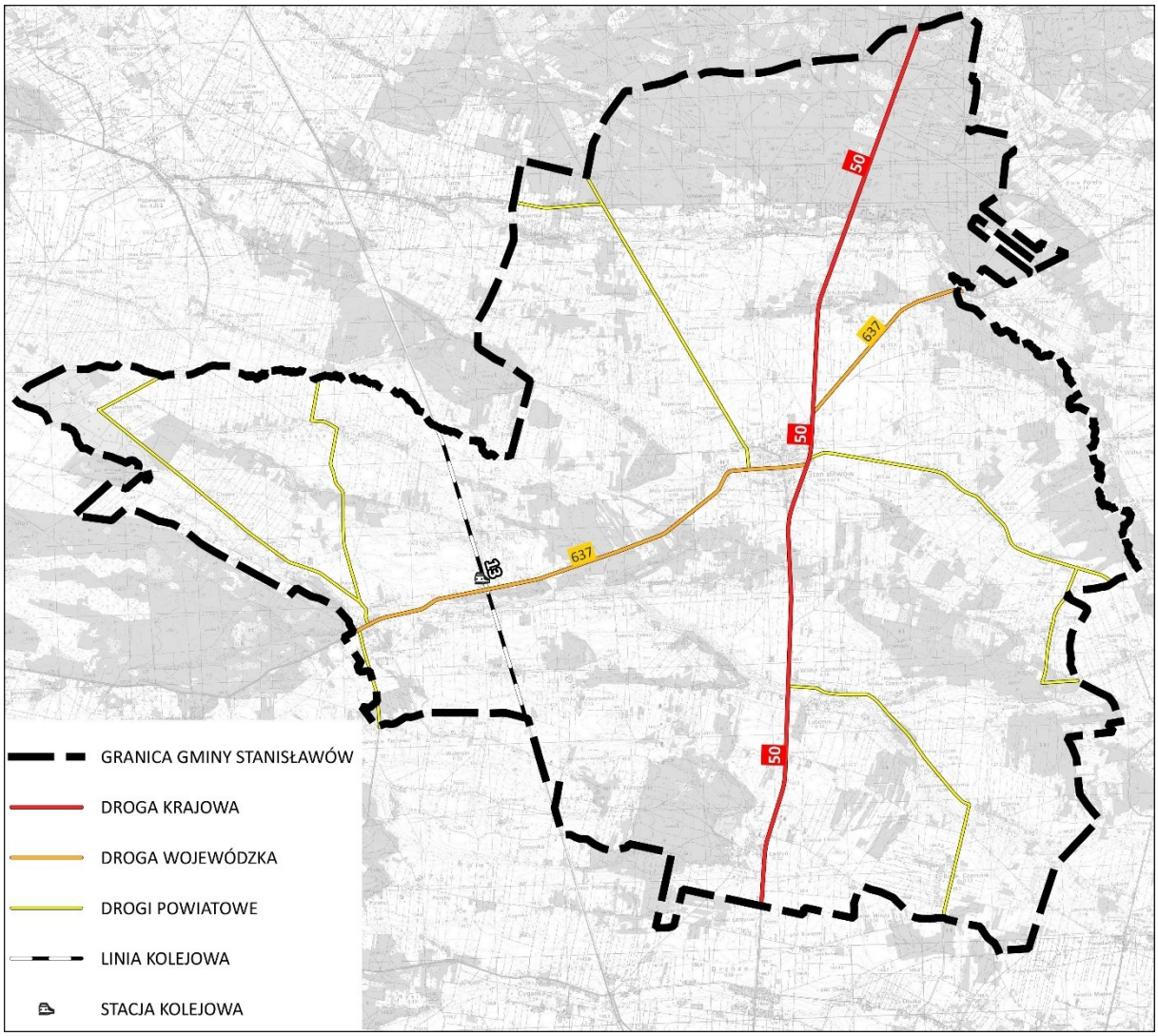

Ryc. 3 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Stan techniczny ponadlokalnych ciągów komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy kształtuje się następująco[12]:

- droga krajowa nr 50 posiada przeciętny lub lekko pogorszony stan techniczny;
- droga wojewódzka nr 637 na odcinku Pustelnik – Stanisławów posiada dobry stan techniczny, natomiast w Stanisławowie stan jest pogorszony.

Przebiegające odcinki drogi krajowej nr 50 oraz drogi wojewódzkiej nr 637 mają nawierzchnię utwardzoną, natomiast niektóre fragmenty dróg powiatowych posiadają nawierzchnie nieutwardzoną.[13] W przypadku dróg gminnych nieznacznie przeważają drogi o powierzchni utwardzonej (ok. 54%). W odniesieniu do nawierzchni utwardzonej, w dalszym ciągu stan części dróg wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

[12] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.
[13] Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

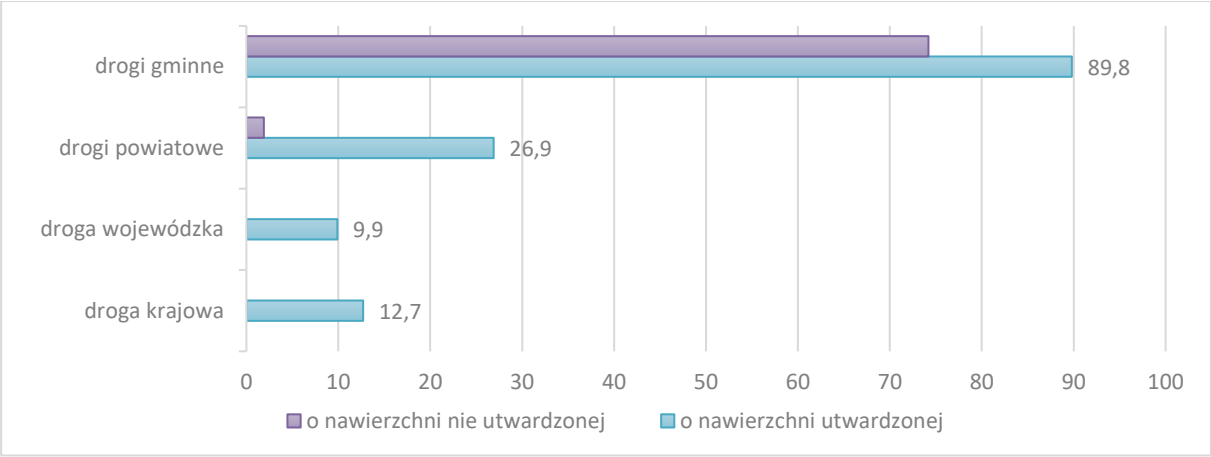

Ryc. 4 Długość dróg na terenie gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k oraz danych GUS.

Spośród dróg przebiegających przez teren gminy, badaniem natężania ruchu objęta została droga krajowa nr 50, a także droga wojewódzka nr 637. Średniodobowa liczba pojazdów silnikowych na DK nr 50 kształtowała się na poziomie ok. 9,2 tys. sztuk, natomiast na DW nr 637 było to ok. 4,1 tys. sztuk samochodów. Zdecydowanie wyższe natężenie ruchu samochodowego występuje w rejonie miejscowości satelickich Warszawy oraz w Mińsku Mazowieckim, gdzie przebiega autostrada A2. Wyniki badań zobrazowano na rycinie poniżej.

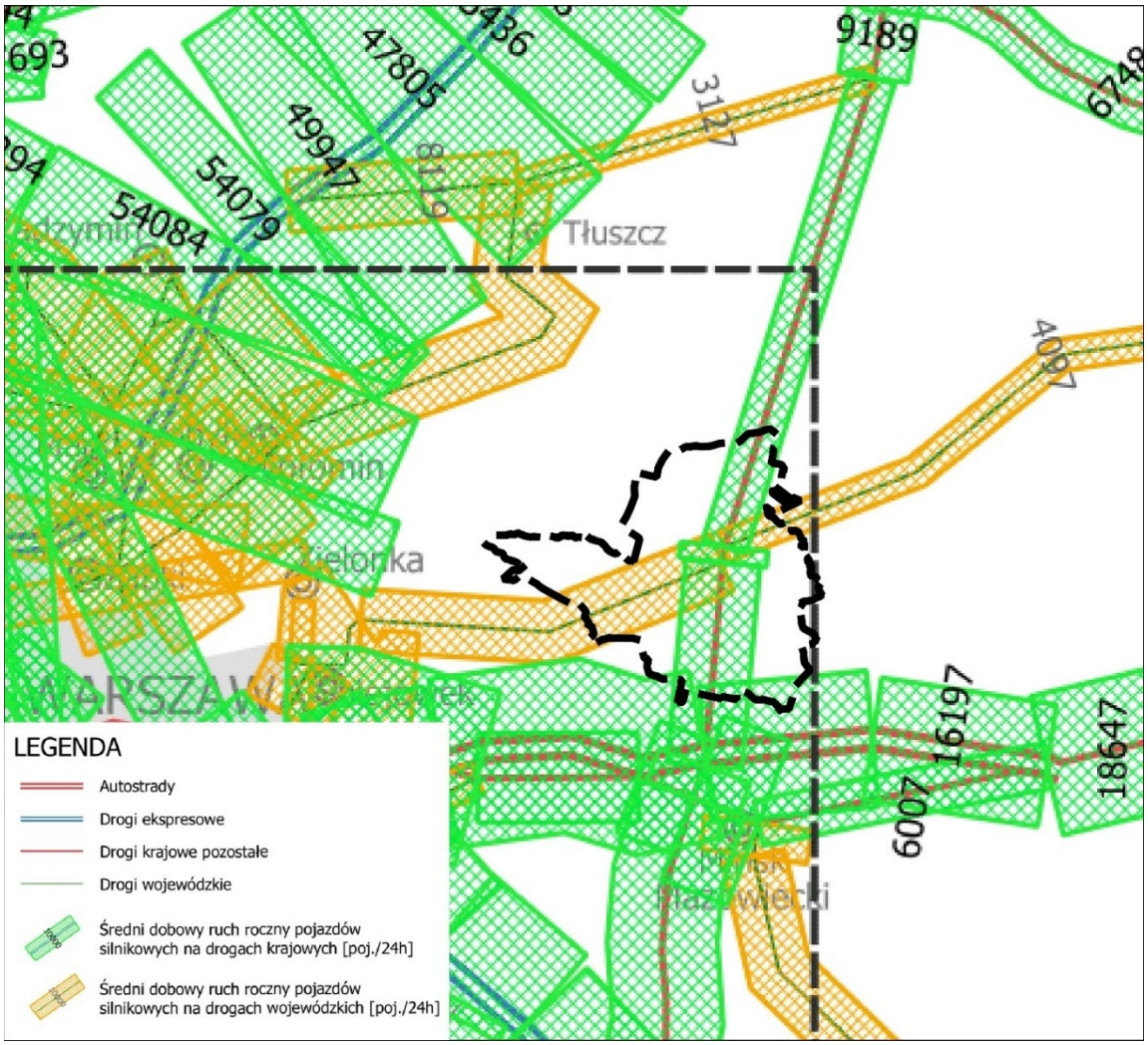

Ryc. 5 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich
Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Przez teren gminy Stanisławów przebiega zelektryfikowana linia kolejowa nr 13 relacji Krusze-Pilawa wraz ze stacją kolejową w miejscowości Pustelnik. Należy podkreślić, że linia ta wykorzystywana jest wyłącznie do przewozów towarowych i nie prowadzi się na niej ruchu pasażerskiego. Najbliższe czynne stacje kolejowe znajdują się w Mińsku Mazowieckim oraz Tłuszczu.

W przyszłości planowane są natomiast działania mające na celu uruchomienie transportu pasażerskiego wraz z budową niezbędnej infrastruktury technicznej i obsługowej umożliwiającej prowadzenie regularnych przewozów pasażerskich.

2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Stanisławów infrastruktura rowerowa nie jest rozwinięta, a większość transportu rowerowego odbywa się poboczem lub drogami. Nie funkcjonuje spójny system ścieżek rowerowych.[14]

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Stanisławów opiera się wyłącznie na transporcie autobusowym. Co prawda przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 13 wraz ze stacją kolejową, nie mniej wykorzystywana jest ona wyłącznie do przewozów towarowych (ruch pasażerski nie jest prowadzony).

Z terenu gminy Stanisławów realizowane są regularne i bezpośrednie połączenia autobusowe do Warszawy, miejscowości Dobre oraz Mińska Mazowieckiego. Ponadto na terenie gminy funkcjonują połączenia w zakresie dowozu uczniów do szkoły. W graniach gminy nie funkcjonuje dworzec kolejowy, a komunikacja odbywa się z wykorzystaniem przystanków autobusowych.

Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy gminne, autobusy PKS, prywatne linie autobusowe oraz Powiatowo-Gminny Związek Transportu Publicznego Powiatu Mińskiego. Ponadto są prowadzone prace nad utworzeniem transportu Metropolii Warszawskiej tj. Organizacja transportu publicznego na obszarze Metropolii.

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu zrównoważonej mobilności miejskiej metropolii warszawskiej 2030+ wynika, że na terenie gminy Stanisławów występują obszary planowania przestrzennego zorientowanego na transport zbiorowy (patrz ryc. poniżej). Dodatkowo tereny położone na zachód od linii kolejowej nr 13 wskazane zostały jako obszar inwestycji dedykowany publicznemu transportowi publicznego.

Planowane jest również uruchomienie transportu pasażerskiego na przebiegającej linii kolejowej nr 13 wraz budową nowej stacji i przystanku kolejowego. Ponadto zgodnie z ustaleniami ww. dokumentu na terenie gminy planowana jest budowa parkingów B+R (*bike and ride*).

[14] Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

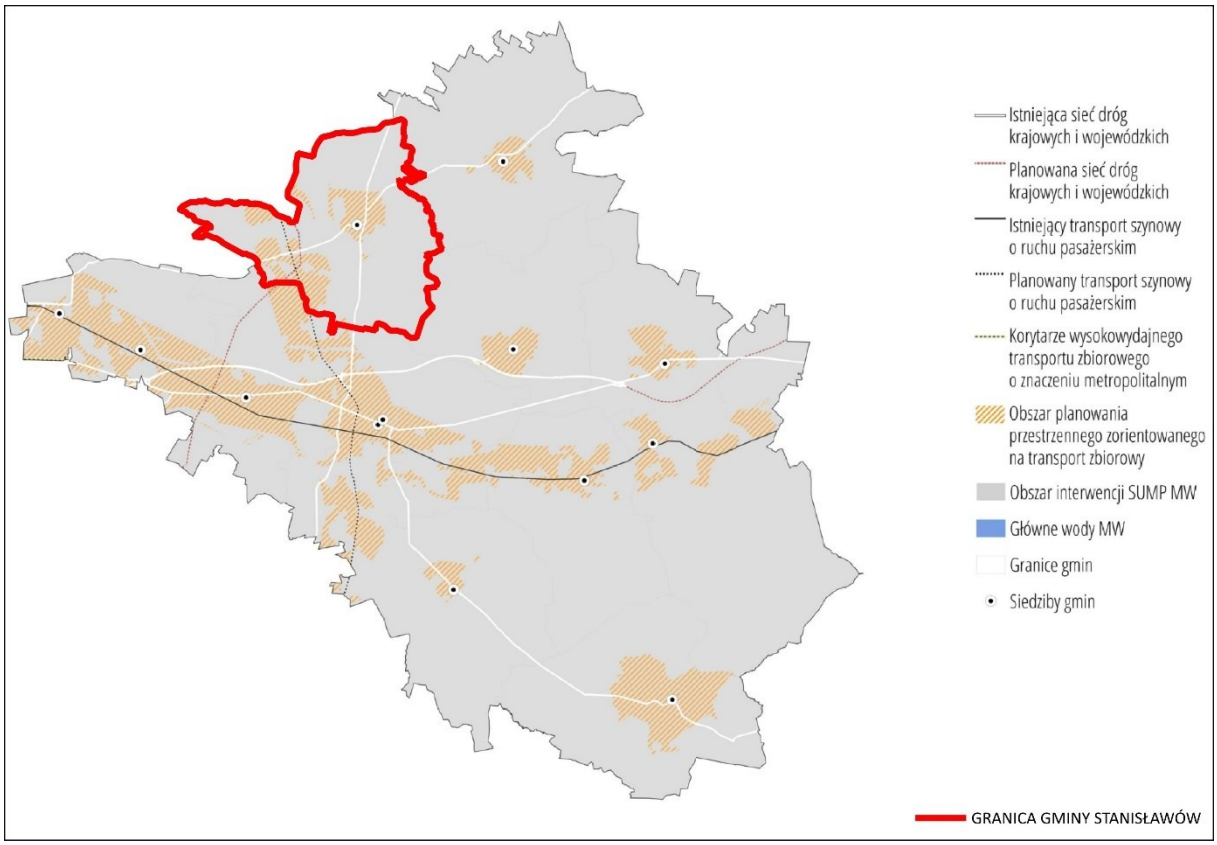

Ryc. 6 Obszar planowania przestrzennego zorientowanego na transport zbiorowy w Metropolii Warszawskiej wraz z kierunkami rozwoju i lokalizacją inwestycji
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Planu zrównoważonej mobilności miejskiej metropolii warszawskiej 2030+, 2023.

Obszar gminy położony jest w stosunkowo bliskim sąsiedztwie Portu Lotniczego Fryderyka Chopina „Okęcie" w Warszawie. Lotnisko realizuje szereg lotów pasażerskich, zarówno krajowym jak i międzynarodowych (w tym międzykontynentalnych). Obiekt ten posiada obecnie 2 terminalne: Terminal A oraz Terminal General Aviation.[15] Dojazd transportem indywidualnym zajmuje tam średnio ok. 40 - 50 min.

2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Stanisławów najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Mińsk Mazowiecki, znajdujący się w odległości ok. 14 km na południe, pełniący funkcję siedziby powiatu mińskiego oraz miasto Dobre, położone w odległości ok. 10 km na wschód od Stanisławowa. Czas dojazdu transportem indywidualnym do tych ośrodków zajmuje średnio od 10 do 20 min.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Stanisławów to także między innymi te współtworzące metropolie warszawską od strony wschodniej. Należą do nich między innymi: Sulejówek, Otwock, Ząbki, Marki, Wołomin, Józefów, Zielonka, Kobyłka. Ponadto do istotnych ośrodków miejskich w szerszym kontekście regionalnym zaliczyć można także Kałuszyn, Łochów, Wyszków oraz Tłuszcz. Odległość do wymienionych miast nie przekracza 50 km, a czas dojazdu transportem indywidualnym nie powinien przekraczać 1 godziny.

[15] Materiał źródłowy: https://www.lotnisko-chopina.pl/

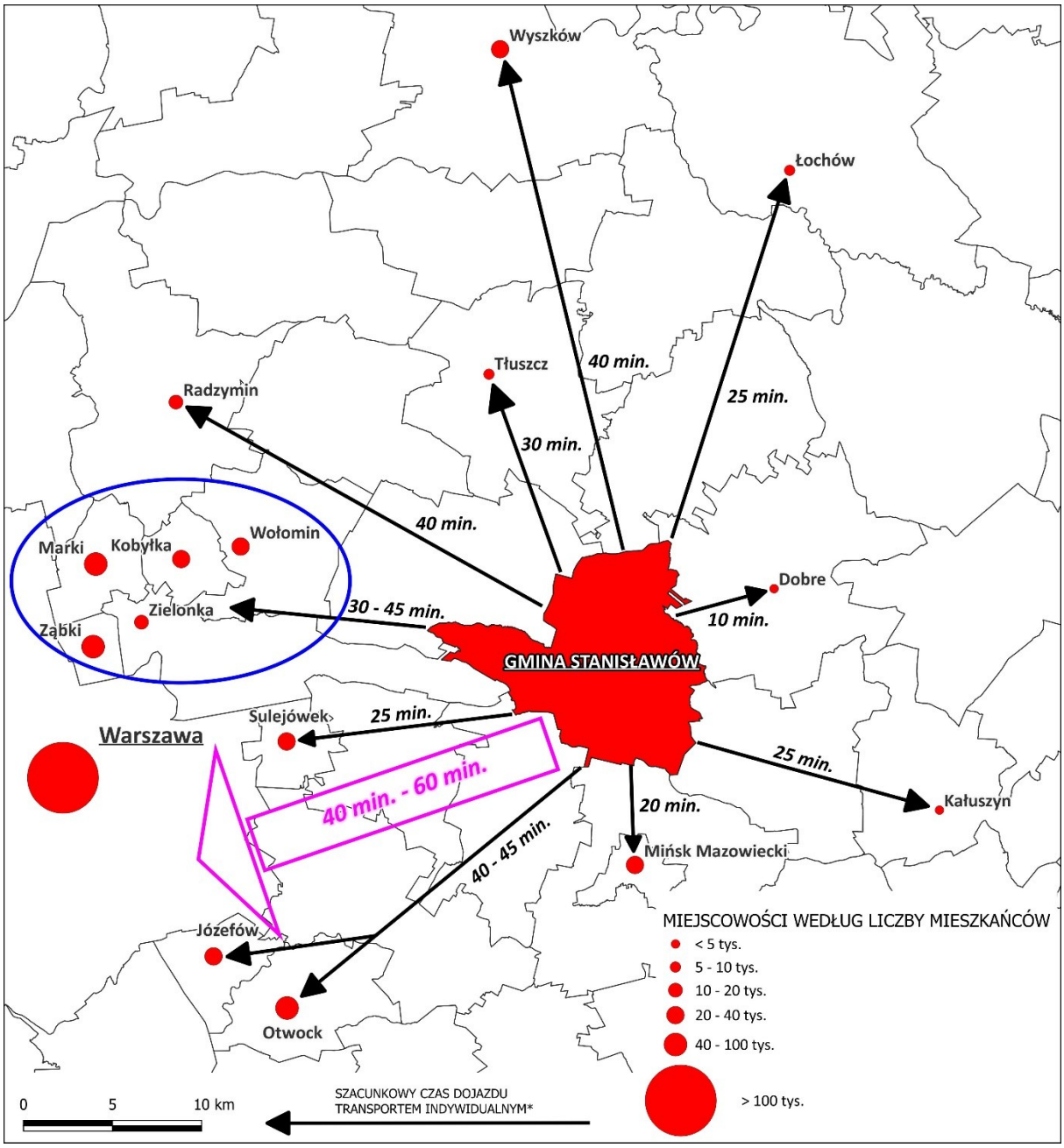

Ryc. 7 Lokalizacja gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym
* szacunkowy czas liczony z miejscowości Stanisławów do centrów poszczególnych miejscowości.
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa, oddalona jest relatywnie blisko (ok. 50 km), a czas dojazdu zajmuje tam ok. 50 min, natomiast siedziby sąsiednich województw: lubelskiego (Lublin) oraz podlaskiego (Białystok), znajdują się w odległości kolejno ok. 160 km (1 godz. 40 min.) i 170 km (2 godz. 10 min). Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny).

2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu.[16]

Jak wynika z poniższej ryciny gmina Stanisławów odznaczała się stosunkowo wysokim w skali kraju wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 40-50). Powyższy wynik spowodowany był bliską odległością od miasta stołecznego Warszawy oraz bezpośrednią obecnością ponadlokalnych ciągów komunikacyjnych (droga krajowa nr 50, droga wojewódzka nr 637). Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

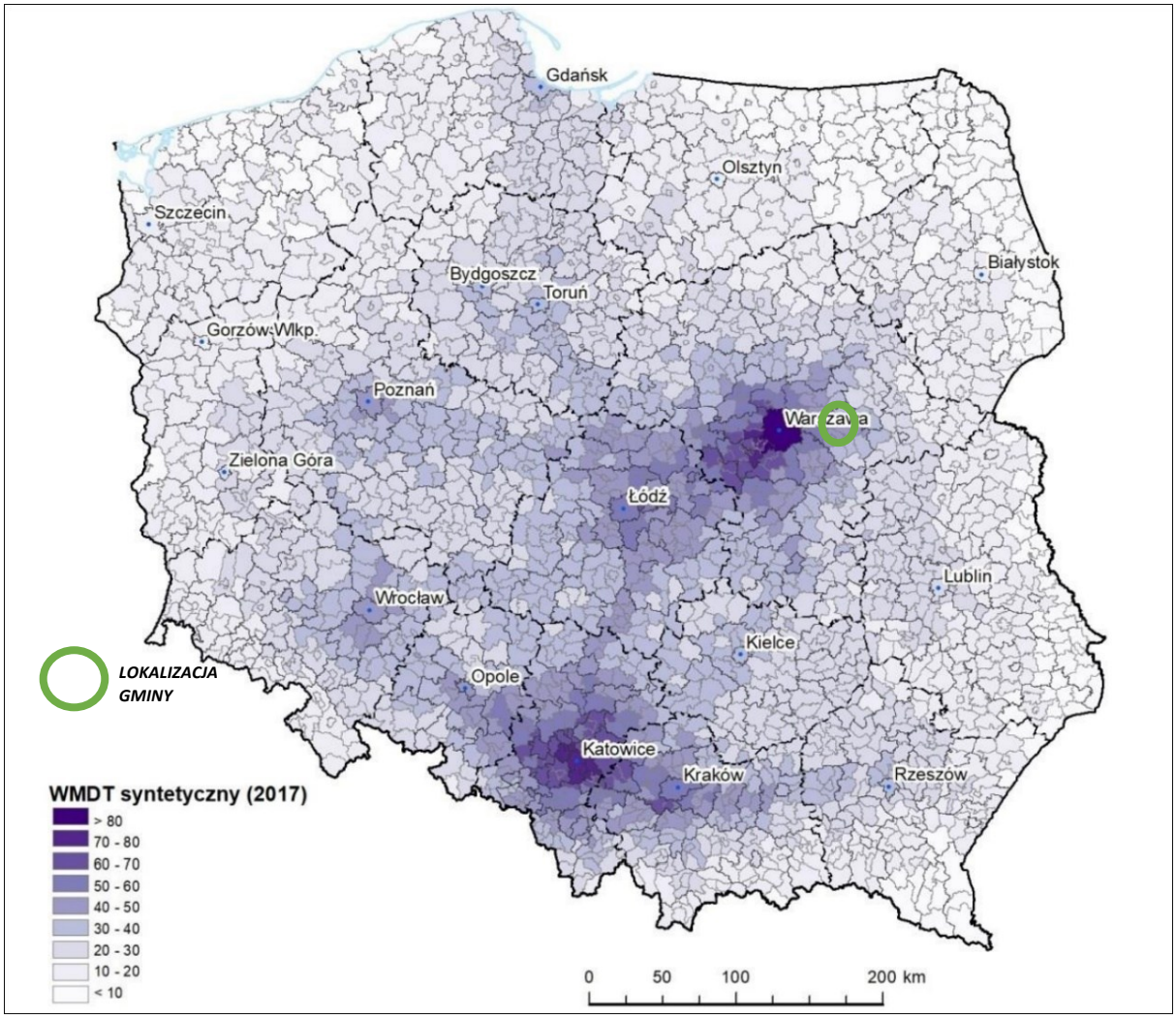

Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.
Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGiPZ PAN Warszawa).

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad[17] gmina Stanisławów odznaczać się będzie wysokim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Kluczowym szlakiem komunikacji drogowej (zewnętrznej) pozostanie droga krajowa nr 50, zapewniająca dogodne połączenie do Mińska Mazowieckiego oraz dalej w kierunku Warszawy.

[16] Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniającą wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

[17] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Z punktu widzenia wysokiej dostępności komunikacyjnej, znaczącą rolę odgrywa także bliskie położenie autostrady A2 oraz węzła drogowego „Mińsk Mazowiecki". Autostrada zapewnia dogodne połączenie do Warszawy i dalej do Poznania, a także do innych dużych ośrodków wojewódzkich (w tym poprzez Autostradę A1). Istotnym ciągiem komunikacyjnym pozostaje również droga wojewódzka nr 637. W przyszłości znaczenie będzie miała również realizacja obwodnicy Stanisławowa w ciągu drogi krajowej nr 50 oraz uruchomienie transportu pasażerskiego na linii kolejowej nr 13, gdzie obywa się obecnie wyłącznie ruch towarowy.

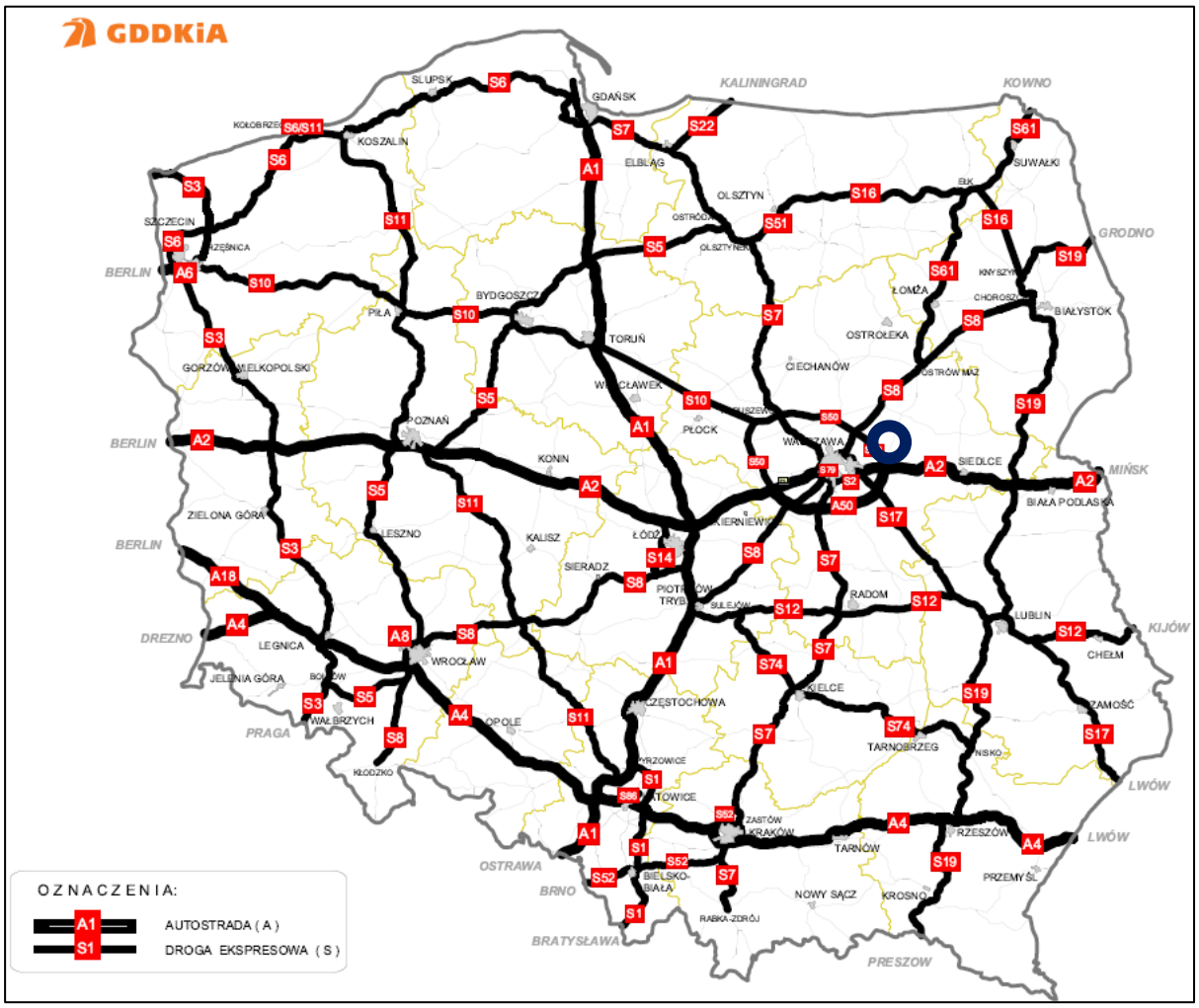

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce
Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Zgodnie z ustaleniami dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego wynika, że na terenie gminy Stanisławów planowane są następujące przedsięwzięcia z zakresu rozwoju sieci transportowej:

- infrastruktury kolejowej:
  - przebudowa i rozbudowa linii kolejowej nr 13, relacji Krusze-Pilawa;
  - uruchomienie transportu pasażerskiego na linii kolejowej nr 13 wraz z budową niezbędnej infrastruktury technicznej, w tym budową nowego przystanku i stacji kolejowej;
- infrastruktury drogowej:
  - budowa Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej;
  - rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 637 na odcinku Warszawa – Stanisławów;

- budowa obwodnicy Stanisławowa w ciągu drogi krajowej nr 50;
- budowa południowej obwodnicy Stanisławowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 637;
- budowa parkingów B+R (*bike and ride).*

W odniesieniu do gminy Stanisławów należy również zaznaczyć, że w jej granicach możliwy jest przebieg tzw. Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej. Należy jednak podkreślić, że jej ostateczny przebieg nie został ostatecznie przesądzony.

W odniesieniu do dróg lokalnych w najbliższych latach planowane są następujące inwestycję[18]:

- ul. Lubelska (od Targowej do Warszawskiej) w Stanisławowie;
- ul. Targowa w Stanisławowie;
- ul. Rynek (część południowa) w Stanisławowie;
- ul. Armii Krajowej w Stanisławowie;
- ul. Tartaczna w Stanisławowie;
- ul. Leśna w Stanisławowie;
- ul. Łąkowa w Stanisławowie;
- ul. Sosnowa w Stanisławowie;
- ul. Słoneczna w Stanisławowie;
- ul. Brzozowa w Stanisławowie;
- ul. Żytnia w Stanisławowie;
- ul. Południowa w Stanisławowie;
- ul. Prądzyńskich w Stanisławowie;
- ul. Zachodnia w Stanisławowie;
- ul. Klonowa w Stanisławowie;
- ul. Lipowa w Stanisławowie;
- ul. Podgraniczna w Stanisławowie;
- ul. Młynarska w Stanisławowie;
- ul. Polna w Pustelniku;
- ul. Dębowa w Ładzyniu;
- ul. Akacjowa w Ładzyniu;
- ul. Słoneczna w Ładzyniu;
- ul. Miła w Ładzyniu;
- droga w Cisówce;
- droga w Ciopanie;
- dojazd do ul. Polnej w msc. Goździówka;
- dojazd do W. Wybranieckiej w msc. Goździówka;
- Kolonie Stanisławów w msc. Kolonie Stanisławów;
- Legacz w msc. Legacz;
- Łęka w msc. Łęka;
- Lubomin w msc. Lubomin;
- Ołdakowizna w msc. Ołdakowizna;
- Papiernia w msc. Papiernia;
- Poząb w msc. Poząb;
- ul. Dworska w msc. Prądzewo Kopaczewo/Stanisławów;
- droga w Rętkowie;
- droga w Suchowiźnie;
- droga północna w msc. Wólka Czarnińska;
- Wólka Wybraniecka – droga w kierunku Zalesie w msc. Wólka Wybraniecka;

[18] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

– Droga do Wólki Wybranieckiej w msc. Zalesie.

W/w inwestycje należy traktować jako priorytetowe wg stanu na listopad 2025 r. Nie wyklucza się modyfikacji listy inwestycyjnej, w tym poszerzenia jej zakresu. W dużym stopniu jest to uzależnione od możliwości finansowania inwestycji.

2.2.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO

PIERWOTNE ZAŁOŻENIA CPK

Centralny Port Komunikacyjny stanowił w założeniu szereg inwestycji infrastrukturalnych i otoczenia biznesu, które zintegrują transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy na terenie całego kraju. Zgodnie z koncepcją CPK realizacja przedsięwzięć składających się na komponent lotniskowy była przewidziana do końca 2027 r. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych składających się na komponent kolejowy miała nastąpić do końca 2034 r., obejmując dwie perspektywy finansowe UE. Ze względu na unikalny stopień skomplikowania przedsięwzięć zawartych w programie inwestycyjnym CPK, jego realizacja jest podzielona na etapy.

Pierwotny, pierwszy etap obejmował działania przygotowawcze, w szczególności związane z planowaniem i opracowaniem założeń projektowych, a także wykupem gruntów pod realizację inwestycji. Zasadniczym celem obecnego etapu było szczegółowe zdefiniowanie zakresu i skali inwestycji, przyjęcie optymalnych rozwiązań odnośnie do możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia, określenie optymalnego planu jego realizacji, szczegółowych harmonogramów, jak i budżetów poszczególnych projektów, a także określenie sposobu ich finansowania, w tym ze środków publicznych. W ramach etapu pierwszego opracowywane były kolejne fazy dokumentacji projektowej oraz uzyskiwane będą decyzje administracyjne niezbędne do wejścia w etap realizacji poszczególnych zamierzeń budowlanych.

Poprzednio obowiązująca uchwała, tj. Uchwała nr 201 Rady Ministrów z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego – „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2023 poz. 1258) uwzględniała inwestycje towarzyszące CPK – przebudowę, rozbudowę linii kolejowych oraz rozbudowę lub budowę dróg publicznych.

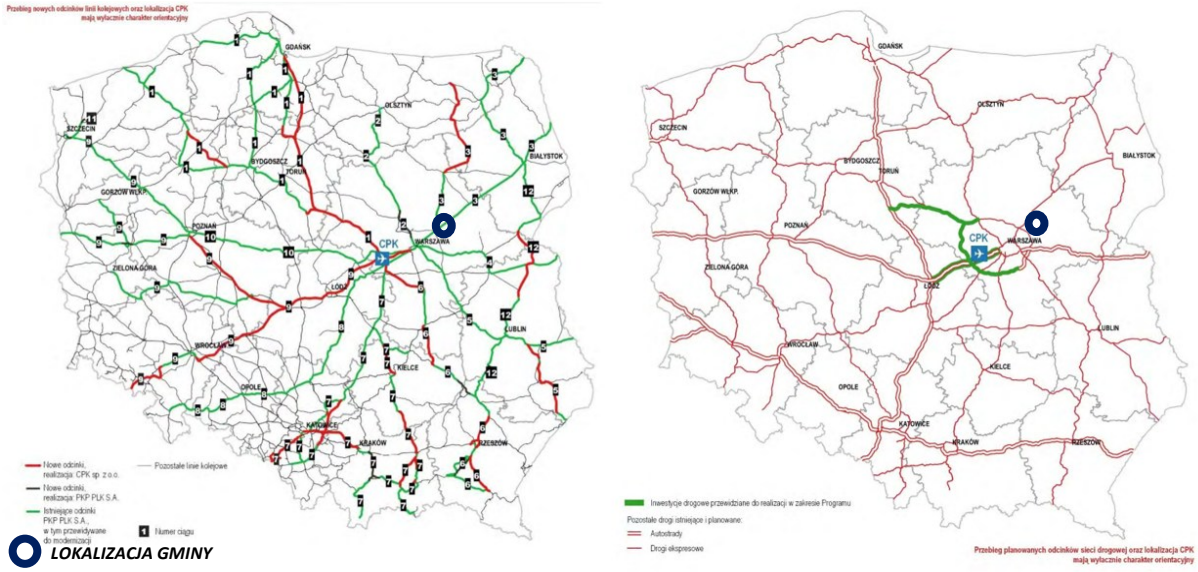

Ryc. 10 Inwestycje towarzyszące CPK – przebudowa, rozbudowa albo budowa linii kolejowych oraz rozbudowa lub budowa dróg publicznych

Materiał źródłowy: Uchwała nr 201 Rady Ministrów z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego – „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2023 poz. 1258).

Drugi etap wskazywał jako główny cel rozpoczęcie i zakończenie zasadniczych robót budowlanych dotyczących budowy CPK wraz z obszarowo lub funkcjonalnie powiązanymi obiektami, urządzeniami, wyposażeniem, sieciami i instalacjami, tj. w szczególności z drogami publicznymi, sieciami przesyłowymi i sieciami dystrybucyjnymi, infrastrukturą kolejową, urządzeniami i obiektami do obsługi ruchu lotniczego, urządzeniami wodnymi, rurociągami ropy naftowej lub produktów naftowych wraz z infrastrukturą niezbędną do ich obsługi. Celem etapu II było także rozpoczęcie i zakończenie zasadniczych robót budowlanych na części liniowych projektów kolejowych, zlokalizowanych na sieci bazowej TEN-T, zakup taboru kolejowego KDP na potrzeby obsługi nowo budowanych linii kolejowych, realizacja działań związanych z opracowaniem koncepcji, projektów budowlanych i budową obiektów i towarzyszącej im infrastruktury na terenie Airport City i Cargo City.

Pierwotne założenia CPK nie przewidywały na terenie gminy Stanisławów inwestycji związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

OBECNE ZAŁOŻENIA CPK

Aktualnie obowiązuje Uchwała nr 166 Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego – „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2025 poz. 29), która szczegółowo definiuje przyszłe założenia strategiczne i organizacyjne. Zgodnie z w/w Uchwałą cel główny Programu CPK polega na stworzeniu uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego przez wybudowanie i eksploatację rentownego innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego jako atrakcyjnej alternatywy dla transportu drogowego i obejmującego wszystkie obszary Polski, zapewniając jednocześnie rozwój i trwałą integrację aglomeracji warszawskiej i łódzkiej.

Aktualne założenia CPK nie przewidują na terenie gminy Stanisławów inwestycji związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Stanisławów znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych.

W granicach gminy znajduje się kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości dobry lub bardzo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują lokalnie, głównie na terenach wiejskich, gdzie dominuje zabudowa zagrodowa lub występują tereny niezagospodarowane np. lasy. Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

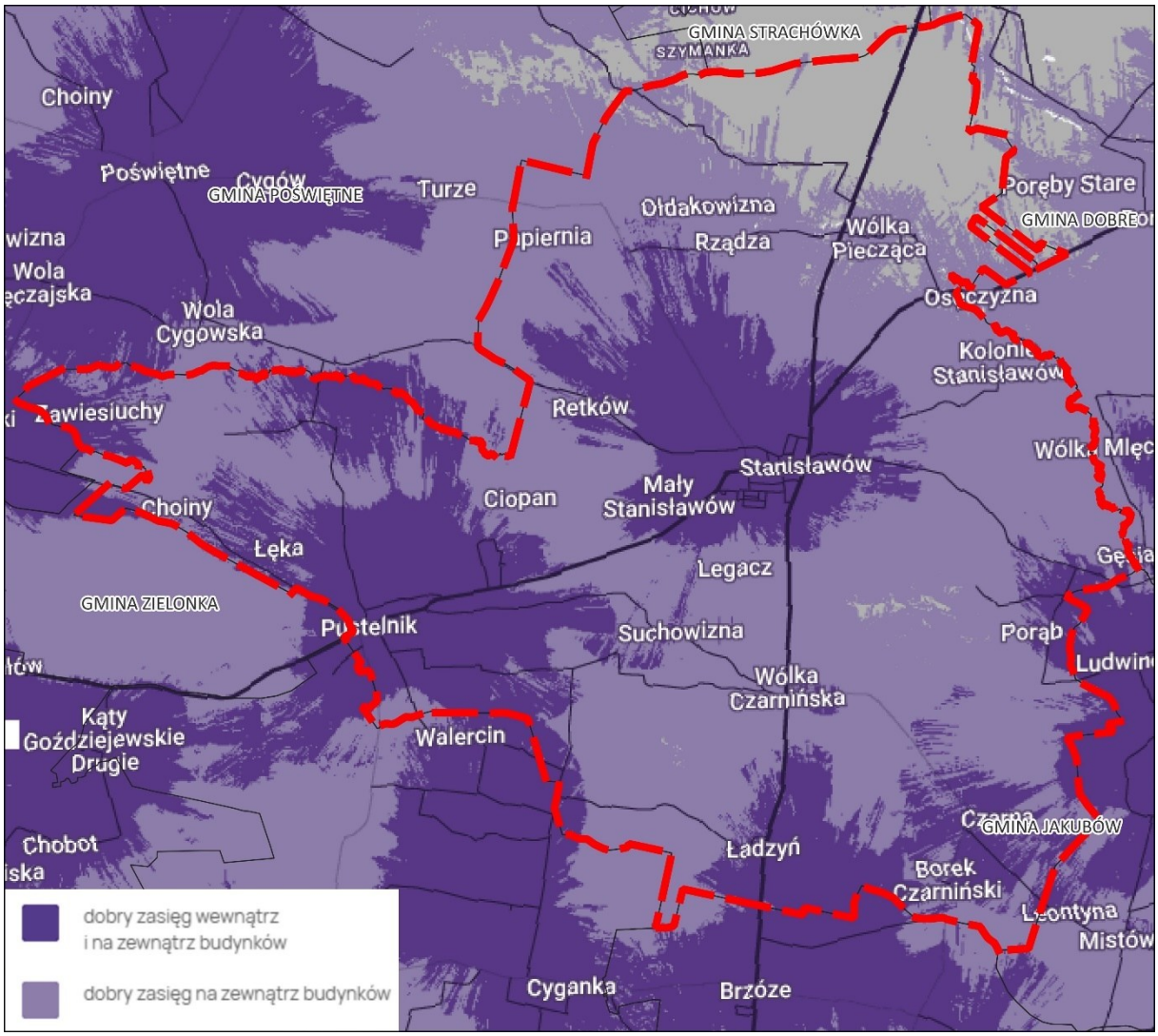

Ryc. 11 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w październiku 2025 r.
Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu. Ponadto większość mieszkańców posiada dostęp do sieci telekomunikacyjnej nowej generacji 5G.[19]

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa" rozpoczęła się rozbudowa sieci szybkiego Internetu w Polsce – sieci światłowodowej. Na terenie gminy sieć światłowodowa występuje jedynie w miejscowości Stanisławów. W pozostałych miejscowościach dostęp ten jest w dalszym ciągu ograniczony i niewystarczający.[20] W przyszłości planuje się doprowadzenie sieci światłowodowej praktycznie do całej gminy.

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać w przyszłości z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura może zostać zrealizowana w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych.

[19] Materiał źródłowy: Materiały informacyjne publikowane na stronach internetowych poszczególnych operatorów sieci.
[20] Materiał źródłowy: https://capap.gugik.gov.pl/mapa

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.4. WNIOSKI

- **Położenie gminy w obrębie metropolii warszawskiej.**
- **Obecność układów komunikacyjnych poziomu krajowego (droga krajowa nr 50) i regionalnego (droga wojewódzka nr 637).**
- **W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.**
- **Relatywnie niewielkie oddalenie od dużych ośrodków miejskich (podróż transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny).**
- **Brak infrastruktury kolejowej obsługującej ruch pasażerski.**
- **Brak rozwiniętej infrastruktury rowerowej.**
- **Stosunkowo korzystne połączenie komunikacyjne do największego w Polsce portu lotniczego (Lotnisko Chopina „Okęcie" w Warszawie).**
- **Wysoki poziom zewnętrznej dostępności transportowej, oparty na komunikacji drogowej.**
- **Stosunkowo korzystna dostępność komunikacji zbiorowej (funkcjonujące linie autobusowe, w tym bezpośredni i regularny dojazd do Warszawy) z dalszym potencjałem do rozwoju.**
- **W dalszym ciągu ograniczony dostęp do sieci światłowodowej większości miejscowości.**

3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę zamieszkuje ogółem ok. 7,0 tys. osób, co stanowi ok. 4,4% ludności powiatu mińskiego. Zdecydowanie największy odsetek zamieszkuje miejscowość Stanisławów, natomiast w dalszej kolejności miejscowości Pustelnik, Rządza i Ładzyń.[21]

Tab. 8 Liczba ludności na terenie gminy w 2024 roku

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Borek Czarniński	139	2,04
Choiny	167	2,45
Ciopan	161	2,37
Cisówka	276	4,06
Czarna	140	2,06
Goździówka	245	3,60
Kolonie Stanisławów	292	4,29
Legacz	82	1,20
Lubomin	221	3,25
Ładzyń	337	4,95
Łęka	117	1,72
Mały Stanisławów	88	1,29
Ołdakowizna	101	1,48
Papiernia	141	2,07
Poząb	74	1,09
Prądzewo-Kopaszewo	177	2,60
Pustelnik	611	8,98
Retków	195	2,87
Rządza	416	6,11
Sokóle	199	2,92
Stanisławów	1708	25,10
Suchowizna	100	1,47
Szymankowszczyzna	97	1,43
Wólka Czarnińska	221	3,25
Wólka-Konstancja	76	1,12
Wólka Pieczęca	121	1,78
Wólka Wybraniecka	109	1,60
Zalesie	154	2,26
Zawiesiuchy	41	0,60

Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy Stanisławów.

[21] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów oraz Dane GUS, stan na 2024 r.

Gęstość zaludnienia gminy Stanisławów wynosi 66,2 os/km^2 i jest[22]:

- ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla powiatu mińskiego (137,1 os/km^2),
- wyraźnie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (154,9 os/km^2),
- wyraźnie niższa niż średnia dla Polski (119,4 os/km^2).

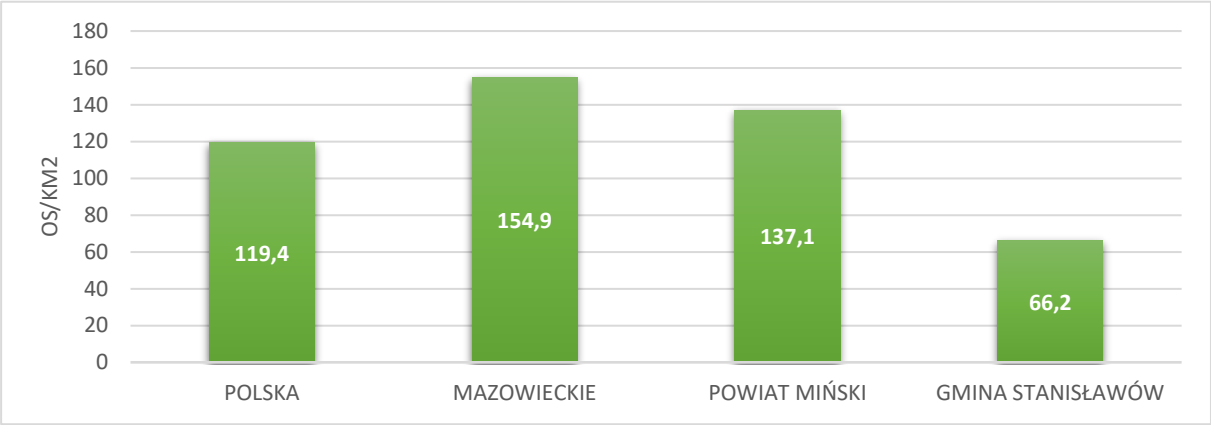

Ryc. 12 Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym Ludności i Mieszkań z 2011 roku oraz 2021 roku wynika, iż największa gęstość zaludnienia przekraczająca 150 os./km^2 występowała na terenie miejscowości Stanisławów i Wólka Czarnińska. Jednocześnie na przestrzeni omawianej dekady zaobserwowano wzrost gęstości zaludnienia w miejscowości Stanisławów, Rządza oraz Papiernia. W pozostałych miejscowościach zanotowano zbliżony wskaźnik gęstości zaludnienia.

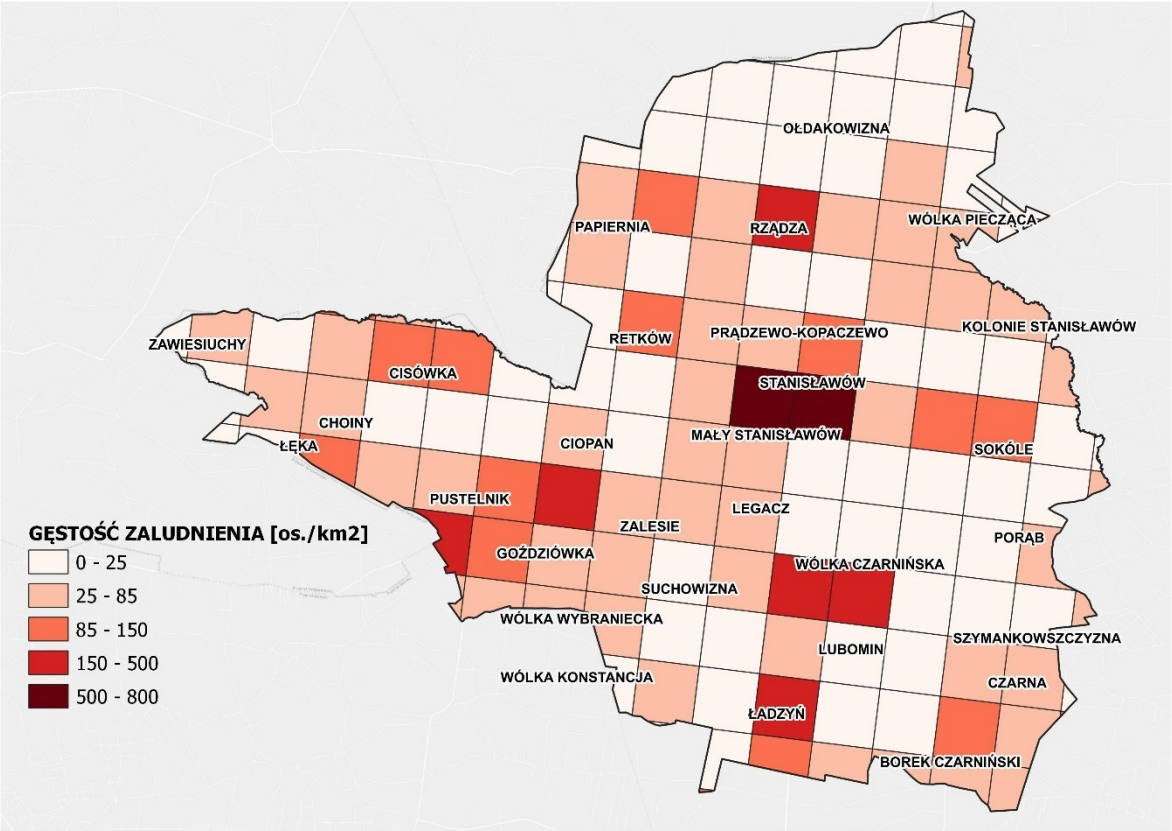

Ryc. 13 Gęstość zaludnienia w gminie Stanisławów w 2011 roku
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 roku, GUS.

[22] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2024 r.

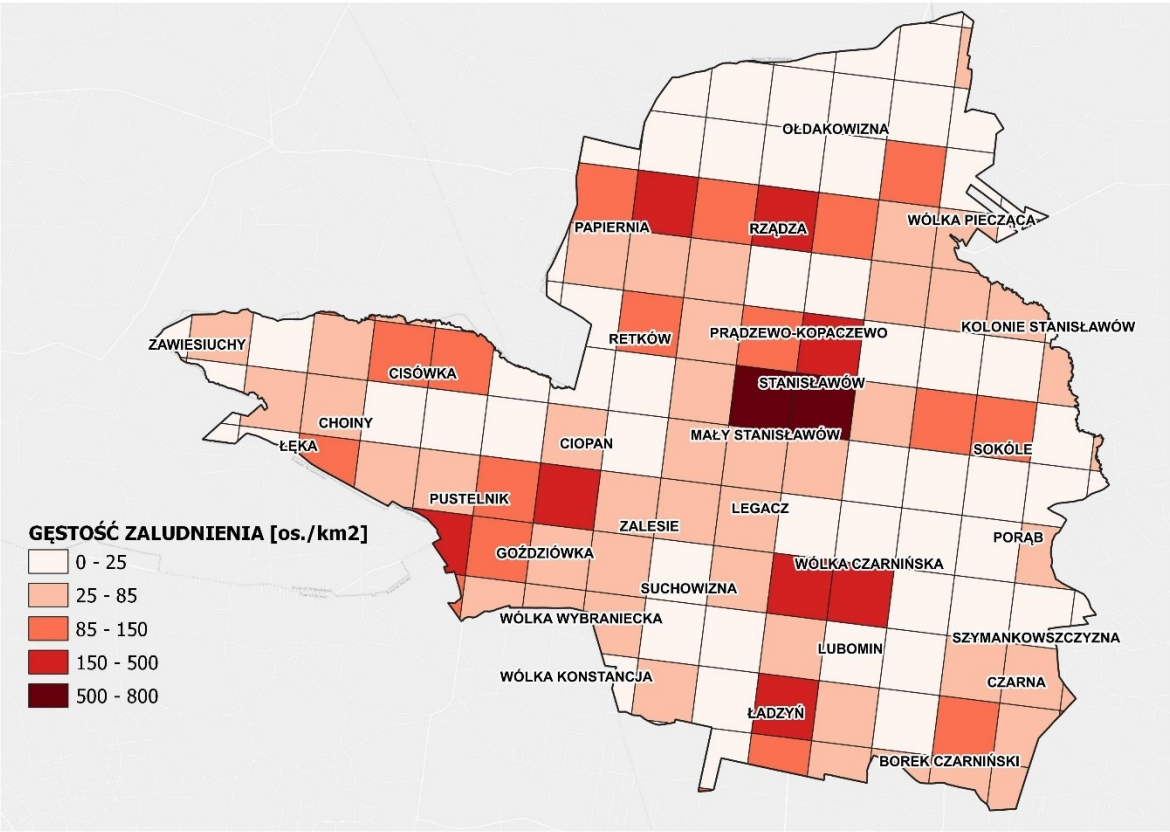

Ryc. 14 Gęstość zaludnienia w gminie Stanisławów w 2021 roku
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 roku, GUS.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Stanisławów odznacza się niewielka przewaga kobiet, których liczba wynosi 3 525 w stosunku do liczby 3 501 mężczyzn.[23] Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 101, co jest wartością niższą zarówno w stosunku do średniej dla całego powiatu mińskiego (105), województwa mazowieckiego (109) jak i w porównaniu do średniej ogólnokrajowej (107).[24]

[23] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2024 r.
[24] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2024 r.

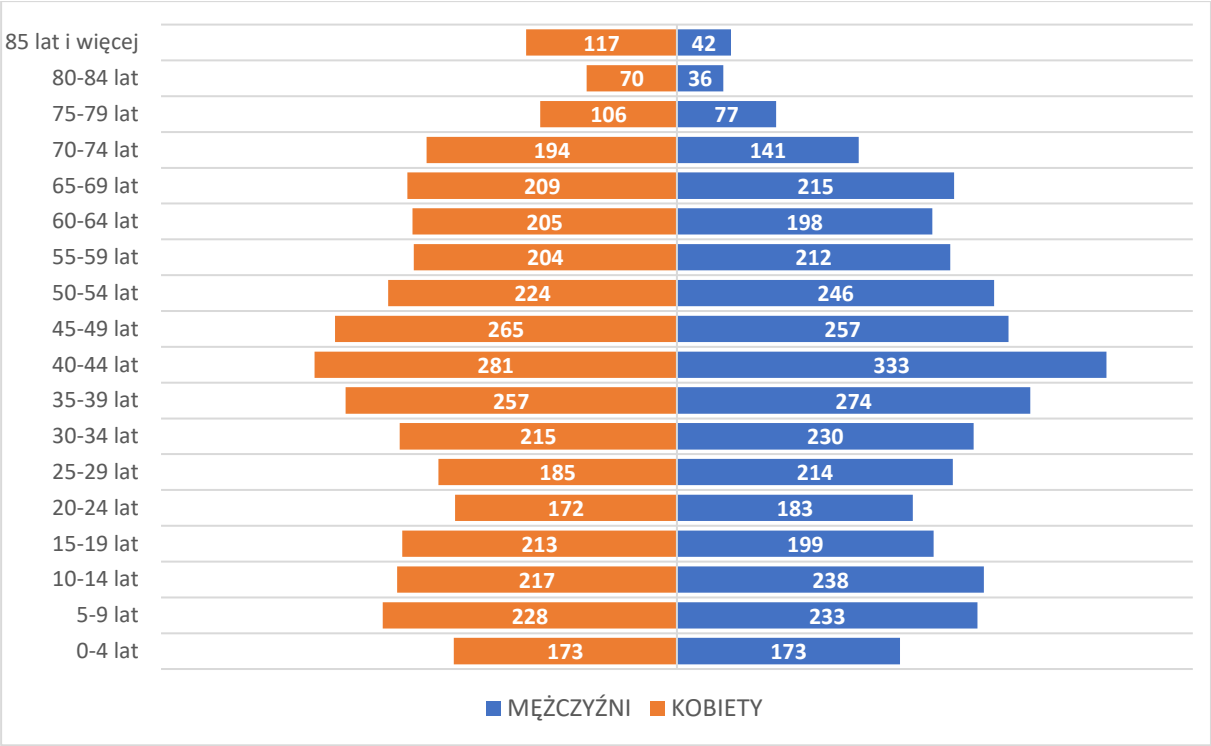

Ryc. 15 Piramida wieku i płci w gminie Stanisławów
Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2024 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Stanisławów dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 58,4% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, obejmująca 21,6%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, której udział wynosi 20,1%. Są to wyniki porównywalne w stosunku do powiatu mińskiego, województwa mazowieckiego i całego kraju.[25]

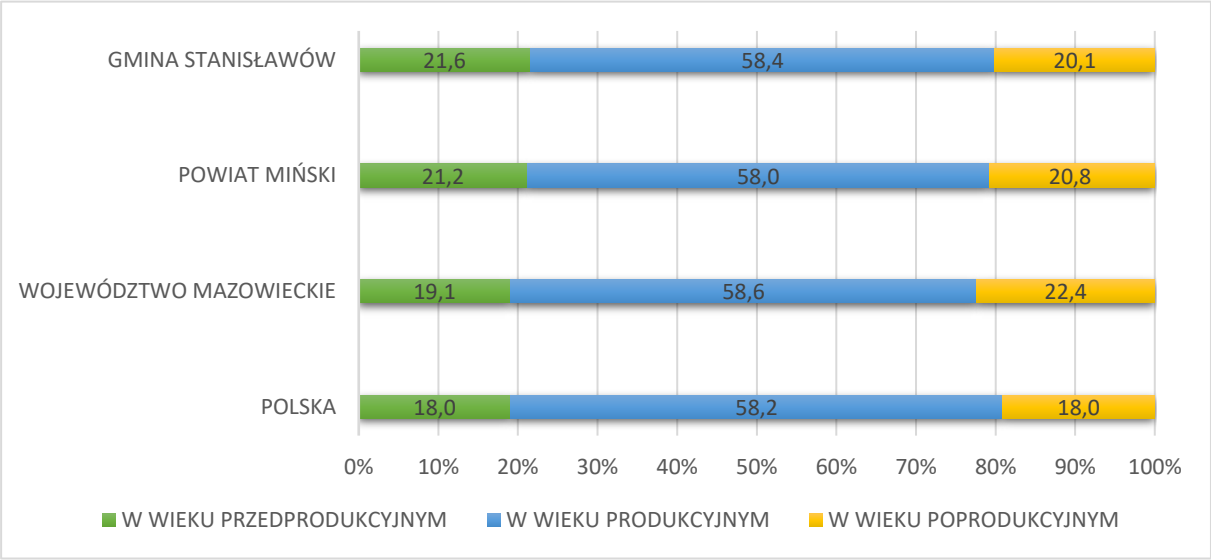

Ryc. 16 Udział ekonomicznych grup wieku w gminie na tle powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 2024 r.

[25] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał w większości ujemne wartości i wahał się od -39 os. w 2024 r. do +20 os. w 2016 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -6,8 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Należy nadmienić, iż w 2021 r. wskaźnik wyraźnie spadł – zmarło o 15 osób więcej niż się urodziło, co było spowodowane wysoką liczbą zgonów. Z pewnym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19.

Tab. 9 Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2016-2024

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI										
ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2024
URODZENIA ŻYWE [os.]										
Ogółem	82	80	73	63	87	69	71	55	60	71,1
Mężczyźni	40	48	34	35	45	42	31	22	31	36,4
Kobiety	42	32	39	28	42	27	40	33	29	34,7
ZGONY OGÓŁEM [os.]										
Ogółem	62	66	76	72	87	84	81	74	99	77,9
Mężczyźni	34	33	47	47	53	50	40	49	49	44,7
Kobiety	28	33	29	25	34	34	41	25	50	33,2
PRZYROST NATURALNY [os.]										
Ogółem	20	14	-3	-9	0	-15	-10	-19	-39	-6,8
Mężczyźni	6	15	-13	-12	-8	-8	-9	-27	-18	-8,2
Kobiety	14	-1	10	3	8	-7	-1	8	-21	1,4

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Ryc. 17 Przyrost naturalny w gminie w latach 2016-2024

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Stanisławów na przestrzeni analizowanego okresu obserwuje się zróżnicowane saldo migracji. Największy napływ ludności zanotowano w 2016 roku, kiedy to zameldowało się o 49 osób więcej osób niż wymeldowało. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2017 r., wówczas saldo migracji wynosiło -15 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło 26,6 os./rok[26], natomiast łącznie w analizowanych latach 2016-2024 dokonano 751 zameldowań i 512 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie +239 os.

Tab. 10 Migracje w gminie w latach 2016-2024

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW										
ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2024
ZAMELDOWANIA										
Ogółem	84	45	78	66	96	108	87	94	93	83,4
Z miast	49	27	26	40	51	61	45	56	65	46,7
Ze wsi	34	16	51	26	45	45	41	33	27	35,3
WYMELDOWANIA										
Ogółem	35	60	56	54	48	72	62	54	71	56,9
Do miast	20	31	30	36	21	41	38	32	45	32,7
Na wieś	15	29	26	18	27	31	24	22	26	24,2
SALDO MIGRACJI										
Ogółem	49	-15	22	12	48	36	25	40	22	26,6

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

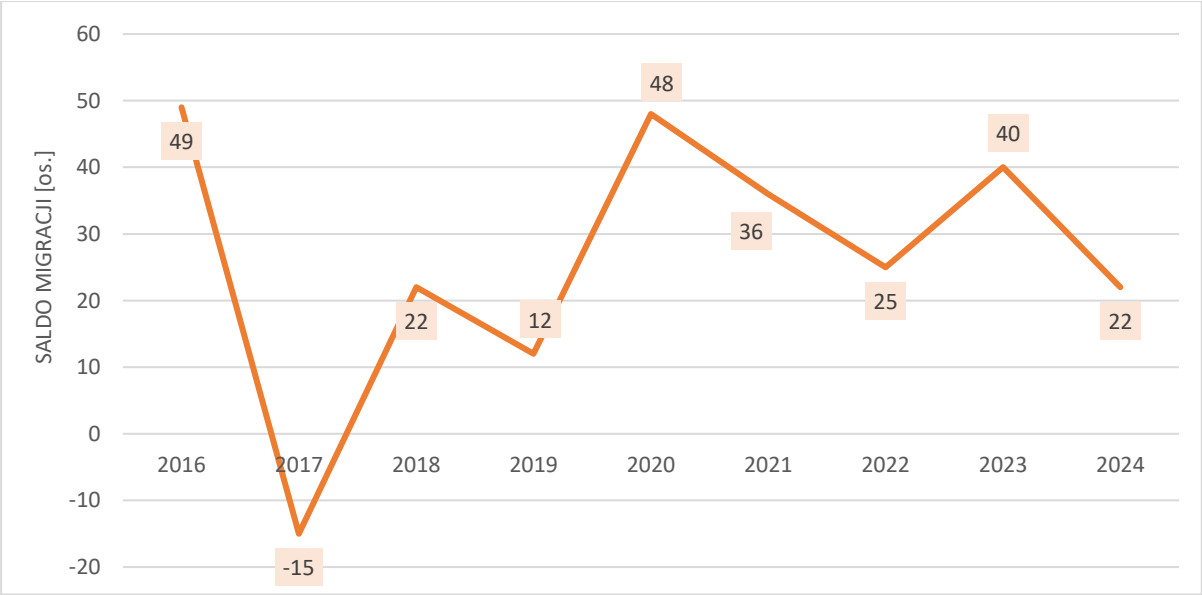

Ryc. 18 Saldo migracji w gminie w latach 2016-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina na przestrzeni okresu 2016-2024 odnotowała w większości dodatnie saldo migracji (za wyjątkiem 2017 roku) ze średniorocznym wzrostem populacji na poziomie 26 osób, co wskazuje na jej atrakcyjność jako miejsca do zamieszkania.

[26] Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2024 r.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Stanisławów i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu 2015-2024 wynika, że wzrost liczby mieszkańców nastąpił w gminach Stanisławów, Mińsk Mazowiecki (wiejska), Dębe Wielkie oraz Strachówka. W pozostałych jednostkach terytorialnych liczba ludności spadła lub utrzymywała się na zbliżonym poziomie.

Tab. 11 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Stanisławów oraz gminach sąsiednich w latach 2016-2024

PRZYROST RZECZYWISTY										
ROK	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2024**
STANISŁAWÓW	**69**	**-1**	**19**	**3**	**48**	**21**	**15**	**21**	**-17**	**20**
DOBRE	3	6	-20	-31	-11	-13	-56	16	2	-12
JAKUBÓW	-5	2	25	-3	12	-15	8	-7	-21	0
MIŃSK MAZOWIECKI	246	147	136	180	169	196	171	162	150	173
DĘBE WIELKIE	159	258	169	140	169	200	165	187	102	172
ZIELONKA	32	10	73	-22	-61	-24	-39	-6	-91	-14
POŚWIĘTNE	25	23	28	21	2	8	77	19	62	29
STRACHÓWKA	-22	-9	-17	-19	15	-27	-12	-20	-37	-16

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Wzrost liczby ludności w gminie Stanisławów wynosił średnio w analizowanych latach 20 os./rok, co w porównaniu do gmin ościennych było wynikiem przeciętnym. Najwyższy wskaźnik zanotowano w gminie wiejskiej Mińsk Mazowiecki, w której liczba ludności wzrastała średniorocznie o 173 osoby oraz w dalszej kolejności w gm. Dębe Wielkie. Najszybszy ubytek ludności nastąpił natomiast w gminie Strachówka (-16 os./rok).

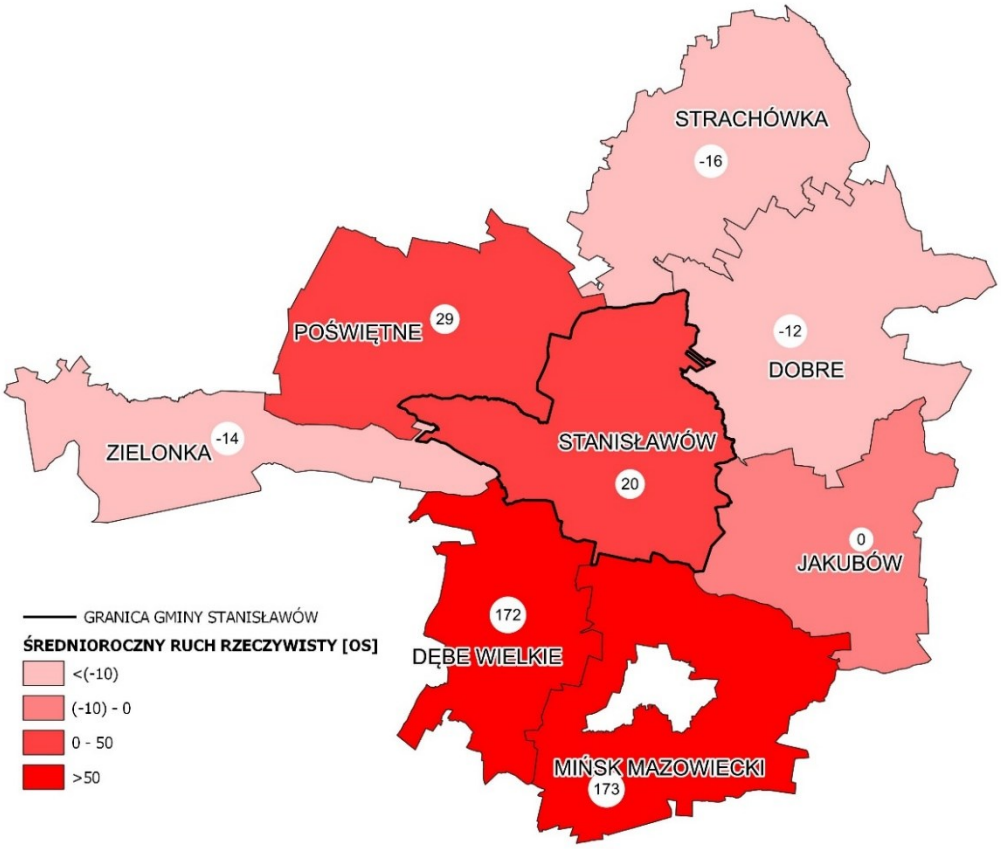

Ryc. 19 Ruch rzeczywisty w gminie Stanisławów i w gminach sąsiednich w latach 2016-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zachodzące aktualnie w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego" i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością. W najbliższych kilkudziesięciu latach przewiduje się dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności w Polsce oraz znaczące zmiany struktury wiekowej. Prognozę w tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2024 r. (2023=100%) dla kraju, województwa, powiatu i gminy Stanisławów zaprezentowano na poniższym wykresie.

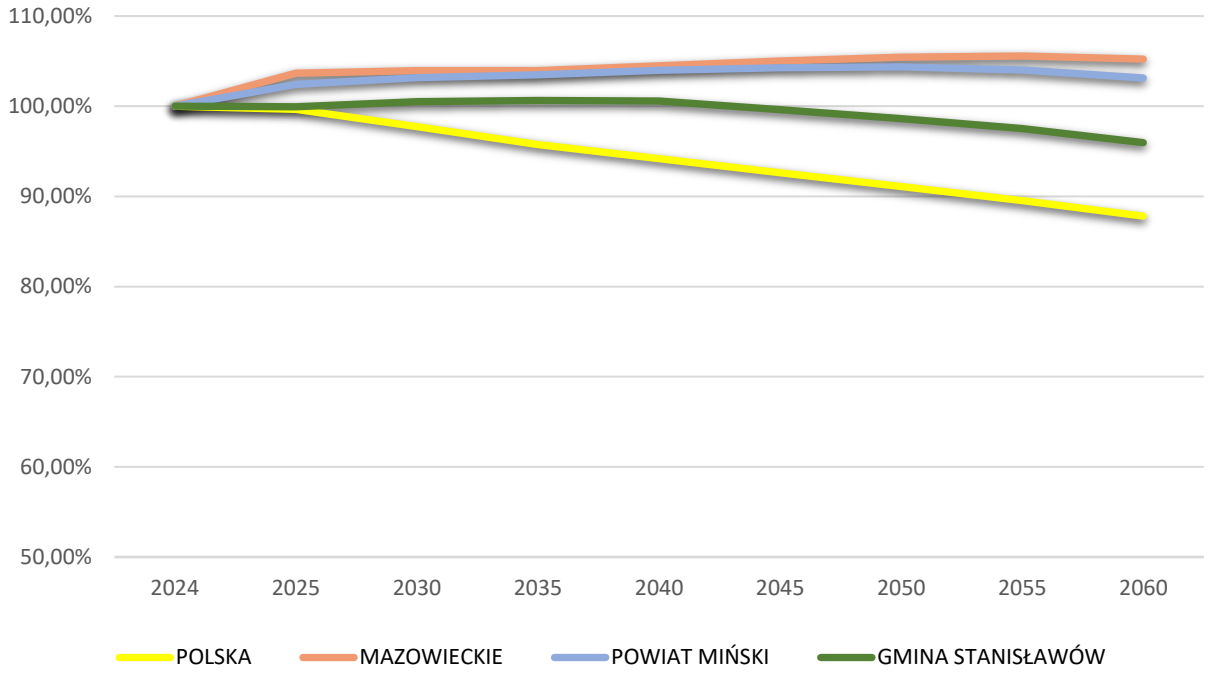

Ryc. 20 Prognoza tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2024 r. (2023=100%) dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu mińskiego i gminy Stanisławów
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W perspektywie 2060 r. szacuje się następujące prognozy demograficzne[27]:

- ubytek ludności w Polsce może wynosić ok. 12,2%;
- na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności o ok. 5,2%;
- na terenie powiatu mińskiego spodziewany jest wzrost liczby mieszkańców o ok. 3,1%;
- na terenie gminy Stanisławów spodziewany jest spadek liczby ludności o ok. 4,0%.

Według szacunków GUS w gminie Stanisławów wskaźnik ten będzie wyższy niż prognozowany dla całego kraju, lecz niższy w porównaniu z wartościami przewidywanymi dla województwa i powiatu.

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego w Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Janowo powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

[27] Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Główny Urząd Statystyczny: Prognoza ludności dla gmin, powiatów i województw na lata 2023 – 2060.

3.3. WNIOSKI

- ! **Stosunkowo korzystna struktura demograficzna. Nieco wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym na tle powiatu, województwa i kraju.**
- ! **Niska gęstość zaludnienia, sprzyjająca pobytowi ludzi.**
- ! **Starzejące się społeczeństwo.**
- ! **Przeważnie ujemny przyrost naturalny na przestrzeni ostatnich lat.**
- ! **W większości dodatnie saldo migracji.**
- ! **Nieznaczny wzrost liczby mieszkańców na przestrzeni ostatnich kilku lat.**
- ! **Relatywnie korzystne prognozy demograficzne w stosunku do kraju, w tym prognozowany wzrost liczby ludności w najbliższych kilkunastu latach.**

4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej ludności. Przestrzenie rolnicze przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Stanisławów, stanowiąc ok. 62% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 6,6 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 5,1 tys. ha, łąki trwałe ok. 445 ha, natomiast pastwiska trwałe ok. 710 ha.[28]

Głównym kierunkiem produkcji rolnej jest produkcja roślinna poprzez uprawy zbożowe, determinowane warunkami środowiska naturalnego oraz strukturą użytkowania gruntów (przeważający udział gruntów ornych). W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla drobiu oraz bydła. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby oznaczające się niskimi lub bardzo niskimi wartościami dla produkcji rolniczej (wysoki udział gleb V i IV klasy bonitacyjnej).[29]

Na podstawie danych PSR 2020 w gminie Stanisławów znajduje się 636 gospodarstw rolnych, z czego wszystkie z nich to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ok. 4,8 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracuje 1 528 osób, w tym 406 mężczyzn i 224 kobiety. Ponadto na terenie gminy 307 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 48%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, iż największy udział mają gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha oraz w dalszej kolejności 5-10 ha, natomiast znikoma jest liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha.[30]

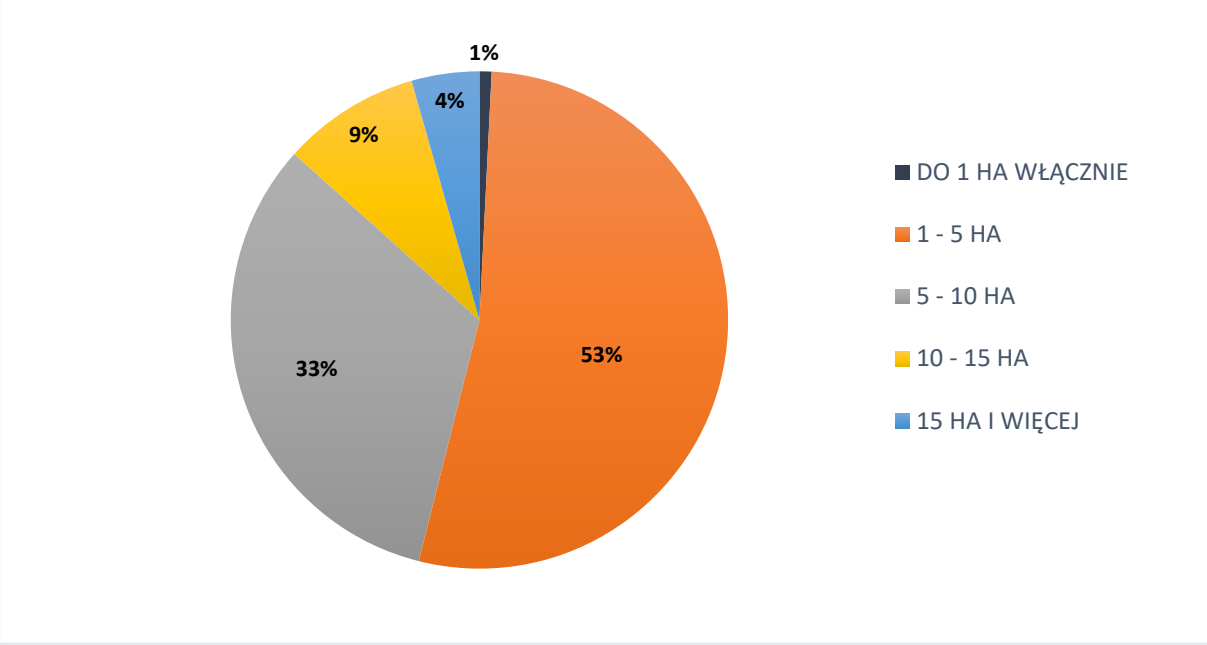

Ryc. 21 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

[28] Materiał źródłowy: Dane GUS - Powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan na 2014 r. (brak nowszych danych).
[29] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów, 2008.
[30] Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 zaobserwowano spadek znaczenia rolnictwa w gminie. Liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 302 sztuki, łączna powierzchnia gospodarstw rolnych zmalała o ok. 710 ha, natomiast powierzchnia zasiewów upraw zmniejszyła się o ok. 123 ha. Różnice zauważalne są również w pogłowiu zwierząt gospodarczych. Nastąpił spadek pogłowia trzody chlewnej, drobiu oraz bydła. Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 12 Gospodarka rolna na terenie gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
GOSPODARSTWA ROLNE		szt.	938	636
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	5 508,64	4 800,28
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	DO 1 HA WŁĄCZNIE	szt.	68	5
	1 - 5 HA	szt.	565	338
	5 - 10 HA	szt.	229	208
	10 -15 HA	szt.	55	57
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	21	28
POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	1 420	1 358
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	10 510	7 306
	TRZODA CHLEWNA OGÓŁEM	szt.	1 438	901
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	1 949,78	1 826,88
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	5,87	7,55
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	4,61	5,97

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2015 r. funkcjonowało 400 podmiotów, a w 2024 r. ich liczba wzrosła do poziomu 611. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (492 w 2024 r., tj. ok. 81% wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie).

Tab. 13 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sektor publiczny	15	15	15	11	11	11	12	12	12	12
Sektor prywatny	382	408	427	459	479	499	521	544	570	594
w tym: osoby fiz. prowadzące dz. gosp.	331	346	363	386	400	411	433	452	472	492
Ogółem podmioty gospodarcze	400	423	442	470	492	513	537	562	587	611

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Analizując wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie roku 2015 z rokiem 2024) można zauważyć, że gmina Stanisławów odznaczała się jednym z najwyższych wzrostów poziomu przedsiębiorczości. Niewiele wyższe wskaźniki zanotowano w gm. Dębe Wielkie i Strachówka. W niniejszym zestawieniu najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w mieście Zielonka.

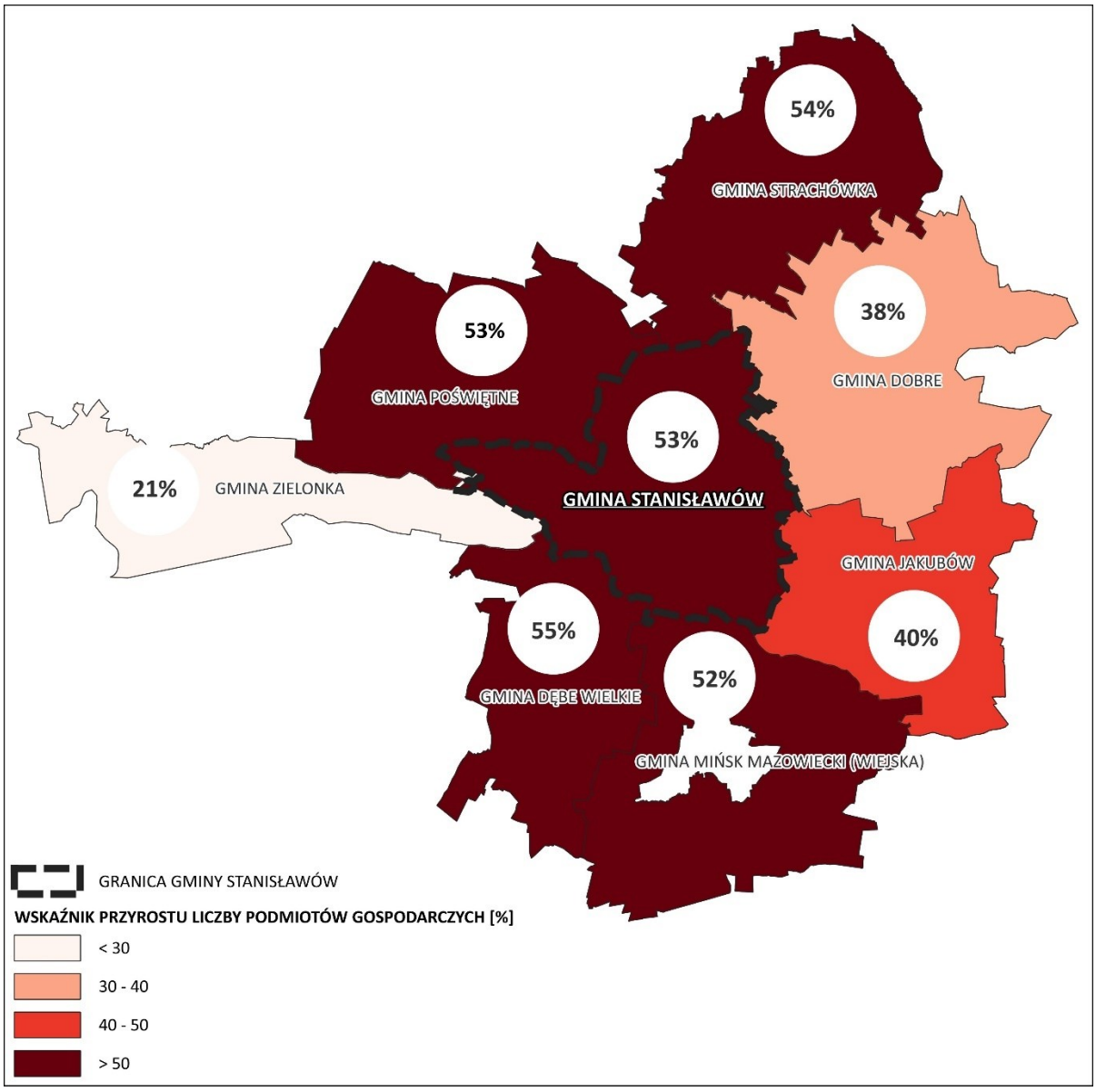

Ryc. 22 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Stanisławów i w gminach sąsiednich w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego).

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej zjawiska z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2024 r. wskazują, że na terenie gminy Stanisławów funkcjonuje 1 484,5 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 429,3 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 3 264,2 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie mińskim jest to 2000,5 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w gminie jest niższy od średniej dla powiatu, województwa i kraju. Na przestrzeni ostatnich lat dysproporcja ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie:

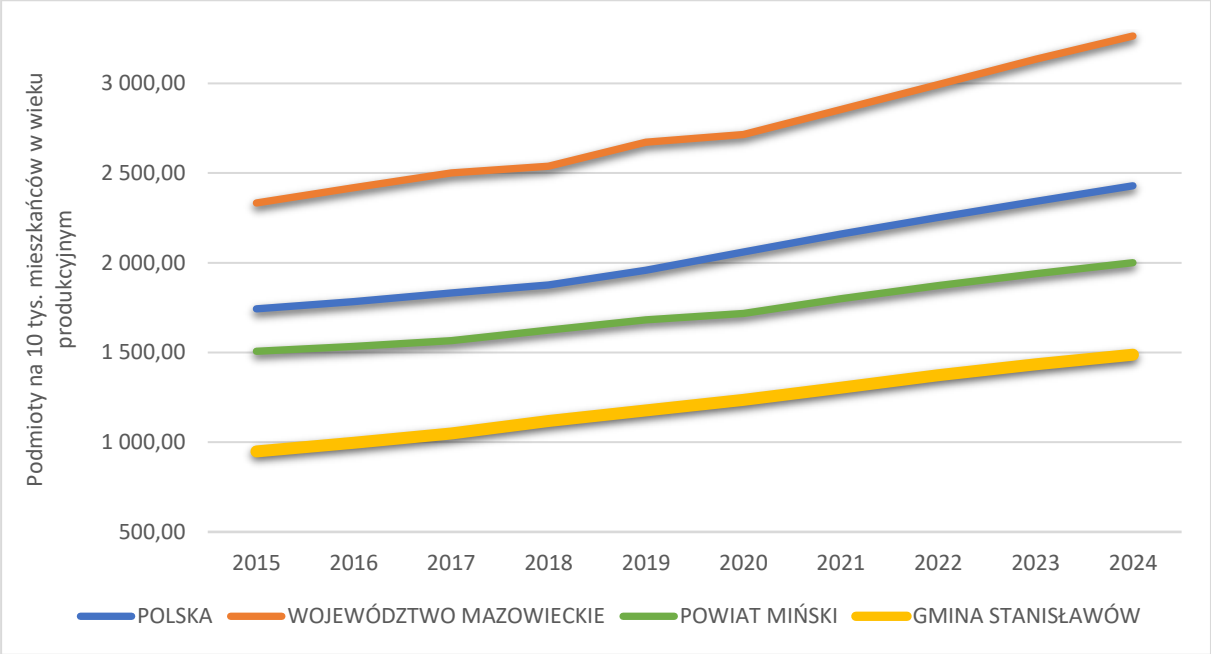

Ryc. 23 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2024 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

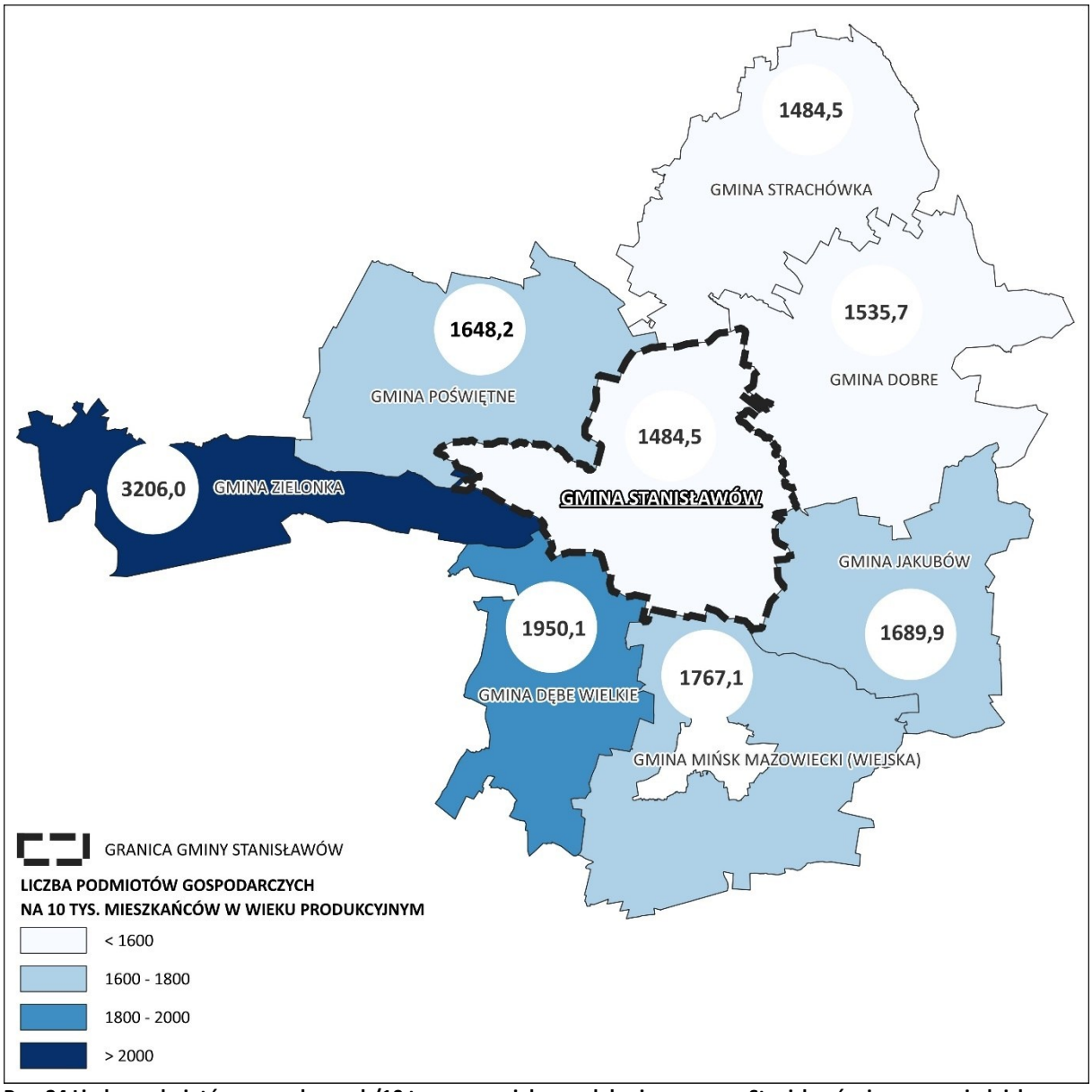

Ryc. 24 Liczba podmiotów gospodarczych/10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gm. Stanisławów i w gm. sąsiednich w 2024 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż sytuacja w gminie kształtuje się najmniej korzystnie (wraz z gminą Strachówka). W niniejszym zestawieniu zdecydowanie przoduje miasto Zielonka.

4.2.2. WIELKOŚĆ

Spośród funkcjonujących 611 podmiotów gospodarczych, aż 595 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., 14 podmiotów zatrudniających 10-49 os. i 2 podmioty zatrudniające 50-249 os.

W związku z powyższym na terenie gminy znajdują się zakłady z rodzaju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest znikomy. Nie występują tutaj duże przedsiębiorstwa (dane za 2024 r.).[31]

[31] Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;
- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

4.2.3. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 12 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (7), administracji publicznej i obrony narodowej wraz z obowiązkowymi zabezpieczeniami społecznymi (2), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (2) oraz działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 126 podmiotów), sekcji F (budownictwo – 96 podmiotów) oraz sekcji C (przetwórstwo przemysłowe – 81 podmiotów).

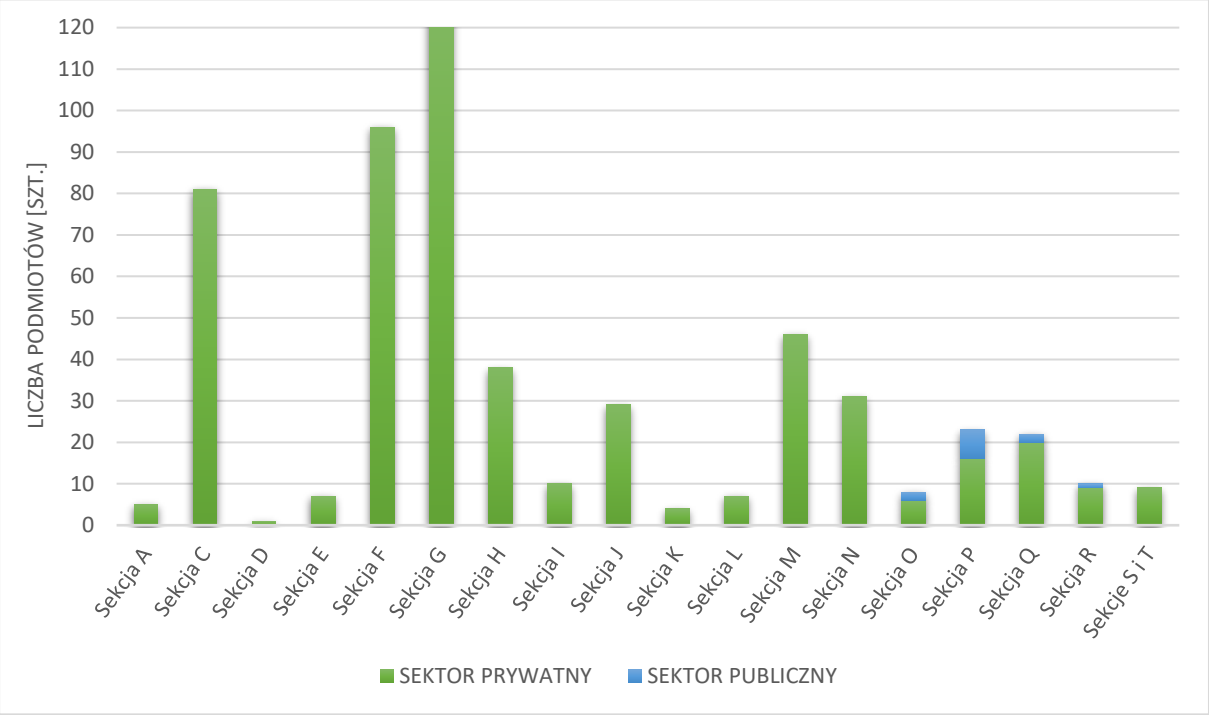

Ryc. 25 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie gminy w 2024 roku

Objaśnienia:
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F – Budownictwo
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J – Informacja i komunikacja
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P – Edukacja
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;
Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

Do najważniejszych przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie gminy zalicza się m.in.: zakłady zajmujące się produkcją opakowań z tworzyw sztucznych, podmioty remontowo-naprawcze oraz przedsiębiorstwa budowlane. Ponadto funkcjonują tutaj zakłady mięsne, sklepy wielobranżowe oraz wytwórnia pasz.[32]

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

W 2024 roku liczba pracujących na terenie gminy Stanisławów wynosiła średnio w miesiącu 3192 os., z czego większość (ok. 53%) pracujących stanowili mężczyźni. Największy udział pracujących przypada na lipiec (3214 os. pracujących), natomiast najniższy na styczeń (3177 os. pracujących).

Tab. 14 Struktura osób pracujących wg miesięcy na terenie gminy w 2024 r.

MIESIĄC/ROK	2024	
	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
STYCZEŃ	1 687	1 490
LUTY	1 694	1 490
MARZEC	1 688	1 492
KWIECIEŃ	1 704	1 486
MAJ	1 719	1 485
CZERWIEC	1 720	1 493
LIPIEC	1 720	1 494
SIERPIEŃ	1 696	1 489
WRZESIEŃ	1 688	1 510
PAŹDZIERNIK	1 691	1 500
LISTOPAD	1 689	1 501
GRUDZIEŃ	1 690	1 490
ŚREDNIA OGÓŁEM	**1699**	**1493**
ŚREDNIA	**3192**	

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Mediana wieku osób pracujących na terenie gminy Stanisławów jest porównywalna do średniej dla województwa mazowieckiego i kraju, gdzie wynosi ona około 42 lata. W stosunku do gmin ościennych sytuacja kształtuje się przeciętnie. Statystycznie najmłodsi pracownicy znajdują się na terenie gminy Poświętne (40 lat), natomiast najstarsi w mieście Zielonka (44 lata).

[32] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

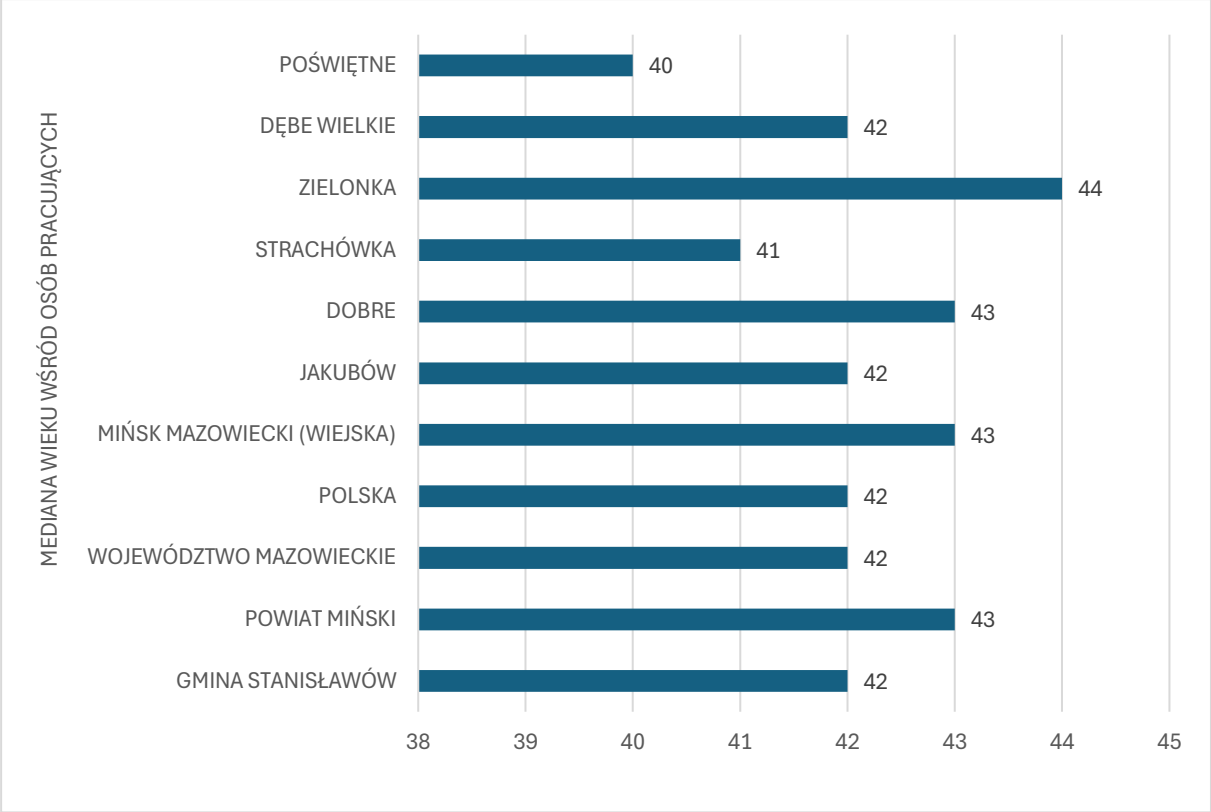

Ryc. 26 Mediana wieku wśród osób pracujących w podziale na dane dla gminy, gmin ościennych, powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Stanisławów wynosi 2,2%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 2,2%, a wśród kobiet 2,1%. W 2024 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 89 os., z czego 49 os. stanowili mężczyźni, wobec 40 kobiet.[33]

Tab. 15 Liczba bezrobotnych na terenie gminy w latach 2015-2024

PŁEĆ/ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mężczyźni	104	68	45	64	51	76	55	52	45	49
Kobiety	87	59	53	60	58	67	55	48	52	40
Ogółem	191	127	98	124	109	143	110	100	97	89

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Stanisławów. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2015-2024 o 102 osoby, czyli o ok. 53%. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2015 r. – 191 osób, zaś najniższą w 2024 r. – 89 osób.[34]

[33] Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.
[34] Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

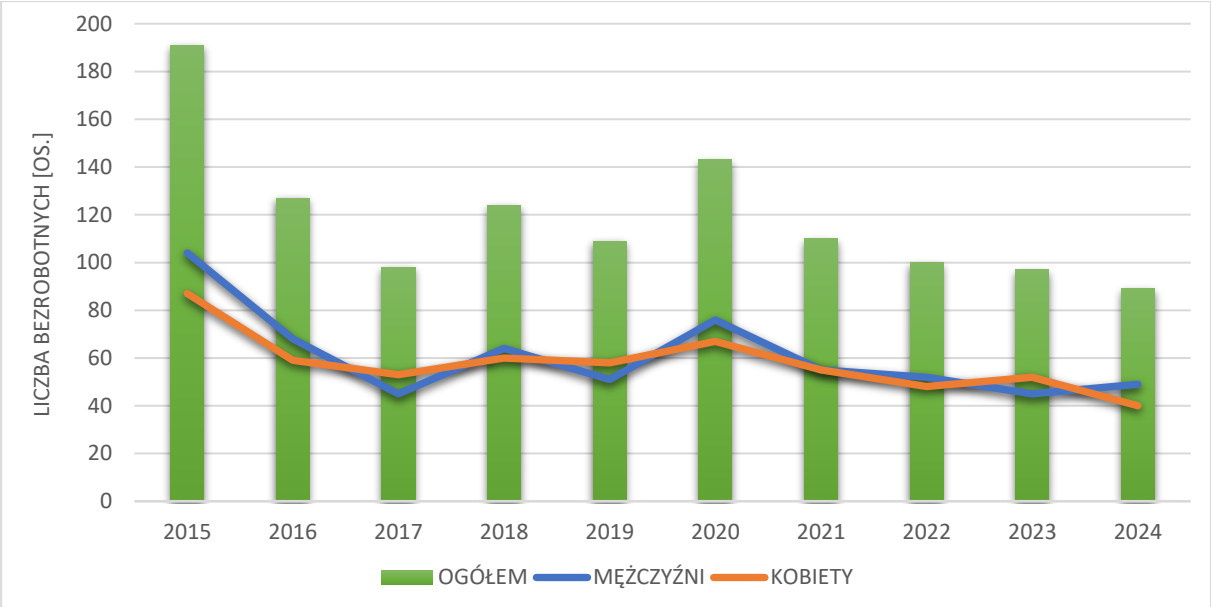

Ryc. 27 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Stanisławów nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych w dyspozycji samorządu.[35]

4.5. WNIOSKI

- **Stosunkowo duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w tym duży udział gospodarstw o powierzchni 1-5 ha.**
- **W większości mało korzystne warunki do rozwoju gospodarki roślinnej (wysoki udział gleb o niskich lub bardzo niskich wartościach agroekologicznych).**
- **Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.**
- **Brak dużych przedsiębiorstw na terenie gminy.**
- **Porównywalna w porównaniu do średniej dla powiatu, województwa i kraju mediana wieku osób pracujących.**
- **Wysoki poziom wzrostu podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich lat w stosunku do gmin ościennych.**
- **Najniższy w stosunku do gmin ościennych wskaźnik podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym.**
- **Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych w zasobie samorządu.**

[35] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Stanisławów położony jest w całości w zasięgu mezoregionu Równiny Wołomińskiej (318.78).

Mezoregion Równina Wołomińska położony jest na wschód od Kotliny Warszawskiej i na południe od Doliny Dolnego Bugu, zajmując powierzchnię około 1920 km.^{2} W podłożu równiny w jej części zachodniej występują iły wstęgowe, stanowiące surowiec dla cegielni, eksploatowany intensywnie od stu kilkudziesięciu lat. Równina wznosi się łagodnie w kierunku południowo-wschodnim ku Wysoczyźnie Kałuszyńskiej, z której spływają dopływy Narwi i Bugu: Struga, Czarna, Rządzą, Osownica i Liwiec. Równina Wołomińska jest krainą rolniczą z małym udziałem lasów, co różni ją od przyległej Doliny Dolnego Bugu.[36]

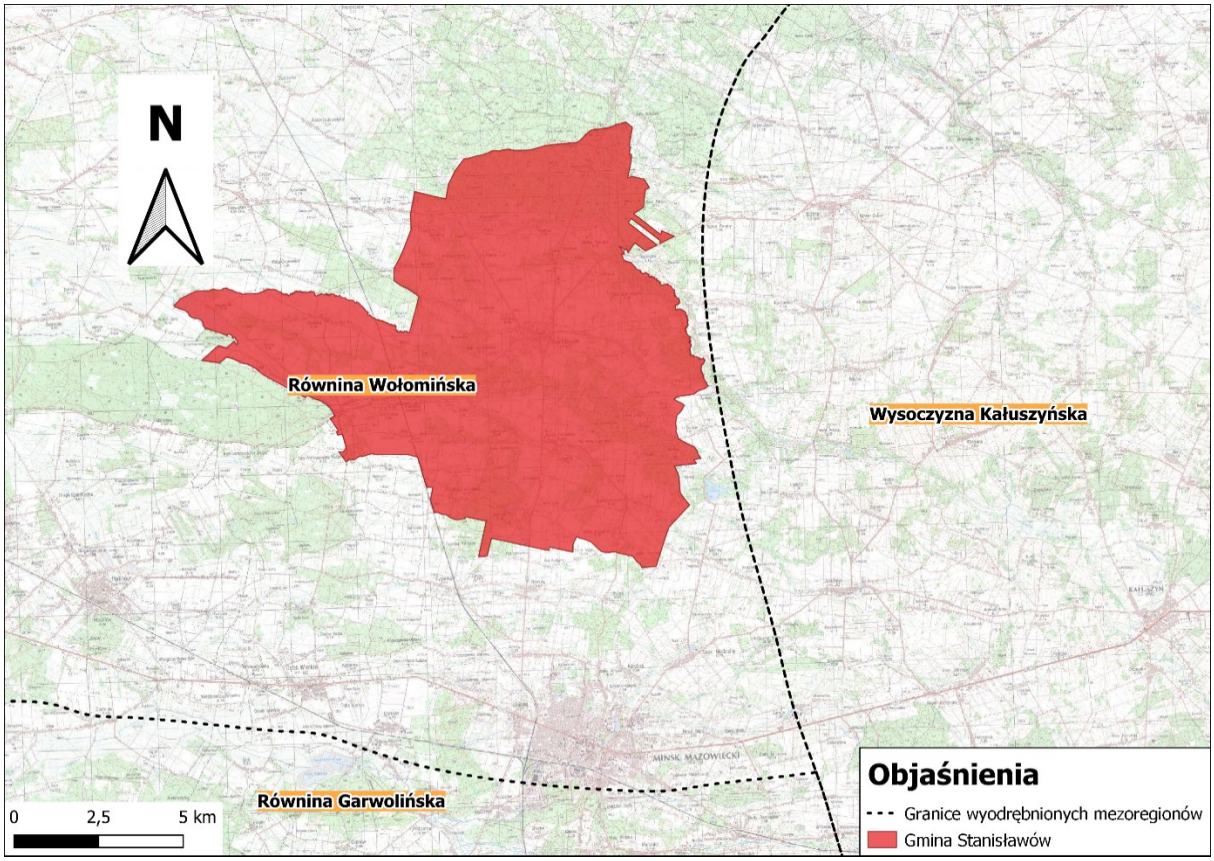

Ryc. 28 Położenie fizycznogeograficzne gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

[36] Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J.,2002, Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

5.2. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5.2.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Stanisławów położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstoceńskiego (Wisły). Sięgało tutaj bowiem zlodowacenie środkowopolskie, przez co znaczna część form pochodzenia glacjalnego została zatarta na skutek działalności czynników zewnętrznych. Obszar gminy w przeważającej części stanowi zdenudowaną wysoczyznę morenową, natomiast w niektórych fragmentach ukształtowały się również moreny akumulacyjne oraz występują płytko wcięte doliny rzeczne. Północno-zachodnia część gminy stanowi poglacjalną równinę denudacyjną stożka napływowego a ponadto występują tutaj fragmenty wzgórz wydmowych, których wysokość sięga ok. 15 m.

Obszar gminy Stanisławów wyniesiony jest od ok. 112 m n.p.m. w jej zachodniej części w rejonie doliny rzeki Czarna do ok. 175 m n.p.m. w jej południowo-wschodniej części.

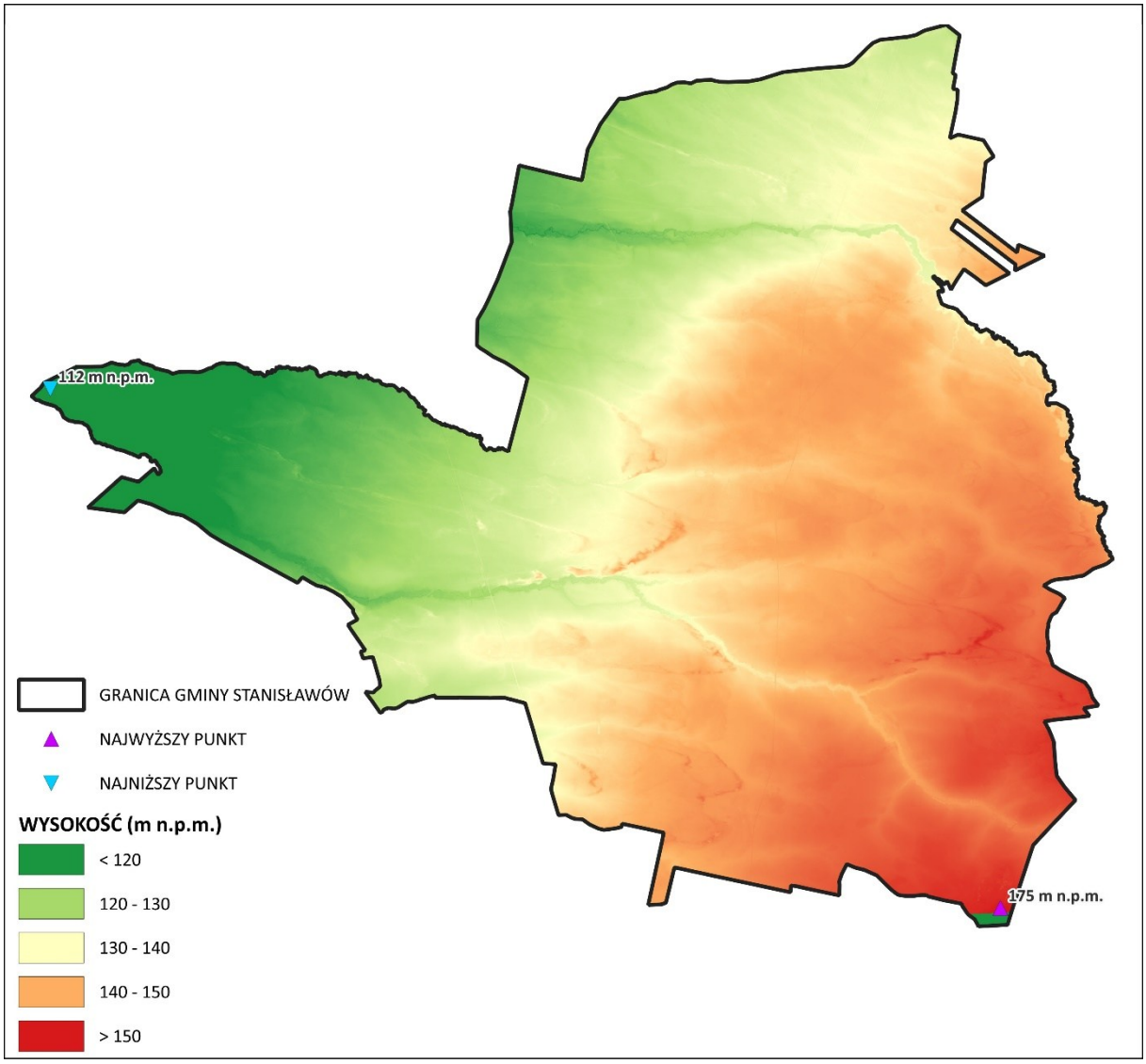

Ryc. 28 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Stanisławów
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie hipsometrii dynamicznej; geoportal.

Z uwagi na w/w uwarunkowania powierzchnia terenu gminy jest w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie znikomych spadkach terenowych, które zazwyczaj nie przekraczają 5°. Wyjątek stanowią jedynie niektóre fragmenty stref marginalnych wysoczyzn morenowych i wzgórz wydmowych oraz skarpy najważniejszych dolin rzecznych, gdzie spadki terenowe osiągają lokalnie znaczne wartości.

Jednocześnie nie występują tutaj tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi (w tym brak zidentyfikowanych osuwisk). Rzeźba terenu nie stwarza w większości istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego.

5.2.2. LITOSFERA I GLEBY

Powierzchnia gminy Stanisławów zbudowana jest głównie z utworów łatwo przepuszczalnych:

- piaski eoliczne, w tym na wydmach lub glinach zwałowych;
- piaski, żwiry i głazy moren czołowych;
- piaski zwietrzelinowe (eluwialne),
- piaski i żwiry wodnolodowcowe (sandrowe),
- piaski, żwiry i głazy wodnolodowcowe na glinach zwałowych

Ponadto występują tutaj również utwory trudno przepuszczalne (głównie gliny zwałowe). W dolinach rzecznych oraz w obrębie niektórych zagłębieniach terenowych występować mogą namuły (w tym torfiaste), piaski humusowe, mułki oraz utwory organogeniczne.[37]

W granicach gminy przeważają grunty orne należące do kompleksu żytniego słabego oraz żytniego bardzo słabego. Gleby te charakteryzują się niską zawartością głównych składników odżywczych. Gleby o stosunkowo najlepszych warunkach agroekologicznych (tj. kompleks żytni bardzo dobry i dobry) koncentrują się przede wszystkim w południowej części gminy.

Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą gleby oznaczające się zróżnicowanymi wartościami do produkcji rolniczej, przy czym przeważają gleby V i VI klasy bonitacyjnej (niskiej lub bardzo niskiej jakości).[38]

5.2.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Stanisławów położony jest na terenie dorzecza Wisły (I rzędu). Jednostkami niższego rządu są:

- Zlewnia rzeki Narew (II rzędu);
  - Zlewnia jez. Zegrzyńskiego i Narwi od zapory do jez. Zegrzyńskiego do Wkry (III rzędu),
    - Zlewnia jez. Zegrzyńskiego (IV rzędu).

Najważniejszymi rzekami przepływającym przez teren gminy są Czarna oraz Rządza. Rządza stanowi lewostronny dopływ Narwi, natomiast jej łączna długość wynosi ok. 66 km, zaś powierzchnia zlewni to ok. 475 km.^{2} Rzeka ta ma istotne znaczenie przyrodniczo-krajobrazowa w regionie północno-wschodniego Mazowsza. Czarna należy z kolei do zlewni rzeki Rządza, natomiast jej długość to ok. 40 km.

Inne istotne cieki przepływające przez teren gminy to także: Dopływ z Retkowa, Dopływ spod Ładzynia, Ząza, Dopływ z Walercina, Dopływ z Katarzynowa, Górznik, Dopływ z Cisówki. Ponadto występują tutaj inne, mniejsze (w tym bezimienne) cieki.

[37] Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski, 1:50 000.
[38] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów, 2008.

Na zasoby wód powierzchniowych składają się również kompleksy stawów rybnych w miejscowości Zawiesiuchy tj. „Łowisko Farma Makedońskich", a także sadzawki, mniejsze oczka wodne i stawy na gruntach prywatnych, rozproszone w różnych częściach gminy. Ponadto funkcjonuje tutaj system rowów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo. W granicach gminy nie występują większe zbiorniki wodne w postaci naturalnych jezior.

Gmina położona jest na obszarze zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 roku w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) Gmina znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód:

Tab. 16 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	OCENA STANU OGÓLNEGO	CELE ŚRODOWISKOWE	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELU ŚRODOWISKOWEGO
Długa (RW20001026718499)	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; dobry stan chemiczny	zagrożona
Czarna (RW2000102671869)	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),fluoranten (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
Rządza do Cienkiej (RW200010267167)	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
KOD JCWPd	**CELE ŚRODOWISKOWE**		**OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELU ŚRODOWISKOWEGO**	
nr 54 (GW200054)	Dobry stan chemiczny Dobry stan ilościowy		Niezagrożona	

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie http://karty.apgw.gov.pl.

Obszar gminy położony jest poza zasięgiem udokumentowanych głównych zbiorników wód podziemnych.

Na terenie gminy zasięg ma natomiast Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 215 „Subniecka Warszawska", obejmujący niemal całe Mazowsze. Jest to jednak zbiornik nieudokumentowany, nie posiadający obecnie znaczenia gospodarczego. Znajduje się on w utworach trzeciorzędowych, zalegających głęboko, średnio ok. 160 m p.p.t.

5.2.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

W granicach gminy Stanisławów nie występują udokumentowane złoża kopalin.[39]

5.2.5. ZASOBY LEŚNE

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Stanisławów wynosi 3 146,79 ha, z czego większość stanowią grunty prywatne (ok. 53%), natomiast pozostałe z nich do grunty publiczne należące do nadleśnictwa Mińsk i Drewnica. Lesistość w gminie (29,2%) jest wyższa w stosunku do średniej dla powiatu mińskiego (22,0%) oraz województwa mazowieckiego (23,4%), natomiast jest porównywalna do średniej ogólnokrajowej (29,6%).[40]

Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

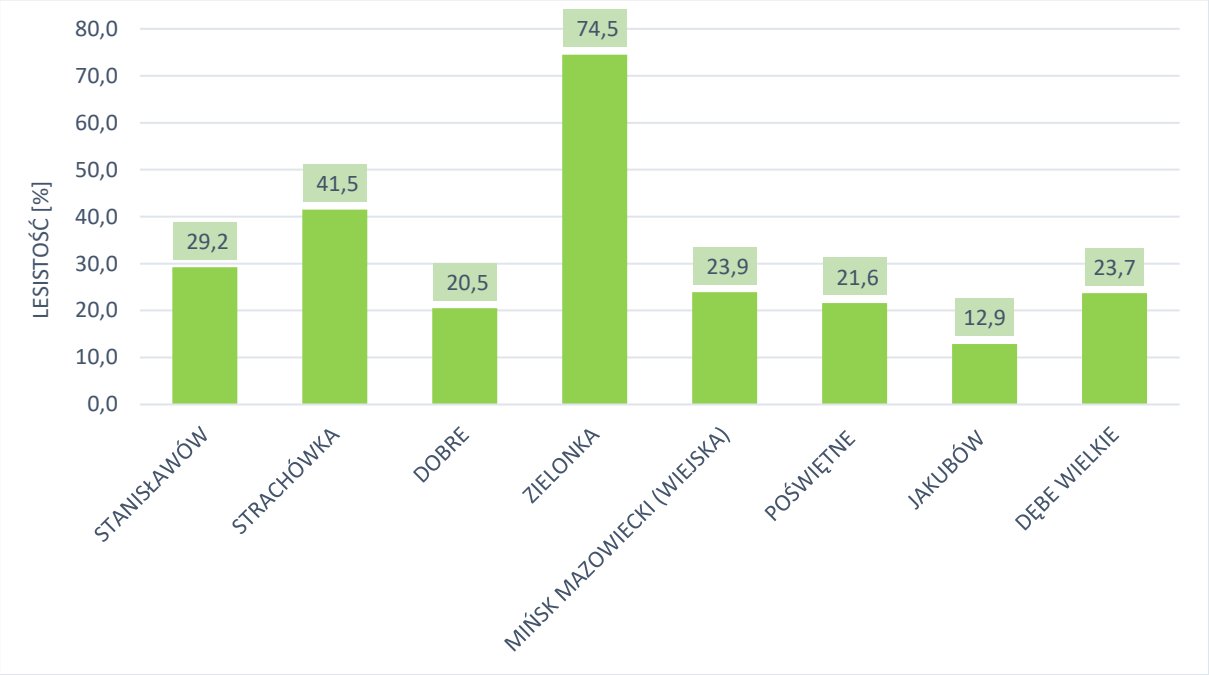

Ryc. 29 Lesistość gminy Stanisławów na tle gmin sąsiednich
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina Stanisławów w stosunku do gmin ościennych oznacza się trzecim najwyższym wskaźnikiem lesistości (zaraz po mieście Zielonka i gm. Strachówka). W niniejszym zestawieniu najniższy wskaźnik lesistości notuje gm. Jakubów.

Lasy występują tutaj zarówno w postaci zwartych kompleksów, jak również rozczłonkowane w postaci większych i mniejszych enklaw, przy czym koncentrują się przede wszystkim w jej północnej i centralnej części.

Warto podkreślić, iż część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach.[41]

[39] Materiał źródłowy: Bilans Kopalin PIG, regionalny system ewidencji zasobów złóż „MIDAS".
40 Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 rok.
41 Materiał źródłowy: https://www.bdl.lasy.gov.pl/

5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepianie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.[42]

Analizując strukturę pokrycia terenów na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdza się, iż dominują przestrzenie rolnicze, w dalszej kolejności tereny leśne i zadrzewione. Tereny antropogeniczne objęte zabudową luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 4,7% pow. gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie areały. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie gminy.

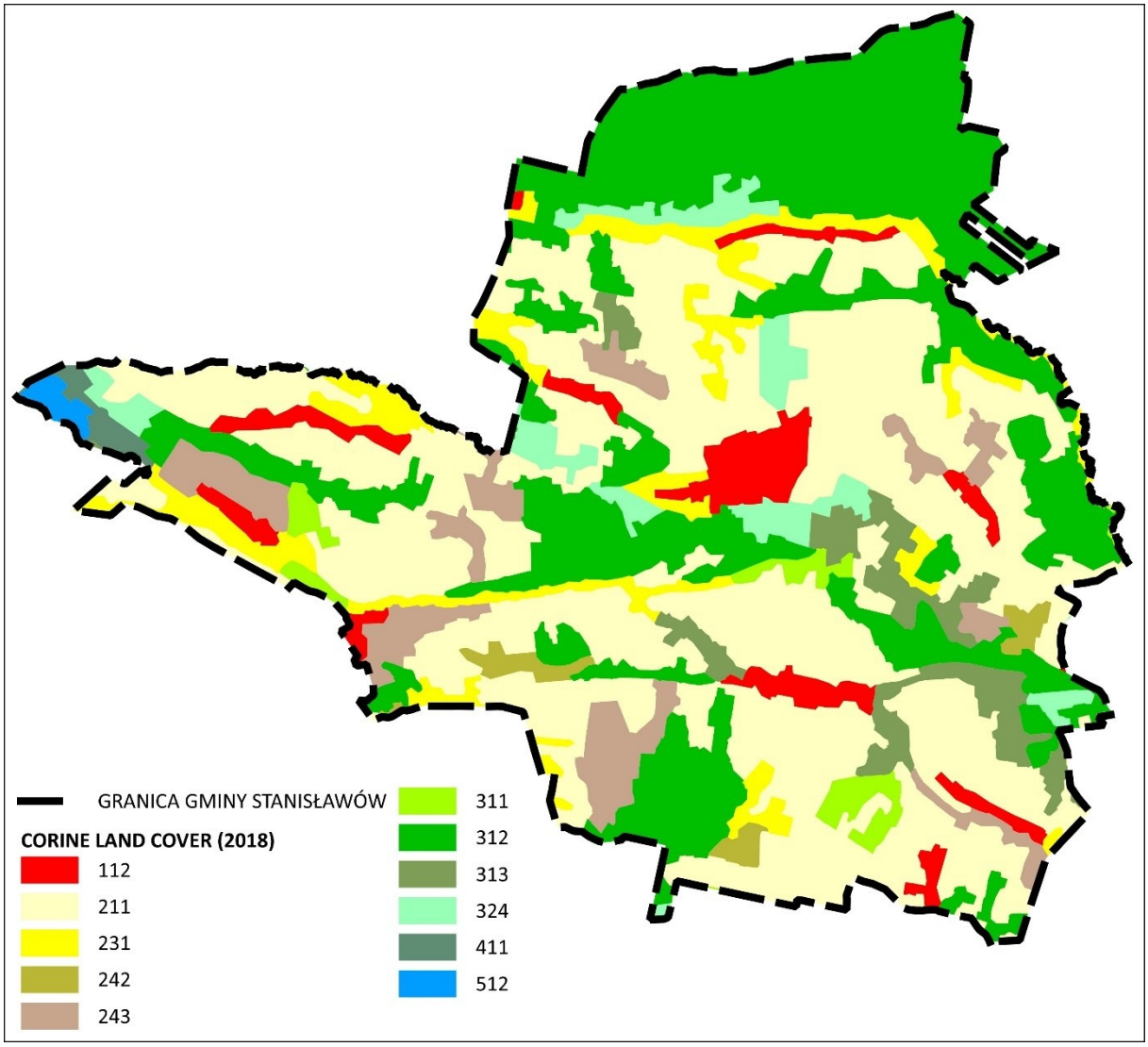

Ryc. 30 Pokrycie terenu gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:
112 – Zabudowa luźna
211 - Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
231 - Łąki, pastwiska
242 - Złożone systemy upraw i działek
243 - Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
311 - Lasy liściaste
312 - Lasy iglaste
313 - Lasy mieszane
324 - Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
411 – bagna śródlądowe
512 – zbiorniki wodne

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

42 Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Stanisławów występują:

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Torfowiska Czernik PLH140037;
- Pomnik przyrody (dąb szypułkowy).

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi ok. 30,4 ha, co stanowi jedynie 0,3% obszaru gminy Stanisławów.[43]

Ponadto, obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne aktualnie obowiązujących krajowych oraz wojewódzkich dokumentów planistycznych i strategicznych, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2030 roku;

stwierdza się, że na terenie gminy Stanisławów nie występują planowane do ustanowienia formy ochrony przyrody.

5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH W UJĘCIU KRAJOWYM

Według koncepcji korytarzy ekologicznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska[44] gmina Stanisławów zlokalizowana jest w zasięgu głównego korytarza ekologicznego pn.: „Dolina Dolnego Bugu – Dolina Dolnego Wieprza".

[43] Materiał źródłowy: Obliczenia na podstawie danych GDOŚ.
[44] Materiał źródłowy: Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski.

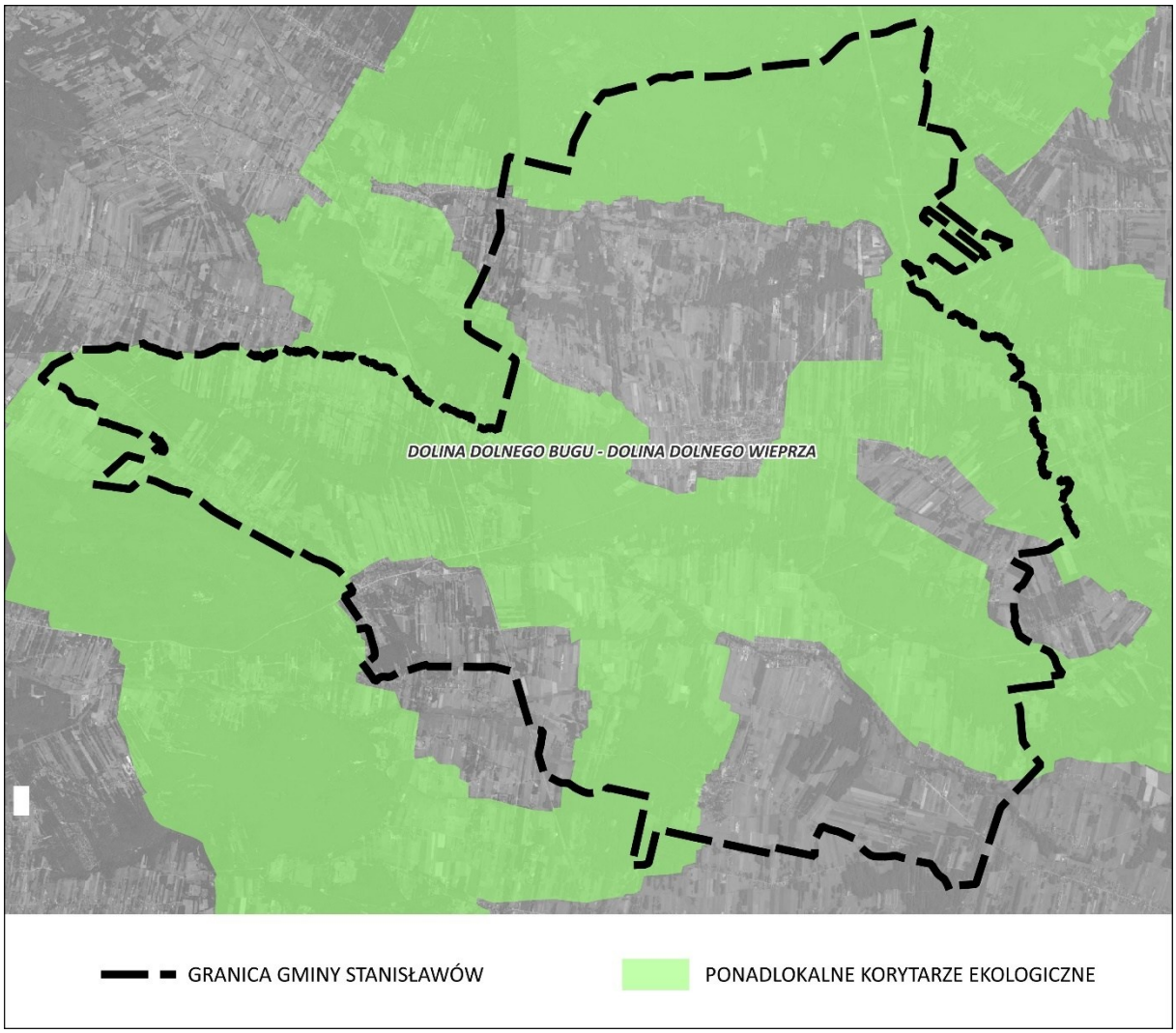

Ryc. 31 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie http://mapa.korytarze.pl/

DELIMITACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Analiza krajowych i wojewódzkich koncepcjach systemu przyrodniczego oraz lokalnej struktury środowiska i jego przekształceń, pozwala na wytypowanie następujących komponentów współtworzące ponadlokalny system przyrodniczy gminy:

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkim i krajowym):
  - korytarz ekologiczny „Dolina Dolnego Bugu – Dolina Dolnego Wieprza" - obejmuje swym zasięgiem duże i zwarte kompleksy leśne oraz doliny najważniejszych rzek w gminie tj. Rządzy i Czarnia wraz z najbliższych otoczeniem łąkowo-pastewnym;
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
  - korytarze lokalne – obejmują doliny rzek i cieków (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, ciągów lasów i zadrzewień z lokalnymi podmokłościami);
  - płaty lokalne – stanowią pojedyncze enklawy terenów leśnych i zadrzewionych, zlokalizowane na terytorium całej gminy.

Ponadto znajdują się tu również mikrokorytarze oraz mikropłaty ekologiczne, do których należą:

- mikrokorytarze ekologiczne drobnych cieków i sieci rowów melioracyjnych;
- mikropłaty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych;

- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych);
- mikropłaty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Korytarze i płaty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współżycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych. Wskazane powyżej tereny tworzące system przyrodniczy gminy przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

5.6. INFRATRUKTURA TECHNICZNA

5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Na terenie gminy Stanisławów niemal wszyscy mieszkańcy podłączeni są do sieci wodociągowej, natomiast jej łączna długość to 177,0 km, z której korzysta 7 030 osób[45].

Tab. 17 Sieć wodociągowa w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	99,9%
Długość sieci wodociągowej	177,0 km
Liczba osób korzystających z sieci	7 030 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	238,8 dam3
Liczba przyłączy wodociągowych	2 841 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	33,9 m3

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

W granicach gminy stacja uzdatniania wody w Sokulu (Sokóle 8a), przeznaczona jest do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę. Wydajność ujęcia wynosi Q=100 m^3/h, na potrzeby której pracują dwie studnie głębinowe.[46]

Ponadto na terenie gminy obowiązuje obecnie Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych Gminy Stanisławów na lata 2025 – 2028, przyjęty na mocy uchwały nr XIV/100/2025 Rady Gminy Stanisławów z dnia 28 maja 2025 r.

5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 37,5%, natomiast jej łączna długość to 24,2 km, z której korzysta 2 635 osób.[47]

Do sieci podłączone są przede wszystkim budynki zlokalizowane w największych miejscowościach, gdzie występuje zwarty charakter istniejącej zabudowy (w tym w Stanisławowie). Jednakże, w dalszym ciągu przeważająca część mieszkańców gminy, zwłaszcza w obszarze zabudowy rozproszonej, korzysta z indywidualnych systemów unieszkodliwiana ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

[45] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.
[46] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.
[47] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

Tab. 18 Sieć kanalizacyjna w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	37,5%
Długość sieci kanalizacyjnej	24,2 km
Liczba osób korzystających z sieci	2 635 os.
Liczba przyłączy do budynków	656 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	84,5 dam3
Liczba zbiorników bezodpływowych	1 619 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	141 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

Gmina należy do aglomeracji ściekowej Stanisławów, która swoim zasięgiem obejmuje następujące miejscowości: Stanisławów, Mały Stanisławów, Retków i Prądzewo-Kopaczewo wraz z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w Rętkowie (wielkość aglomeracji – 2244 RLM).

Aglomeracja wyznaczona została na mocy stosownej Uchwały Rady Gminy Stanisławów.[48] Sieć kanalizacji sanitarnej obecnie funkcjonuje w oparciu o system grawitacyjny i ciśnieniowy. Ścieki bytowe z terenu aglomeracji poddawane są oczyszczaniu w oczyszczalni ścieków „Centralna" w Rętkowie (Rętków 18C, dz. nr ew. 713, 720, 726, 731, 736).[49]

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Stanisławów składają się[50]:

- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 2x400 kV relacji Miłosna – Stanisławów;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400 kV relacji Ostrołęka - Stanisławów /Wyszków – Stanisławów;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400 kV relacji Stanisławów – Siedlce Ujrzanów;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400 kV relacji Kozienice – Stanisławów;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 220 kV relacji Miłosna – Ostrołęka;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Wólka – Pniewnik;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

Ponadto w miejscowości Wólka Czarnińska znajduje się stacja elektroenergetyczna 400 kV „Stanisławów" oraz stacja elektroenergetyczna „GPO Wólka 400/110 kV".

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny. Przesyłanie energii

[48] Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XVIII/159/2020 Rady Gminy Stanisławów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Stanisławów (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2020 poz. 13452).
[49] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.
[50] Materiał źródłowy: https://ebin.josm.pl/

elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia cieplna pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne i pompy ciepła.

INWENTARYZACJA ŹRÓDEŁ CIEPŁA

W okresie sierpień 2020 - marzec 2021 roku na terenie gminy Stanisławów przeprowadzona została tzw. inwentaryzacja źródeł ciepła. Istotą inwentaryzacji było stworzenie bazy danych źródeł ciepła dla każdego lokalu lub budynku położonego na terenie gminy ogrzewanego indywidualnie, w tym w szczególności dla budynku mieszkalnego, handlowego, usługowego i użyteczności publicznej.

Celem inwentaryzacji było zlokalizowanie wszystkich źródeł niskiej emisji (lokalnych kotłowni węglowych i pieców grzewczych), w których spalanie odbywa się w sposób nieefektywny, spalany jest węgiel o złej charakterystyce i niskich parametrach grzewczych, drewno lub odpady z gospodarstw domowych, które odpowiedzialne są za przekroczenia norm jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego. Ponadto, celem wtórnym inwentaryzacji będzie m.in. polepszenie jakości życia mieszkańców gminy i regionu poprzez poprawę jakości powietrza, dzięki sukcesywnej eliminacji źródeł niskiej emisji.

Na jej podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji wykazano, że na terenie gminy znajdowało się wówczas:

- 909 kotłów na paliwo stałe (drewno, węgiel, pellet), w tym:
  - kotły spełniające wymagania ekoprojektu: 20,
  - kotły klasy 5: 98,
  - kotły klasy 4: 125,
  - kotły klasy 3: 244,
  - kotły bezklasowe: 422,
- 224 źródeł ciepła w postaci: pieców, piecokuchni, pieców wolnostojących i kominków, w tym:
  - urządzenia spełniające wymagania ekoprojektu: 4,
- 17 pieców kaflowych, w tym:
  - urządzenia spełniające wymagania ekoprojektu: 0.

Na terenie gminy Stanisławów dominującym paliwem używanym w źródłach ciepła jest węgiel. Zgodnie z wynikami ankietyzacji, dla zinwentaryzowanych budynków zużyto ok. 2 020 ton tego paliwa. Duży udział przypadało również na gaz ziemny – zużycie na poziomie ok. 159 tys. m^3 rocznie. Wyróżniającym się na tle używanych paliw był olej opałowy, którego w ciągu roku zużyto wówczas ok. 130,4 tys. litrów.

5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Stanisławów funkcjonują obecnie 3 wolnostojące farmy fotowoltaiczne tj.:
- w miejscowości Kolonie Stanisławów, dz. nr 741;
- w miejscowości Goździówka, dz. nr 322;
- w miejscowości Szymankowszczyzna, dz. nr 143/3, 119/2 oraz część dz. nr 139.

Na obszarze gminy nie znajdują się natomiast elektrownie wiatrowe, biogazownie rolnicze ani innego rodzaju elektrownie, takie jak elektrownie wodne czy geotermalne. Jednocześnie dla następujących przedsięwzięć na przestrzeni lat 2012-2024 wydane zostały decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach[51]:
- Budowa magazynu energii do 130 MW wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na części działki nr ewid. 584, z obrębu 0020 Sokóle, gm. Stanisławów, pow. miński, woj. mazowieckie;
- Budowa instalacji fotowoltaicznej wraz z magazynami energii w gminie Stanisławów (moduły fotowoltaiczne – łączna moc do 500kWP; Magazyn energii o mocy zainstalowanej do 140MW oraz o pojemności do 560 MWh;
- Budowa magazynów energii oraz stacji GPO wraz z infrastrukturą towarzyszącą w obrębie Suchowizna;
- Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 5MW wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działkach o nr ewidencyjnych 206 i 127 w obrębie Suchowizna w gminie Stanisławów;
- Instalacja fotowoltaiczna „Lubomin 2” o mocy do 1,5 MW;
- Instalacja fotowoltaiczna „Lubomin” o mocy do 2 MW;
- Instalacja fotowoltaiczna „Szymankowszczyzna” o mocy do 5 MW;
- Budowa instalacji fotowoltaicznej o mocy do 1 MW wraz z infrastrukturą towarzyszącą , na działce nr 100/3, położonej w obrębie Wólka Czarnińska;
- Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 2MW;
- Budowa Elektrowni Słonecznej o mocy do 1MW wraz z niezbędną infrastrukturą;
- Montaż paneli fotowoltaicznych o mocy 1 MW wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną;
- Budowa instalacji fotowoltaicznej (słonecznej) o mocy do 2MW na powierzchni do 4,00 ha wraz z infrastrukturą techniczną towarzyszącą, w tym stacją pomiarowo – rozdzielczą (trafo), kontenerem technicznym i obsługą komunikacyjną (w tym droga wewnętrzna, zjazd, plac do celów serwisowych);
- Budowa instalacji solarnej (fotowoltaicznej) wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną oraz zjazdem z drogi/ zjazdem na drogę o mocy do 2 MW.

Gmina Stanisławów nie prowadzi wykazu indywidualnych instalacji OZE, natomiast brała udział w projekcie pn. „Energia dla przyszłości – odnawialne źródła energii w gminach wschodniego Mazowsza: Dobre, Jakubów, Stanisławów i Stara Kornica”, w którym dotowano instalację PV i kolektorów słonecznych.[52]

5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

W granicach gminy Stanisławów przebiega aktualnie magistrala gazowa DN700 relacji Kobryń – Warszawa. W granicach gminy funkcjonuje zbiorczy system zaopatrzenia mieszkańców w gaz ziemny. Poziom zgazyfikowania gminy wynosi 12,9%.[53]

[51] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.
[52] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.
[53] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024.

Tab. 19 Sieć gazowa w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci gazowej	12,9%
Liczba odbiorców gazu (gospodarstwa domowe)	308 szt.
Długość sieci gazowej	42 638 m
Liczba przyłączy do budynków	325 szt.
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe	4 555,2 MWh
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca	646,4 kWh

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

W przypadku mieszkańców nie podłączonych do sieci gazowej potrzeby cieplne w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

Należy zaznaczyć, że na terenie gminy planowana jest realizacja gazociągu wysokiego ciśnienia DN700 relacji Stanisławów – Wola Karczewska.[54]

5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto, zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami. Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie gminy nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne są zbierane w sposób zorganizowany oraz wywożone poza jej teren. Na terenie gminy funkcjonowało przed laty składowisko odpadów komunalnych, nie mniej zostało ono zamknięte a następnie zrekultywowane. Jednocześnie zaznacza się, że na terenie oczyszczalni ścieków w Rętkowie (dz. nr 713, 720, 726, 731, 736) funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).[55] Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2021-2024, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 20 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy w latach 2021-2024

ROK	2021	2022	2023	2024
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	1 527,95	1 750,11	2 624,89	2 006,25
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	656,82	765,67	1 288,81	1 076,16
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	871,13	984,44	1 336,08	930,09

[54] Materiał źródłowy: https://www.gaz-system.pl/
[55] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	43,0	43,7	49,1	53,6

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie zaobserwowano wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów na przestrzeni ostatnich kilku lat.[56] W związku z powyższym konieczne jest kontynuowanie działań, mających na celu dalsze sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach. Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy.[57]

5.7. WNIOSKI

- **W większości sprzyjające zabudowie ukształtowanie terenu (brak istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych).**
- **Przewaga gleb o mało korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej.**
- **Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem dolin rzecznych i lokalnych zagłębień terenowych).**
- **Relatywnie niewielki potencjał zasobów wodnych. Na terenie gminy nie występują jeziora oraz większe naturalne zbiorniki wodne.**
- **Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.**
- **Wartościowe walory przyrodnicze w części gminy (obecność kompleksów leśnych, dolina rzeki Rządza, bogactwo flory i fauny).**
- **Obecność obszarowych form ochrony przyrody (Obszar Natura 2000 – ostoja siedliskowa).**
- **Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowego okazu drzewa.**
- **Zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP).**
- **Brak potencjału surowcowego (nie występują udokumentowane złoża kopalin).**
- **Brak sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.**
- **Obecność sieci gazowej w niektórych miejscowościach (gazu przewodowego).**
- **Bardzo wysoki poziom zwodociągowania gminy.**
- **W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).**
- **Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej.**
- **Wzrastający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.**
- **Obecność wyrobów zawierających azbest.**
- **Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.**
- **Relatywnie wysoki udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.**

[56] Materiał źródłowy: Dane GUS.
[57] Aktualnie obowiązuje Uchwała nr XIX/172/2021 Rady Gminy Stanisławów z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Stanisławów (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2021 poz. 1759).

6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. RYS HISTORYCZNY[58]

Początki Stanisławowa sięgają średniowiecza, kiedy na terenie dawnej Puszczy Sulejowskiej istniała osada targowa Cisek, wzmiankowana już w 1361 roku. W XV wieku przeszła ona w posiadanie księcia Janusza I Mazowieckiego, a w 1473 roku funkcjonowała już parafia, młyn i targowisko.

2 maja 1523 roku książęta mazowieccy Stanisław i Janusz III nadali Ciskowi prawa miejskie, nadając mu nową nazwę – Stanisławów. Miasto otrzymało prawo chełmińskie, prawo sądownicze, targi poniedziałkowe oraz trzy jarmarki doroczne. Dzięki dogodnemu położeniu przy ważnych szlakach handlowych oraz opiece królowej Bony Sforzy i biskupa Noskowskiego, Stanisławów w XVI wieku stał się jednym z bardziej rozwiniętych ośrodków południowego Mazowsza. Okres świetności przerwały wojny szwedzkie XVII wieku, które doprowadziły do zniszczenia i wyludnienia miasta. W 1677 roku dokonano jego ponownej lokacji, jednak Stanisławów nie odzyskał dawnej pozycji. W XVIII wieku był siedzibą starostwa i miejscem sejmików ziemskich.

Po rozbiorach Polski miasto stopniowo traciło znaczenie administracyjne i gospodarcze, a w 1869 roku utraciło prawa miejskie. Mimo to mieszkańcy aktywnie uczestniczyli w życiu narodowym, m.in. w powstaniu styczniowym i wydarzeniach rewolucji 1905 roku, przeciwstawiając się rusyfikacji Podczas II wojny światowej Stanisławów został niemal całkowicie zniszczony, a ludność żydowska wywieziona do obozu w Treblince. Po 1945 roku rozpoczęła się odbudowa miejscowości i jej zabytków, w tym kościoła św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Biskupa, sięgającego swymi korzeniami XVI wieku.

6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie w Polsce obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej cześć lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Stanisławów znajdują się następujące zabytki nieruchome, wpisane do Rejestru Zabytków:

[58] https://www.stanislawow.pl/

Tab. 21 Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	MIEJSCOWOŚĆ
1	A-37 z 28.02.1955 r.	układ urbanistyczny Rynku, pocz. XIX,	Stanisławów
2	A-22/127 z 09.06.1958 r.	kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Biskupa	Stanisławów
3	A-1486 z 18.03.2019 r.	plebania	Stanisławów
4	A-22/127 z 01.06.2004 r.	otoczenie kościoła i plebanii	Stanisławów

Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID).

Ponadto na terenie gminy Stanisławów znajdują się zespoły obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych tj.[59]:

- nagrobki (łącznie 3 szt.), na cmentarzu parafialnym w Pustelniku, nr rejestru B-328 z 09.11.2012 roku oraz B/628 z 13.02.2017 roku;
- nagrobki (łącznie 8 szt.), na cmentarzu par w Stanisławowie, nr rejestru B/314 z 27.02.2012 roku, B/356 z 25.06.2013 roku i dec. 115/2019 z 29.01.2019 roku.

6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W gminnej ewidencji zabytków ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome, zabytki ruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wśród obiektów i obszarów wpisanych do ewidencji znajdują się m.in.: dzwonnica wraz z zegarem wieżowym z przełomu XVIII i XIX w., cmentarze, ogród krajobrazowy. Łącznie na terenie gminy zidentyfikowano kilkanaście obiektów lub obszarów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, co świadczy o stosunkowo niewielkich zasobach zachowanych dóbr kultury materialnej.[60]

6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Łącznie na terenie gminy Stanisławów zidentyfikowano kilkadziesiąt stanowisk archeologicznych. Zostały one ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Żadne z tych stanowisk nie jest objęte wpisem do rejestru zabytków archeologicznych województwa mazowieckiego.[61]

[59] Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID).
[60] Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) i Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Stanisławów, 2025.
[61] Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) i Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Stanisławów, 2025.

6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:
- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:
- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:
- działanie czasu;
- klęski losowe, jaki np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwie dla zabytku.

6.3. INSTYTUCJE KULTURY

GMINNY OŚRODEK KULTURY

Gminny Ośrodek Kultury w Stanisławowie jest najważniejszą instytucją zajmującą się działalnością kulturalną i ochroną dziedzictwa narodowego w gminie. Głównym celem podmiotu jest promowanie kultury, rozwój czytelnictwa, a także świadczenie usług kulturalnych dla mieszkańców. Działalność GOK-u obejmowała m.in.[62]:
- edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę, zachęcając mieszkańców do aktywnego udziału w kulturze;
- wspieranie amatorskiego ruchu artystycznego, rozwój kół zainteresowań, sekcji i zespołów muzycznych, popularyzację folkloru i rękodzieła ludowego;
- ożywienie lokalnego życia kulturalnego i tworzenie warunków do aktywności artystycznej społeczności;
- prowadzenie biblioteki, gromadzenie i udostępnianie zbiorów, popularyzację książek i czytelnictwa;
- działalność informacyjno-bibliograficzną;

[62] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.

- współpracę z innymi instytucjami kultury, bibliotekami, szkołami oraz organizacjami społecznymi w celu rozwijania oferty kulturalnej;
- promocję lokalnej twórczości i dziedzictwa kulturowego.

W 2024 roku w Gminnym Ośrodku Kultury zorganizował liczne wydarzenie i konkursy m.in.: półkolonie letnie i zimowe, warsztaty z ceramiki oraz pisania ikon, Gminne obchody Święta Niepodległości, Finał WOŚP, Gminny Dzień Kobiet i Mężczyzn, Koncert patriotyczny „A gdy będzie już po wojnie" oraz inne jubileusze i spektakle.

GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Na terenie gminy Stanisławów funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Stanisławowie, wraz z dwoma filiami w Ładzyniu i Pustelniku. Całkowity księgozbiór biblioteki w 2024 r. wyniósł ok. 19,6 tys. wolumenów, z której wypożyczono łącznie 10 689 książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 1 683 czytelników.[63]

Do głównych zadań Gminnej Biblioteki Publicznej należy:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych za szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu;
- udostępnianie materiałów bibliotecznych;
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej;
- popularyzacja książki i czytelnictwa;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwoju i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.

W 2024 roku Biblioteka brała udział w organizacji takich wydarzeń jak m.in.: czytanie bajek dzieciom w przedszkolu, lekcje biblioteczne czy Narodowe Czytanie „Kordiana" Juliusza Słowackiego. Wśród dostępnych pozycji w bibliotece znajduje się m.in. literatura polska i obca obyczajowa, literatura faktu, horror, romans, literatura naukowa, historyczna, kryminał[64].

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Stanisławów funkcjonuje obecnie 6 świetlic wiejskich tj.[65]:

- w miejscowości Choiny, dz. nr 118;
- w miejscowości Cisówka, Cisówka 59a, dz. nr 480;
- w miejscowości Ładzyń, ul. Stanisławowska 12, dz. nr 633/2;
- w miejscowości Szymankowszczyzna;
- w miejscowości Wólka Czarnińska;
- w miejscowości Wólka Piecząca.

Ponadto budowana jest aktualnie świetlica wiejska w na placu gminnym w Ciopanie. W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

[63] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.
[64] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.
[65] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Na terenie gminy Stanisławów od kilku lat działa orkiestra dęta oraz zespół folklorystyczny „Staśkowiacy". Zespoły te aktywnie uczestniczą w wydarzeniach lokalnych i powiatowych promując lokalną tradycje, muzykę ludową oraz folklor tej części Mazowsza. W październiku 2025 roku świętowano w Stanisławowie Jubileusz 500-lecia parafii pw. św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława, podczas którego odbyły się uroczystości religijne, koncerty i występy lokalnych artystów, stanowiące ważny element podtrzymywania dziedzictwa niematerialnego gminy. Ponadto corocznie odbywają się tutaj dożynki parafialno-gminne, w trakcie których odtwarzane są tradycyjne tańce, pieśni i obrzędy dziękczynne związane z zakończeniem prac polowych. Wydarzeniom tym towarzyszy prezentacja wieńców dożynkowych, stoisk z rękodziełem ludowym oraz degustacja potraw regionalnych, co sprzyja zachowaniu i przekazywaniu dawnych zwyczajów kulinarnych i rzemieślniczych.[66]

6.5. WNIOSKI

- **! Obecność zabytkowego rynku w Stanisławowie o wysokich walorach historycznych i społecznych.**
- **! Stosunkowo niewielka liczba obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków.**
- **! Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.**
- **! Obecność instytucji kultury na terenie gminy.**
- **! Stosunkowo licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne dla różnych grup wiekowych, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.**

[66] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za 2024 r., 2025.

7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Stanisławów zalicza się:[67]

- Hala sportowa w Pustelniku przy Szkole Podstawowej im. Armii Krajowej, ul. Szkolna 16;
- Sala sportowa w Stanisławowie przy Zespole Szkolnym, ul. Szkolna 4;
- Boisko sportowe w Stanisławowie wraz z dwoma małymi boiska z nawierzchni poliuretanowej, ul. Armii Krajowej, dz. nr ew. 2031/4;
- Sala sportowa przy Zespole Szkolnym w Ładzyniu, ul. Szkolna 4;
- Boisko sportowe przy Zespole Szkolnym w Ładzyniu, ul. Szkolna 4;
- Boisko sportowe w miejscowości Sokóle, dz. nr ew. 132;
- siłownie zewnętrzne w miejscowościach:
  - Stanisławów, ul. Kwiatowa dz. nr ew. 1823;
  - Choiny dz. nr 118;
  - Lubomin, dz. nr ew. 82;
  - Ładzyń, dz. nr ew. 631/3;
  - Sokóle dz. nr ew. 132;
- place zabaw w miejscowościach:
  - Zawiesiuchy dz. nr ew. 39;
  - Wólka Piecząca dz. nr 99/23;
  - Wólka Czarnińska 46C, dz. nr ew. 213/1;
  - Szymankowszczyzna 9A, dz. nr 68;
  - Sokóle dz. nr ew. 132;
  - Retków dz. nr 40/2;
  - Stanisławów, ul. Lipowa część dz. nr ew. 2031/4;
  - Stanisławów, ul. Kwiatowa dz. nr ew. 1823;
  - Plac gminny (sołectwo Porąb) Porąb dz. nr ew. 237/3;
  - Plac gminny (sołectwo Zalesie) Zalesie dz. nr ew. 69/2;
  - Plac gminny (sołectwo Ołdakowizna) Ołdakowizna dz. nr ew. 339/1 i 339/2;
  - Plac gminny (sołectwo Ciopan) Ciopan dz. nr ew. 273;
  - Choiny dz. nr 118;
  - Cisówka 59A, dz. nr ew. 480;
  - Kolonie Stanisławów, dz. nr ew. 763/2;
  - Lubomin, dz. nr ew. 82;
  - Ładzyń, dz. nr ew. 631/3.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

[67] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

Na terenie gminy Stanisławów funkcjonuje Uczniowski Parafialny Ludowy Klub Sportowy (UPLKS) Tęcza Stanisławów.[68]

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Stanisławów wyróżnia się:

- walory wód powierzchniowych:
  - rzeka Rządza wykazująca potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej, spływy kajakowe, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowej w obrębie jej doliny, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej (urządzone miejsca rekreacji i wypoczynku);
  - kompleksy stawów rybnych, w tym łowisko komercyjne „Łowisko Farma Makedońskich", gdzie dozwolony jest połów ryb. Występują tutaj okazy takich gatunków ryb jak m.in. szczupaki, liny, karpie, jesiotry, płocie, leszcze, okonie;
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczo-leśny charakter gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne o zróżnicowanym drzewostanie (w tym lasy iglaste, zwłaszcza bory świeże powyżej 50 lat sprzyjające pobytowi ludzi), osobliwości flory i fauny (tereny zalewowe dolin rzecznych, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);
- zwarte zbiorowiska leśne i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

Warto zaznaczyć, iż część miejscowości gminnych cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla osób szukających wyciszenia i spokoju.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

W gminie do walorów antropogenicznych zaliczamy przede wszystkim historycznie ukształtowany układ urbanistyczny wsi Stanisławów wraz z rozległym prostokątnym rynkiem (ryc. poniżej). Rynek stanowi centralny punkt wsi, który stanowił w przeszłości ważne centrum handlowe i administracyjne. Obecnie odbywają się tutaj cyklicznie wydarzenia kulturalne i festyny m.in. lokalne imprezy, koncerty plenerowe, jarmarki, rekonstrukcje historyczne itp.

[68] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

Ryc. 32 Historyczny rynek w Stanisławowie
Materiał źródłowy: https://www.stanislawow.pl/

Wśród walorów antropogenicznych, na terenie gminy wyróżnia się również zabytki architektury i budownictwa w tym zwłaszcza:

- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Biskupa w miejscowości Stanisławów — murowany kościół z ok. 1525 r.;
- drewniana dzwonnica z przełomu XVIII i XIX w.;
- pozostałości dworsko-parkowe oraz budownictwo rezydencjonalne;
- zabytkowe cmentarze rzymskokatolickie.

Ryc. 33 Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Stanisławowie
Materiał źródłowy: https://www.parafiastanislawow.pl/

W miejscowości Kolonie Stanisławów znajduje się prywatne Muzeum Ziemi Stanisławowskiej. Obiekt pochodzi z przełomu XIX i XX wieku i znajdują się w nim eksponaty – dawny sprzęt domowy użytkowany przed laty, a także maszyny i narzędzia rolnicze.[69]

Ponadto, za walory antropogeniczne należy uznać również obecność obiektów kulturalnych, których funkcjonowanie oparte jest na upowszechnianiu lokalnych tradycji i historii wśród miejscowej społeczności oraz potencjalnych turystów tj. Gminne Centrum Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Podmioty te wraz z innymi jednostkami organizacyjnymi Gminy organizują regularnie wydarzenia i imprezy m.in. koncerty, warsztaty, wystawy, programy kulinarne i folklorystyczne.

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotele, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe. W przypadku gminy Stanisławów baza noclegowa nie jest szczególnie rozwinięta. Znajdują się tutaj jedynie pojedyncze gospodarstwa agroturystyczne, w tym:

- „Pensjonat pod świerkami”,
- „Pod dobrotliwym Serafinem”,
- Ekologiczne Gospodarstwo Rolne „FIORD- CIOPAN”,
- Akacjowy zakątek.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Na obszarze gminy Stanisławów baza żywieniowa nie jest szczególnie rozwinięta.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Stanisławów w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym droga krajowa nr 50, droga wojewódzka nr 637, drogi powiatowe oraz gminne;
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, kanalizacja, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnia, apteka, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

[69] Materiał źródłowy: https://lotziemiminskiej.pl/

7.3. WNIOSKI

- **Stosunkowo liczne obiekty sportowo-rekreacyjne (boiska sportowe przy szkołach, hale sportowe, siłownie zewnętrzne, place zabaw).**
- **Funkcjonujący klub sportowy na terenie gminy.**
- **Niewystarczająca zasobność w obiekty bazy turystycznej.**
- **Niedostatecznie rozbudowane oferty turystyczne, zwłaszcza poza okresem wakacyjnym.**
- **Sprzyjające walory przyrodnicze, wykazujące potencjał do rozwoju funkcji sportowo-rekreacyjnej.**
- **Stosunkowo wysokie walory antropogeniczne, zwłaszcza kulturowe (obecność obiektów i obszarów zabytkowych, w tym historycznego rynku).**

8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju).

W chwili obecnej obowiązującym, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostaje nadal Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów, przyjęte uchwałą nr XIV/76/08 Rady Gminy Stanisławów z dnia 17 marca 2008 r. Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium, co do zasady, definiuje kierunki polityki przestrzennej gminy w zakresie:

- celów rozwoju społeczno-gospodarczych gminy;
- priorytetów rozwojowych gminy;
- funkcji gminy;
- hierarchii sieci osadniczej;
- struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ochrony środowiska, w tym w aspekcie uwarunkowań prawnych i Przyrodniczego Systemu Gminy;
- kierunków zagospodarowania przestrzennego Przyrodniczego Systemu Gminy (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego);
- kierunków działań w strefach funkcjonalnych;
- kierunków i zasad ochrony dóbr kultury (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania)
- stref ochrony konserwatorskiej;
- ochrony krajobrazu kulturowego;
- kierunków działań w zakresie dóbr kultury;
- kierunków i zadań rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb;
- kierunków rozwoju komunikacji;
- kierunków działań w dziedzinie gospodarki odpadami;
- kierunków rozwoju elektroenergetyki, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, ciepłownictwa, gazownictwa i telekomunikacji;
- obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej;
- kierunków działań i zadań władz samorządowych w celu realizacji polityki.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 573,3 ha, co stanowi 5,4% całkowitej powierzchni gminy.[70]

Na terenie gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte lub zmienione następującymi uchwałami:[71]

- Uchwała nr IX/37/2015 Rady Gminy Stanisławów z dnia 10 sierpnia 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Szymankowszczyzna Gmina Stanisławów;
- Uchwała nr XXVIII/148/2013 Rady Gminy Stanisławów z dnia 20 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod linię 400 kV Miłosna – Siedlce Ujrzanów dla części wsi: Wólka Wybraniecka, Suchowizna, Wólka Czarnińska, Szymankowszczyzna, Czarna, Porąb, gmina Stanisławów;
- Uchwała nr XXIV/130/2013 Rady Gminy Stanisławów z dnia 16 kwietnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod stację elektroenergetyczną 400 kV Stanisławów z wprowadzeniami obejmującymi istniejącą linię 220 kV oraz istniejące i projektowane linie 400 kV dla części wsi: Wólka Czarnińska, Porąb, Stanisławów, gmina Stanisławów;
- Uchwała nr XXXVI/238/06 Rady Gminy Stanisławów z dnia 14 września 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dla części wsi Ładzyń;
- Uchwała nr XXXVI/237/06 Rady Gminy Stanisławów z dnia 14 września 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dla części wsi Pustelnik;
- Uchwała nr IX/61/99 Rady Gminy w Stanisławowie z dnia 10 czerwca 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Czarna działka nr 281;
- Uchwała nr XII/72/99 Rady Gminy w Stanisławowie z dnia 25 października 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Wólka Konstancja działka nr 46;
- Uchwała nr XII/73/99 Rady Gminy w Stanisławowie z dnia 25 października 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Goździówka działka nr 38;
- Uchwała nr XX/131/00 Rady Gminy w Stanisławowie z dnia 9 października 2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Stanisławów działek nr 2214/1, 2214/2, 2214/3;
- Uchwała nr XX/132/00 Rady Gminy w Stanisławowie z dnia 9 października 2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Legacz dz. nr 430/1, 430/2, cz. dz. nr 430/5 na głębokości około 60 m od rowu w kierunku północnym, cz. dz. nr 431 na głębokości około 140m od drogi wiejskiej do rowu;
- Uchwała nr XX/134/00 Rady Gminy w Stanisławowie z dnia 9 października 2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Lubomin dz. nr 6/3;

[70] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
[71] Materiał źródłowy: https://stanislawow.e-mapa.net/wykazplanow/

- Uchwała nr XXVII/191/01 Rady Gminy Stanisławów z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Stanisławów obejmujących część działek 652/1 i 980/1;
- Uchwała nr XXVII/192/01 Rady Gminy Stanisławów z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Stanisławów działka nr 2363;
- Uchwała nr XXVII/193/01 Rady Gminy Stanisławów z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Sokóle część działki nr 511;
- Uchwała nr XXVII/194/01 Rady Gminy Stanisławów z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Kol. Stanisławów obejmujących działkę nr 740;
- Uchwała nr XXVII/195/01 Rady Gminy Stanisławów z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Zalesie działka nr 125/4;
- Uchwała nr XXXIV/247/02 Rady Gminy Stanisławów z dnia 17 kwietnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej części wsi Stanisławów;
- Uchwała nr XXXVII/267/02 Rady Gminy Stanisławów z dnia 29 sierpnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów we wsi Ciopan działek nr 302/1, 294/1, 294/2, 301/3, 301/2, 293/2, 293/1, 292/4, 292/7, 292/6, 292/3, 292/8, 301/4, 295/1, 292/9, 292/5;
- Uchwała nr XXXVII/268/02 Rady Gminy Stanisławów z dnia 29 sierpnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej części wsi Stanisławów obejmującej działki nr 3091 i 3092;
- Uchwała nr XXXVIII/272/02 Rady Gminy Stanisławów z dnia 7 października 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów w części wsi Cisówka obejmujących działki nr 298/1,298/2,298/3 i 299;
- Uchwała nr IV/22/02 Rady Gminy Stanisławów z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów w części wsi Sokóle obejmującej działkę nr 612;
- Uchwała nr IV/23/02 Rady Gminy Stanisławów z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej terenów części wsi Retków dz.nr nr 840, 841, 842, 672, 673, 676, 677, 685, cz.686, 692, cz.693, 699, cz.700, 705, cz.707, 713, cz.714, 720, cz.721, 726, 731, 736 i cz.741/1 oraz terenów części wsi Ciopan dz.nr nr 4, 5, 6, 7, 406 i 407;
- Uchwała nr VIII/54/03 Rady Gminy Stanisławów Rady Gminy Stanisławów z dnia 17 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dotyczącej części wsi Stanisławów;
- Uchwała nr XXXVI/237/06 Rady Gminy Stanisławów z dnia 14 września 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dla części wsi Pustelnik;
- Uchwała nr XXXVI/238/06 Rady Gminy Stanisławów z dnia 14 września 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów dla części wsi Ładzyń.

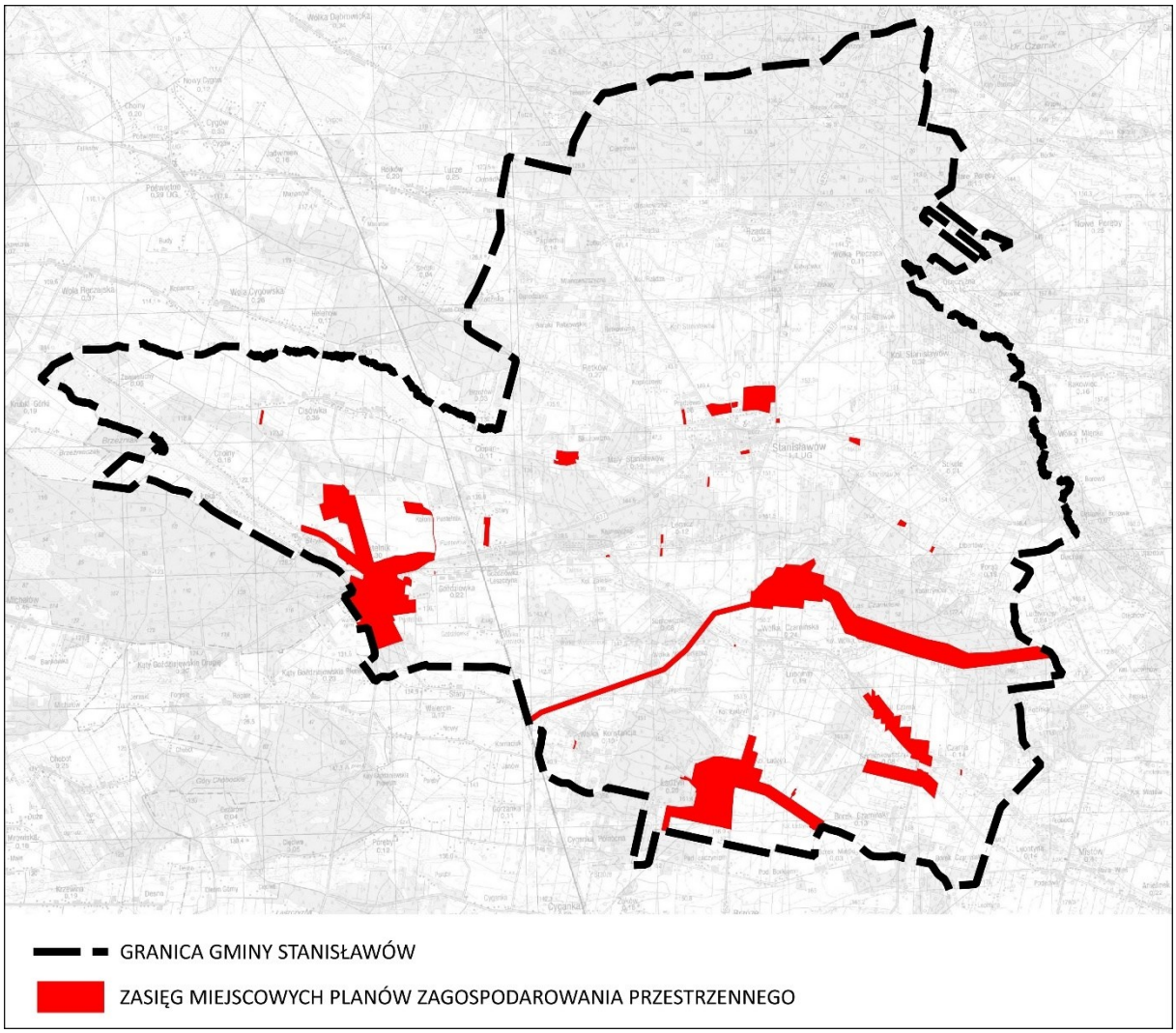

Ryc. 34 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie https://stanislawow.e-mapa.net/

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nieobjętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby postępowań w sprawie decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

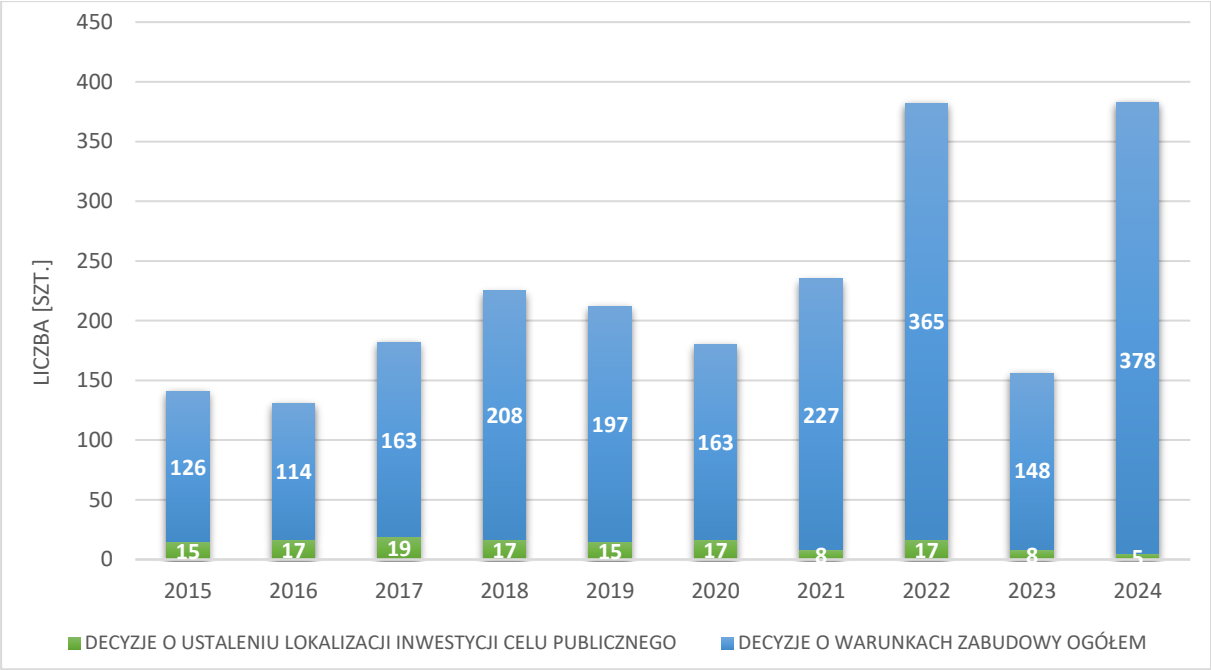

Ryc. 35 Liczba postępowań w sprawie decyzji o warunkach zabudowy w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

Średnio w analizowanych latach wydawanych było ok. 223 decyzji/rok, z czego ok. 209 decyzji wz/rok i 14 decyzji icp/rok. W odniesieniu do decyzji ustalenia warunków zabudowy na przestrzeni omawianego okresu, średnio 179 decyzji/rok dotyczyły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zaś dla innej zabudowy średnio 8 decyzji rocznie.

W 2025 roku obserwowany jest natomiast skokowy wzrost złożonych wniosków o wydanie warunków zabudowy (1527 szt. do listopada 2025 r.), z czego wydanych zostało ok. 30%[72]. Jest to niewątpliwie związane z wdrażaną reformą planowania przestrzennego i nowymi zasadami, na podstawie których wydawane będą decyzje, po wejściu w życie planu ogólnego.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i najbardziej zaludnionym ośrodkiem funkcjonalnym jest miejscowość Stanisławów. W obrębie Stanisławowa skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, religijne, handlowo-gospodarcze, produkcyjne oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy. Warto nadmienić, że Stanisławów stanowił w przeszłości ważny ośrodek miejski w południowo-wschodniej części Mazowsza, który zlokalizowany był przy ważnych szlakach handlowych. Współczesny Stanisławów, choć nie pełni już funkcji miejskich, stanowi ważne centrum administracyjne, kulturalne i społeczne gminy, zachowując w układzie przestrzennym ślady dawnego miasta z rozległym, prostokątnym rynkiem. Wokół rynku wytyczono sieć ulic w formie regularnego układu szachownicowego.

Zgodnie z § 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2025 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2025 poz. 1046), stwierdza się, że z dniem 1 stycznia 2016 r. miejscowość Stanisławów uzyska ponownie statut miasta.

[72] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

Za najważniejsze ośrodki wspomagające należy uznać miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Stanisławowie) oraz miejscowości wspomagające wieś gminną na tle rekreacyjno-wypoczynkowym, kulturowym, religijnym, edukacyjnym, ochrony zdrowia, czy handlowo-gospodarczym, tj.: Pustelnik, Rządza i Ładzyń. Miejscowości te odznaczają się stosunkowo zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i często rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Stanisławów obecnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednak trwają aktualnie prace nad jego opracowaniem (stan na listopad 2025 r.).[73]

Dotychczas obowiązującym dokumentem był Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Stanisławów na lata 2016-2023, przyjęty na mocy uchwały nr XXI/173/2016 Rady Gminy Stanisławów z dnia 24 listopada 2016 r. Jako obszar zdegradowany uznano wówczas sołectwa Stanisławów, Pustelnik i Ładzyń, natomiast jako obszar rewitalizacji sołectwa Pustelnik i Ładzyń oraz niektóre fragmenty sołectwa Stanisławów tj. Podobszar „Stanisławów Południe" i „Stanisławów Centrum".

W ramach dotychczas obowiązującego Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Stanisławów na lata 2016-2023 sformułowano wizję zakładającą, że: *W roku 2023 na obszarach rewitalizacji powstały warunki do ich zrównoważonego rozwoju, gwarantującego wysoka jakość życia dla ich mieszkańców. Została wzmocniona więź społeczna, utwalone więzi sąsiedzkie wzmocniony kapitał społeczny i zaangażowanie mieszkańców w działania na rzecz dobra wspólnego oraz współmieszkańców. Osiągnięto to dzięki wspieraniu oddolnych inicjatyw społecznych przez powołane specjalistyczne instytucje. Zjawisko wykluczenia społecznego jest dobrze rozpoznawalne ale efektywne działanie instytucji zapewniają włączanie osób do właściwego funkcjonowania we wspólnocie gminnej i sołeckiej, poprzez procesy reintegracji społecznej i zawodowej. Zagospodarowana, w wyniku działań rewitalizacyjnych przestrzeń publiczna zachęca do integracji międzypokoleniowej, aktywności fizycznej mieszkańców, dbanie o zdrowie różnych grup wiekowych. Mieszkańcy chętnie angażują się w programy społeczne oraz stają się świadomymi aktorami życia społecznego biorąc czynny udział w kształtowaniu swoich sołectw i całej gminy. . Zwiększyła się zaradność gospodarcza mieszkańców, którzy wykorzystują zagospodarowana przestrzenie do prowadzenia przedsiębiorczości. Zostały ukształtowane centra*

[73] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

miejscowości wokół których powstają punkty świadczące usługi publiczne. Pozwala to na pełniejsze zaspokojenie codziennych potrzeb bytowych mieszkańców. W związku z powyższym poprawia się sytuacja na lokalnym rynku pracy (zmniejsza się bezrobocie). Władze gminy i jej mieszkańcy przywiązują duże znaczenie do ochrony środowiska prowadzać aktywną politykę edukacji ekologicznej. Zarówno wśród dorosłych jaki i najmłodszych. Władze wdrażają proekologiczne rozwiązania inwestycyjne. Wszystko to przyczynia się do zrównoważonego rozwoju gminy i rozwiązania problemów społecznych, zdiagnozowanych na jej obszarze. Podjęte działania reintegracyjne służą nie tylko osobom mieszkającym na wyznaczonych obszarach zdegradowanych, ale wszystkim mieszkańcom gminy, znajdującym się w trudnej sytuacji oraz ich rodzinom.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa[74]:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów. Jak wskazano w rozdz. 1.4. gmina Stanisławów znajduje się w zasięgu metropolii warszawskiej, dla której obowiązuje aktualnie:

- Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+,
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+,
- Strategia rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku.

Gmina Stanisławów położona jest w następujących obszarach strategicznej interwencji (OSI):

- OSI problemowy podregion warszawski wschodni (wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+);
- OSI miejski obszar funkcjonalny Warszawy – istniejący biegun wzrostu (wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+);
- OSI „Zielony Pierścień Warszawy" (wskazany w Strategii Rozwoju Metropolii Warszawskiej);
- OSI „Wsparcie funkcji ponadlokalnych" (wskazany w Strategii Rozwoju Metropolii Warszawskiej).

[74] Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

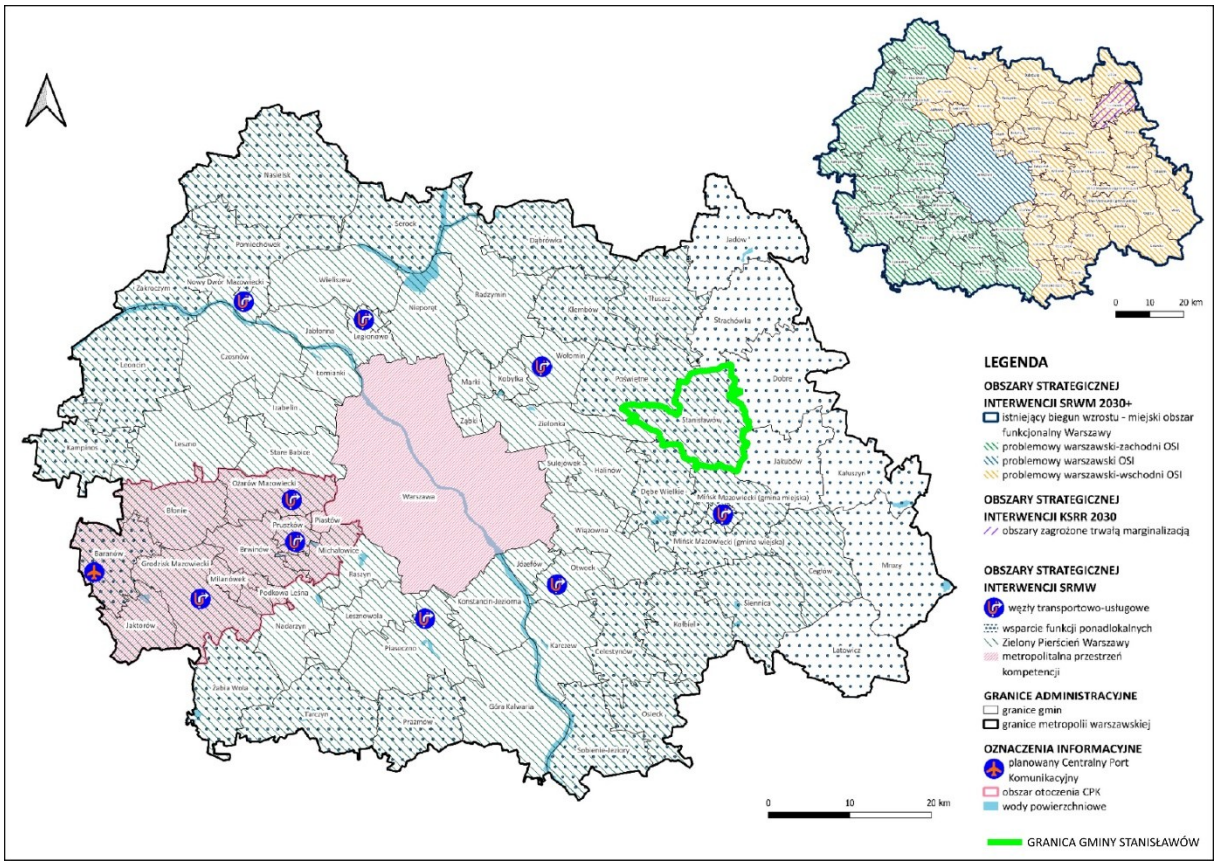

Ryc. 36 Obszary strategicznej interwencji metropolii warszawskiej
Materiał źródłowy: Strategia rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku.

Strategia rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku określa metropolitalną sieć transportową, na podstawie której stwierdza się, że przez teren gminy Stanisławów przebiegać może w przyszłości tzw. Obwodnica Aglomeracji Warszawskiej, natomiast jej przebieg nie został ostatecznie przesądzony. Ponadto planowane jest również uruchomienie transportu pasażerskiego na przebiegającej linii kolejowej nr 13 wraz budową nowej stacji i przystanku kolejowego.

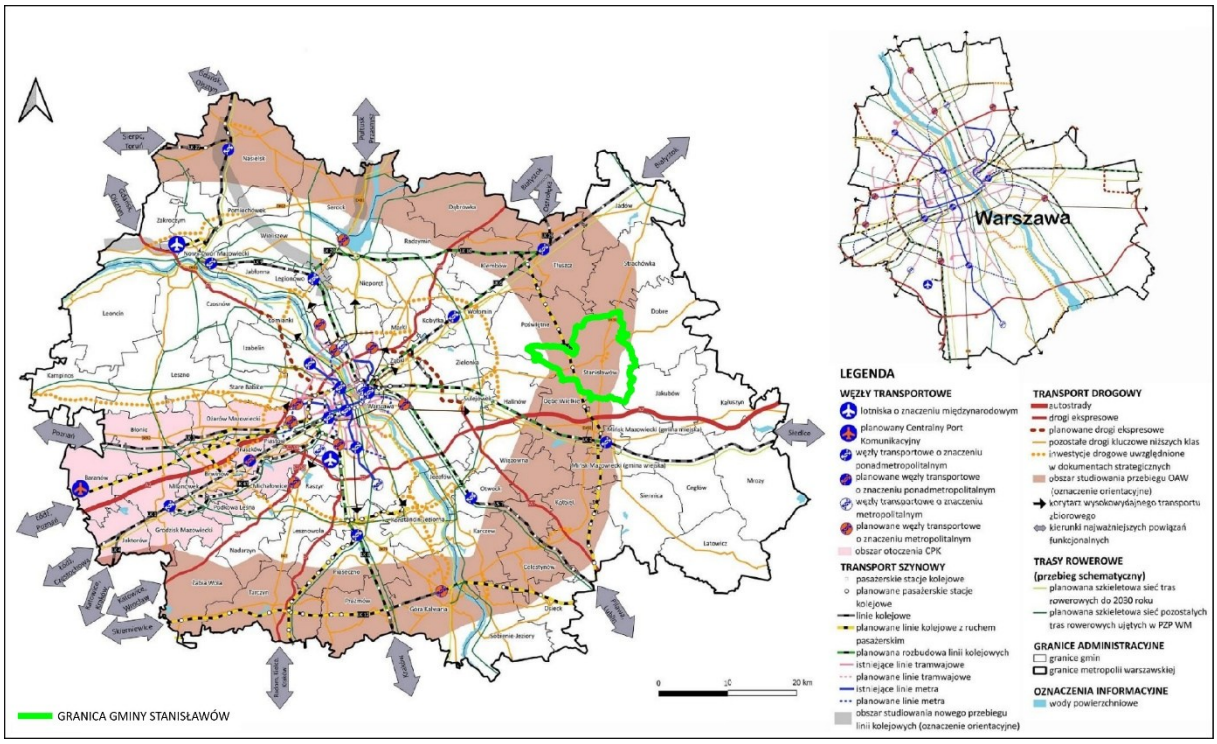

Ryc. 37 Metropolitalna Sieć Transportowa
Materiał źródłowy: Strategia rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku.

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązujących dokumentów szczebla wojewódzkiego i ponadlokalnego[75] na terenie gminy Stanisławów planowane są następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- budowa Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej (przy czym ostateczny przebieg nie jest znany, nie jest przesądzone że autostrada będzie przebiegać w granicach gminy);
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 637 na odcinku od gr. Warszawy do m. Stanisławów wraz z budową obwodnicy Stanisławowa w ciągu drogi krajowej nr 50 i południowej obwodnicy Stanisławowa;
- przebudowa i rozbudowa linii kolejowej nr 13, relacji Krusze-Pilawa;
- uruchomienie transportu pasażerskiego na przebiegającej linii kolejowej nr 13 wraz budową nowej stacji i przystanku kolejowego;
- budowa parkingów B+R (*bike and ride);*
- budowa linii elektroenergetycznej najwyższych napięć 400 kV relacji Ostrołęka – Stanisławów (z wykorzystaniem trasy istniejącej linii 220 kV) – przedsięwzięcie zrealizowane;
- budowa linii elektroenergetycznej najwyższych napięć 400 kV, relacji Siedlce Ujrzanów – linia Narew – Stanisławów;
- rozbudowa stacji Stanisławów w systemie 400 kV [przedsięwzięcie zrealizowane].

Ponadto, zgodnie z informacjami udostępnionymi na stronie operatora systemu sieci przesyłowego gazu ziemnego „Gaz-System" wynika, że na terenie gminy Stanisławów planowana jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN700 relacji Stanisławów – Wola Karczewska.

[75] Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego oraz Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+.

8.6. WNIOSKI

- ! **Dobrze zachowany układ rynku w centrum Stanisławowa.**
- ! **Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.**
- ! **Relatywnie niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (5,4%) – oparcie większości inwestycji budowlanych, publicznych i prywatnych, na doraźnych decyzjach administracyjnych wz/icp.**
- ! **Stosunkowo wysoka liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy na przestrzeni ostatnich kilku lat.**
- ! **Stosunkowo zwarta struktura przestrzenna zabudowy znacznej części miejscowości, w tym miejscowości gminnej Stanisławów.**
- ! **Planowane, liczne inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.**

9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej zapoczątkowany latem 2021 r., a następnie pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę od 24 lutego 2022 r. stanowią argumenty, wobec których poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, w tym społeczności lokalne powinny być zaangażowanie w proces nauki i przygotowania się na sytuacje kryzysowe. W obliczu rosnącej niestabilności geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej szczególnie istotne jest zagadnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, ochrony ludności oraz obrony cywilnej.[76]

W kontekście samorządów gminnych ważne jest wdrażanie mechanizmów związanych z:

- przygotowaniem ludności do właściwego zachowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia przez zwiększenie świadomości zagrożeń i społecznej odporności;
- działaniami związanymi z możliwością wystąpienia zagrożenia;
- działaniami związanymi z wystąpieniem zagrożenia.

Istotnym elementem ochrony życia i zdrowia ludzi jest opracowanie skutecznego planu ewakuacji w przypadku wystąpienia zagrożenia. W tym kontekście ważne jest, aby w planie zawarta została liczba osób przewidzianych działaniami ewakuacyjnymi oraz jej efektywna organizacja. Niezbędne jest określenie sposobu powiadamiania ludności o potrzebie ewakuacji, jak również wskazanie środków transportowych i miejsc zakwaterowania. Szczególnie ważna jest również skuteczna i przejrzysta komunikacja, w tym ostrzeganie i alarmowanie lokalnej społeczności o możliwych zagrożeniach na obszarze gminy. Realizacja zadań związanych z ochroną ludności i obroną cywilną wymaga dobrze funkcjonującej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, która w szczególności powinna zapewnić m.in.: schronienie, zaopatrzenie w wodę, żywność, produkty lecznicze, paliwo, energię elektryczną, usługi telekomunikacyjne, transport, realizacja działań ratowniczych czy pierwszej pomocy. Nie mniej istotne są również działania edukacyjne podnoszące świadomość społeczną o ryzyku wystąpienia zagrożeń oraz konieczny jest stały dialog z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi.

W przypadku gminy Stanisławów za zadania związane z realizacją ochrony ludności i obrony cywilnej odpowiada Wójt (zadania szczegółowo definiuje art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r.).

[76] Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej:
Art. 2. ust. 1. Ochrona ludności to system składający się z organów administracji publicznej wykonujących zadania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ludności przez ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia, w tym zwierząt, infrastruktury niezbędnej do zaspokojenia potrzeb bytowych, dóbr kultury i środowiska w sytuacji zagrożenia, zwanych dalej „organami ochrony ludności", podmiotów wykonujących te zadania, zwanych dalej „podmiotami ochrony ludności", oraz zasobów ochrony ludności.
ust. 2. Obrona cywilna to realizacja zadań określonych w art. 61 lit. a Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), sporządzonego w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r. poz. 175 oraz z 2015 r. poz. 1056), zwanego dalej „Pierwszym Protokołem dodatkowym do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r.", mająca na celu ochronę ludności cywilnej przed zagrożeniami wynikającymi z działań zbrojnych i ich następstw.

9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty, które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Stanisławów to Wójt Gminy, Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. W Stanisławowie przy ul. Rynek 32A funkcjonuje komisariat policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Mińsku Mazowieckim.[77]

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia na terenie gminy Stanisławów sprawuje Komendant Komisariatu wraz z zastępcą oraz dzielnicowy. Na terenie gminy Stanisławów, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego, w tym:[78]

- OSP Czarna;
- OSP Lubomin;
- OSP Ładzyń;
- OSP Pustelnik;
- OSP Rządza;
- OSP Stanisławów.

9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Stanisławów poziom przestępczości utrzymuje się na relatywnie zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają zazwyczaj przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz przeciwko mieniu.

Tab. 22 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Stanisławów w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LICZBA PRZESTĘPSTW	104	97	100	93	102	100	81	98	92	83

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

W roku 2023 roku stwierdzono w sumie 83 przestępstwa, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 11,89 przestępstw. Jednocześnie wskaźnik ten jest znacząco niższy niż średnia dla kraju (21,01) oraz województwa mazowieckiego (22,13).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w gminie wynosi 66,6%, co jest wartością wyższą w stosunku do średniej dla województwa mazowieckiego (ok. 63%) i nieznacznie niższą od wskaźnika dla całej Polski.[79]

[77] Materiał źródłowy: https://mazowiecka.policja.gov.pl/
[78] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.
[79] Materiał źródłowy: https://www.polskawliczbach.pl/

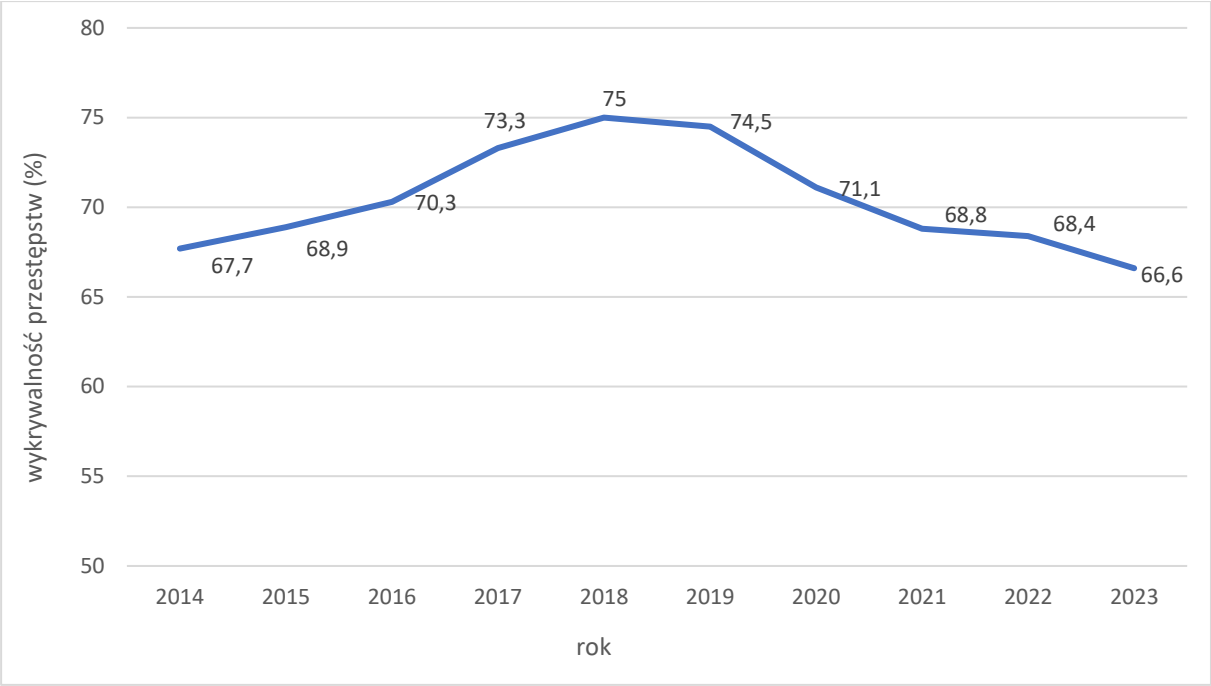

Ryc. 38 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie Stanisławów w latach 2014-2023
Materiał źródłowy: https://www.polskawliczbach.pl/

9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Stanisławów jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spaleniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznymi w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Stanisławów najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. droga krajowa nr 50 oraz droga wojewódzka nr 637. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych.

Stosunkowo niewielkie jest zagrożenie tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany), a na terenie gminy Stanisławów nie występują zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST GLOBALNY

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotne, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

IPCC opracowało szósty raport podsumowujący naukową wiedzę na temat zmian klimatycznych. Raport składa się z trzech tomów, sporządzanych przez wykwalifikowane grupy robocze:

- Climate Change 2021: *The Physical Science Basis;*
- Climate Change 2022: *Impacts, Adaptation and Vulnerability;*
- Climate Change 2022: *Mitigation of Climate Change.*

Temperatura powierzchni Ziemi sukcesywnie rośnie, natomiast każda z czterech ostatnich dekad była cieplejsza od poprzedniej oraz od wszystkich wcześniejszych od rozpoczęcia pomiarów w 1850 roku. Zgodnie z pierwszym tomem najnowszego raportu IPCC – *Climate Change 2021: The Physical Science Basis* globalny wzrost średniej temperatury powietrza na przestrzeni lat 1850-2019 mieścił się w przedziale 0,8°C do 1,3°C, z najbardziej prawdopodobną wartością 1,07°C. Według raportu średnia temperatura na lądzie w latach 2011–2020 była o 1,59°C wyższa niż w latach 1850–1900, natomiast w przypadku mórz i oceanów wzrost ten był wyraźnie niższy, gdyż wyniósł ok. 0,88°C.

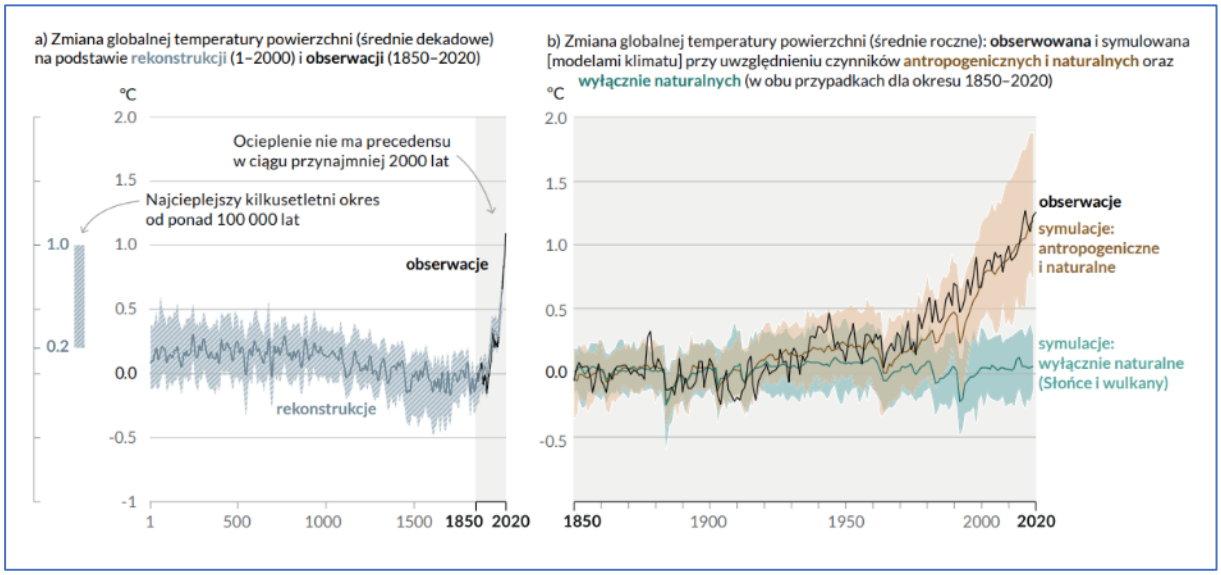

Ryc. 39 Zmiany temperatury powierzchni Ziemi względem okresu 1850-1900
Materiał źródłowy: IPCC - Climate Change 2021: The Physical Science Basis.

Prognozuje się, że średnia temperatura powietrza na Ziemi będzie wzrastać. Według różnych scenariuszy w poszczególnych regionach świata, w stosunku do okresu 1850-1900, przewiduje się:

- według scenariusza optymistycznego (SSP1 1.9) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,2°C – +2,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +1,0° - +1,8°C,
- według scenariusza pesymistycznego (SSP5 8.5) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,9°C – +3,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +3,3°C - +5,7°C.

Należy nadmienić, iż jedną z konsekwencji zmian klimatycznych jest m.in. wzrost średniego poziomu mórz i oceanów. Na przestrzeni okresu 1901 – 2018 poziom ten wzrósł o ok. 20 cm, nie mniej proces ten wyraźnie przyspieszył w ostatnich dziesięcioleciach.

Ponadto do najważniejszych faktów, ustalonych w szóstym Raporcie IPCC – *Climate Change Impacts, Adaptation and Vulnerability* należą m.in.:

- Wzrost zachorowań oraz przedwczesnych zgonów spowodowanych ekstremalnymi warunkami pogodowymi oraz wzrost ryzyka rozprzestrzeniania się chorób, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym (poczucie lęku, stresu, depresja).
- Ryzyko wyginięcia rzadko występujących gatunków będzie co najmniej dziesięciokrotnie wyższe, w przypadku, gdy wzrost temperatury będzie postępował w kierunku zmiany o 3°C, w porównaniu z sytuacją, gdy będzie on ograniczony do 1,5°C. Szczególnie zagrożone wyginięciem są gatunki zamieszkujące Puszczę Amazońską oraz niektóre regiony górskie.
- Wzrost zagrożenia występowania ekstremalnych zjawisk przyrodniczych, takich jak m.in. cyklony tropikalne, sztormy, tornada, gradobicia i nawalne deszcze oraz przedłużające się okresy suszy i niedoboru wody.
- Problemy z dostępem do czystej wody pitnej w przypadku dalszego wzrostu temperatury. Przewiduje się, iż mieszkańcy mniejszych wysp i regionów, których zasoby wodne uzależnione są od wód roztopowych lodowców mogą nie mieć wystarczającej ilości wody pitnej, w przypadku, gdy temperatura powietrza wzrośnie o 1,5°C.
- Wzrost temperatury powietrza oraz coraz dłuższe okresy suszy będą miały negatywny wpływ na produkcję żywności (plony zbóż, chów zwierząt), co przyczynić się może do wzrostu niedożywienia i śmiertelności zwłaszcza w regionach tropikalnych. Przy podniesieniu się temperatury powietrza o 1,5°C rośnie ryzyko strat w uprawie kukurydzy w głównych regionach produkujących żywność, natomiast dalszy wzrost wartości temperatur pogłębi problemy rolniczo-produkcyjne.
- Zagrożenie wystąpienia powodzi w regionach nadmorskich wzrośnie o 20% w przypadku podniesienia się poziomu mórz i oceanów o dodatkowe 15 cm, natomiast ryzyko to podwoi się przy wzroście poziomu morza o kolejne 75 cm.
- W przypadku wzrostu temperatury o 1,5°C niektóre ekosystemy zostaną całkowicie utracone, nawet jeśli temperatury zostaną w przyszłości obniżone. Dotyczy to przede wszystkim ekosystemów polarnych, górskich i przybrzeżnych. Istnieje również duże ryzyko utraty raf koralowych u wybrzeży Australii i Morza Czerwonego.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST KRAJOWY

W odniesieniu do obszaru Polski, biorąc pod uwagę historię obserwacji instrumentalnych, stwierdzono, że ostatnie 20-lecie XX wieku i pierwsza dekada XXI wieku były najcieplejszymi w historii (co stanowi potwierdzenie tendencji obserwowanej na całym świecie)[80]:

- we wszystkich porach roku obserwowany jest wzrost temperatur powietrza (zdecydowanie silniejszy w zimie, słabszy w lecie),
- roczne sumy opadów w kontekście całego kraju nie uległy istotnym zmianom, ale odznaczały się znaczną zmiennością w ciągu roku (mniej lub bardziej wilgotne okresy w krótkich odstępach czasu); obserwowana jest tendencja spadkowa sum opadów na obszarze Polski północno-wschodniej,
- w większości kraju obserwuje się spadek łącznej liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych w ciągu roku, jednocześnie obserwuje się niewielką tendencję wzrostową długości trwania okresów mroźnych,
- od lat 90-tych XX wieku coraz częściej pojawiają się w Polsce ciągi upałów i dni upalne z temperaturą powietrza ≥ 30°C,
- w większości kraju obserwuje się zmiany w strukturze opadów, polegające na wzroście liczby dni z opadem o dużym natężeniu,
- we wschodniej części kraju, na wschód od Wisły wydłużają się okresy bezdeszczowe oraz okresy suszy,

[80] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

– w chłodnej porze roku obserwuje się wzmożony udział prędkości wiatru w porywach ≥ 17 m/s, a w okresie letnim pojawiają się coraz częściej huraganowe prędkości wiatrów.

Prognozuje się, że zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne[81]:

– do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.: wydłużenie okresu wegetacyjnego, skrócenie okresu grzewczego, wydłużenie sezonu turystycznego;
– do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.: niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze), zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST LOKALNY

W odniesieniu do wszystkich powiatów w Polsce przeanalizowano możliwe scenariusze emisji gazów cieplarnianych i ich wpływu na poszczególne zmienne klimatyczne w perspektywie do 2100 roku.

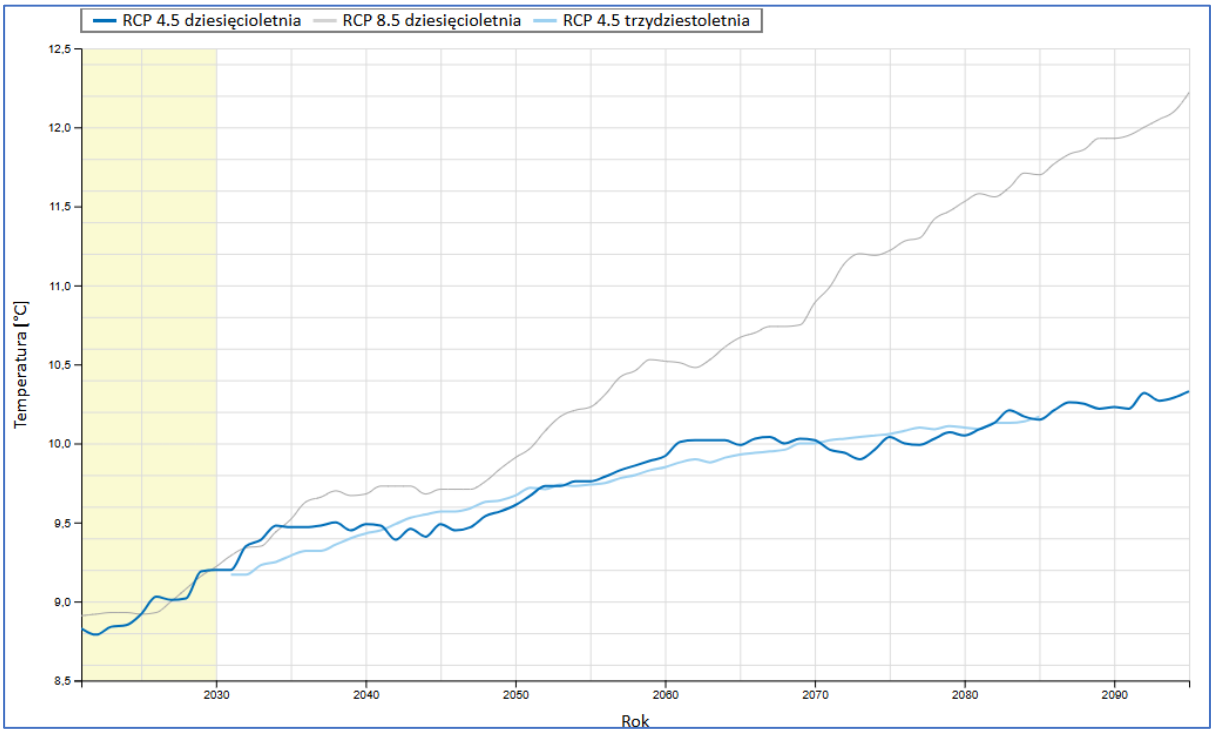

Ryc. 40 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie mińskim według scenariusza RCP 4.5 (wprowadzenie nowych technologii z redukcją emisji gazów cieplarnianych)
Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/

Zakładając większą niż obecnie redukcję emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu nowoczesnych technologii (scenariusz RCP 4.5) przewiduje się, iż do końca stulecia średnioroczna temperatura powietrza na obszarze powiatu mińskiego może wynosić ok. 10,5°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 1,5°C względem 2021 r.

[81] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

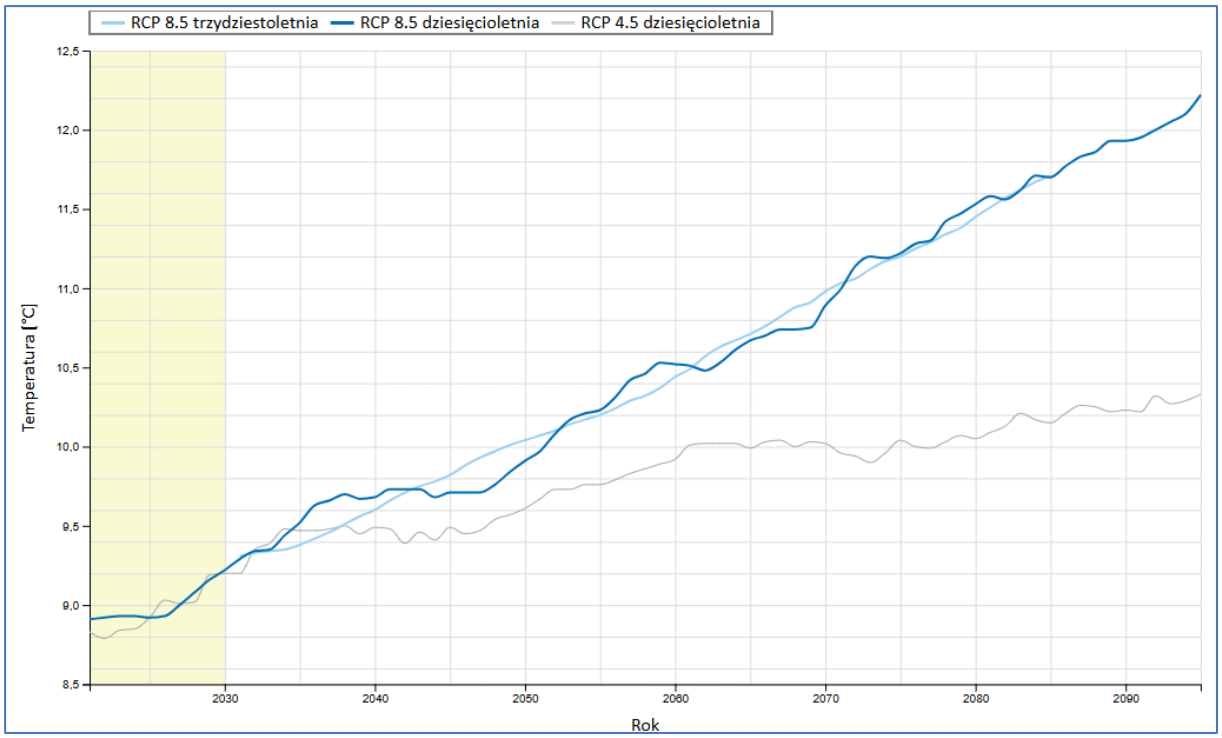

Ryc. 41 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie mińskim według scenariusza RCP 8.5 (utrzymanie aktualnego tempa wzrostu emisji gazów cieplarnianych)
Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/

W przypadku scenariusza pesymistycznego RCP 8.5, gdzie utrzymany pozostałby obecny trend emisji gazów cieplarnianych prognozuje się, iż średnioroczna temperatura powietrza na terenie powiatu mińskiego do 2100 roku może wzrosnąć do ok. 12,3°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 3,4°C względem 2021 r. Ponadto oprócz analizy temperatury uwzględniono inne wskaźniki klimatyczne takie jak: promieniowanie słoneczne, suma opadów atmosferycznych, prędkość wiatru, grubość pokrywy śnieżnej, wilgotność względna oraz wielkość zachmurzenia.[82]

Zmiany klimatyczne zauważalne są także w rejonie gminy Stanisławów. Objawiają się one przede wszystkim:

- ociepleniem (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza);
- zwiększeniem rocznej ilości odpadów;
- zwiększeniem rocznego usłonecznienia;
- coraz częstszym występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci intensywnych burz i nawałnic, gradobić, huraganowych wiatrów oraz trąb powietrznych.

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Stanisławów. Na podstawie analiz wstępnych, opartych na wybranych wskaźnikach klimatycznych odnotowanych w Polsce w 2021 i 2024 r. z uwzględnieniem odchylenia (anomalii) w stosunku do okresu wielolecia 1991-2020, można zaobserwować w rejonie gminy:

- ocieplenie (wzrost średniej temperatury powietrza o ok. 1,5-2°C oraz wzrost temperatur maksymalnych);
- wzrost rocznej sumy opadów;
- wzrost usłonecznienia sumarycznego rocznego.

[82] Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/.

9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się tereny:

- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 244 (w/w Ustawy), stanowiące działki ewidencyjne,
- pasa technicznego.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych.[83]

Wzdłuż rzeki Rządza i Czarna występuje tzw. „obszar szczególnego zagrożenia powodzią".[84] Aby przeciwdziałać zagrożeniu bezpieczeństwa ludności i jej mienia w obszarze szczególnie zagrożonym powodzią nie powinno lokalizować się nowej zabudowy stale związanej z gruntem, a ewentualne odstępstwo od zakazu zabudowy w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią w terenach istniejącej zabudowy lub dla obiektów niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, może nastąpić za zgodą właściwych organów, stosownie do przepisów prawa.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300) oraz ustalenia Planu zarządzenia ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2379).

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

[83] Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

[84] Jego zasięg zidentyfikowany został na podstawie tzw. map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności. Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny leśne i zadrzewione, które zatrzymują wody powodziowe. Ponadto łąki i pastwiska zlokalizowane w dolinie Rządzy i Czarnej pełnią rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

W granicach gminy Stanisławów dochodzić może do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone lub grunty orne. Ponadto część obszaru gminy położona jest w zasięgu zwartych kompleksów leśnych, które znacząco minimalizują ryzyko wystąpienia podtopień. Relatywnie najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zlokalizowane w pobliżu przebiegającej sieci rzecznej, co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na obszarze gminy dominuje w większości równinne lub faliste ukształtowanie powierzchni terenu, z płytko „wciętymi” dolinami rzecznymi. Powierzchnia terenu gminy jest zatem w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie niewielkich spadkach terenowych, nie przekraczających zazwyczaj 5°. Wyjątek stanowią jedynie strefy marginalne wysoczyzny morenowej i lokalnych wydm oraz strome skarpy najważniejszych dolin rzecznych. Nachylenie terenu może przekraczać tam miejscowo 10-15°.

Na obszarze gminy Stanisławów nie występują tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi, w tym osuwiska. W związku z powyższym stwierdza się, iż rzeźba terenu nie stwarza większych ograniczeń dla rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Stanisławów położona jest częściowo na terenach „silnie zagrożonych” zjawiskiem suszy. Zagrożenie to występują głównie na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się stosunkowo głęboko. Nieco niższe zagrożenie suszą obejmuje obszary położone w bliskim sąsiedztwie najważniejszych dolin rzecznych (Rządza i Czarna), gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się płytko pod powierzchnią terenu. Umiarkowane ryzyko wystąpienie suszą występuje również w rejonie zwartych kompleksów leśnych.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.[85]

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Stanisławów w ok. ⅓ pokryty jest gruntami leśnymi. W związku z powyższym istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2024 roku na terenie gminy Stanisławów odnotowano łącznie 23 pożary, z czego wszystkie sklasyfikowane zostały jako „małe". Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 105 zdarzeń, z czego: 45 dotyczyły silnego wiatru, 18 zdarzeń medycznych, 18 zdarzeń w komunikacji, 13 zdarzeń związanych z opadem deszczu, 9 zdarzeń związanych z przyborem wody oraz pojedyncze zdarzenia budowlane oraz chemiczne.[86]

9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Stanisławów nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA).[87]

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Funkcjonują tutaj zakłady zajmujące się produkcją opakowań z tworzyw sztucznych, podmioty remontowo-naprawcze, przedsiębiorstwa budowlane. Ponadto funkcjonuje tutaj zakłady mięsne, sklepy wielobranżowe oraz wytwórnia pasz. W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać

[85] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U.2021 poz. 1615).
[86] Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2024 r.
[87] Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga krajowa nr 50, droga wojewódzka nr 637) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększają możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

9.5. WNIOSKI

- **Funkcjonujące na terenie gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).**
- **Niższy w stosunku do średniej dla województwa i kraju wskaźnik popełnianych przestępstw.**
- **Relatywnie niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.**
- **Brak terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi, w tym brak zidentyfikowanych osuwisk.**
- **Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.**
- **Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).**
- **Występowanie obszarów zagrożonych powodzią w dolinie rzeki Rządza i Czarna oraz możliwość wystąpienia podtopień od wód gruntowych.**
- **Obecność sieci melioracyjnej, jako obiekty służące przeciwdziałaniu skutkom potencjalnej powodzi.**
- **Położenie części gminy w obszarze o wysokim ryzyku wystąpienia suszy i pożarów.**
- **Postępujące, globalne zmiany klimatyczne, odczuwalne zwłaszcza w związku z występującymi coraz częściej ekstremalnymi stanami pogody lub anomaliami.**
- **Wystąpienie na odcinku drogi krajowej nr 50 oraz drogi wojewódzkiej nr 637 zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).**

10. POLITYKA SPOŁECZNA

10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy Stanisławów funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia[88]:

- „CENTRUM" Przychodnia Zdrowia w Stanisławowie, w tym punkt stomatologiczny;
- „CENTRUM" Przychodnia Zdrowia – filia w Pustelniku;
- Stomatologia „PAUL DENTAL" w Stanisławowie;
- 1 apteka ogólnodostępna;
- 2 punkty apteczne.[89]

Najbliższa stacja ratownictwa medycznego oraz szpital powiatowy świadczący specjalistyczne usługi zdrowotne znajduje się w Mińsku Mazowieckim. W razie potrzeby mieszkańcy gminy mogą również korzystać z usług zdrowotnych w Warszawie, do której dojazd transportem indywidualnym nie powinien przekraczać 1 godziny.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi tutaj 3 obiekty na 10 tys. osób, co jest wynikiem przeciętnym na tle gmin ościennych. W niniejszym zestawieniu przoduje miasto Zielonka, gdzie wskaźnik ten wynosi 6 na 10 tys. osób. Zaznacza się przy tym, że na terenach miast występuje zazwyczaj koncentracja obiektów związanych z ochroną zdrowia. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się natomiast w gminach Dębe Wielkie, Poświętne i Mińsk Mazowiecki, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypadają jedynie 2 przychodnie.

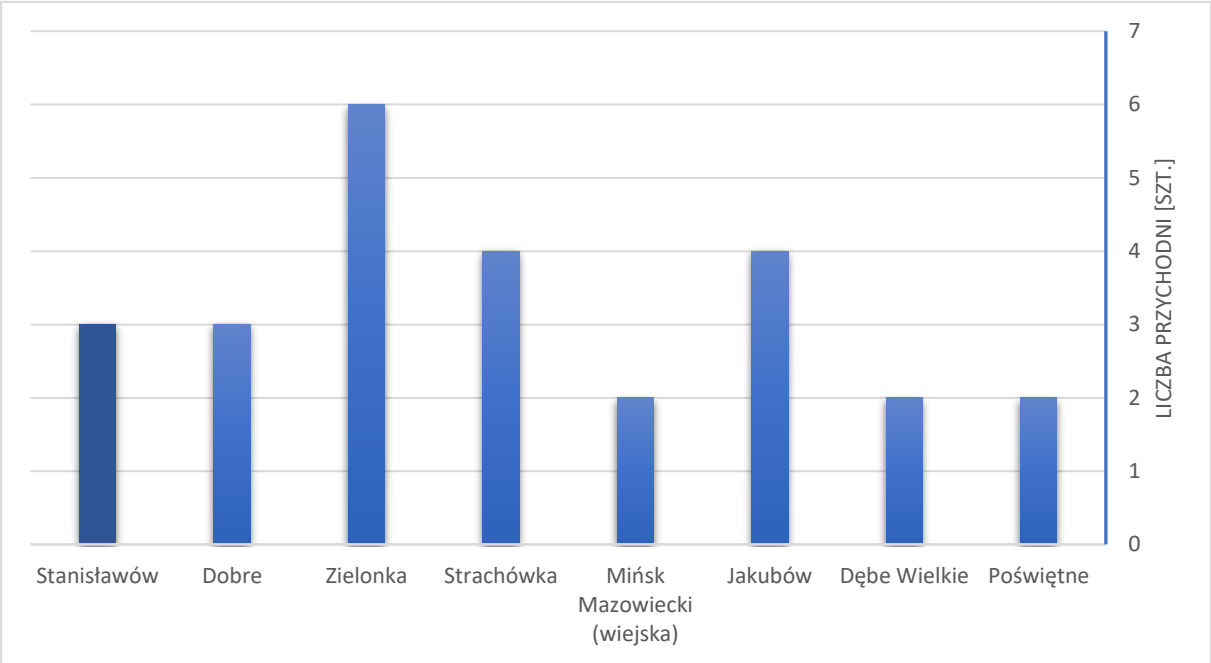

Ryc. 42 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

[88] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.
[89] Zgodnie z Ustawą z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne:
1. Poza aptekami obrót detaliczny produktami leczniczymi, z uwzględnieniem art. 71 ust. 1 i 3 pkt 2, mogą prowadzić punkty apteczne.
(…).
3. Punkty apteczne tworzone po dniu wejścia w życie ustawy mogą być usytuowane jedynie na terenach wiejskich, jeżeli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna.

Jednocześnie dla powiatu mińskiego wskaźnik ten wynosi 4 obiekty na 10 tys. osób, natomiast w przypadku województwa mazowieckiego jest to 6 obiektów na 10 tys. osób. W związku z tym sytuacja w gminie jest mniej korzystna w porównaniu ze średnimi wartościami odnotowanymi na poziomie powiatu i województwa.

W związku z powyższym można zatem uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Stanisławów jest relatywie dobry, natomiast w dalszym ciągu niedostateczna jest również dostępność lekarzy specjalistów i rehabilitacji z refundacją NFZ.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rocznie od ok. 13,0 tys. do ok. 32,3 tys. porad lekarskich (ryc. poniżej).

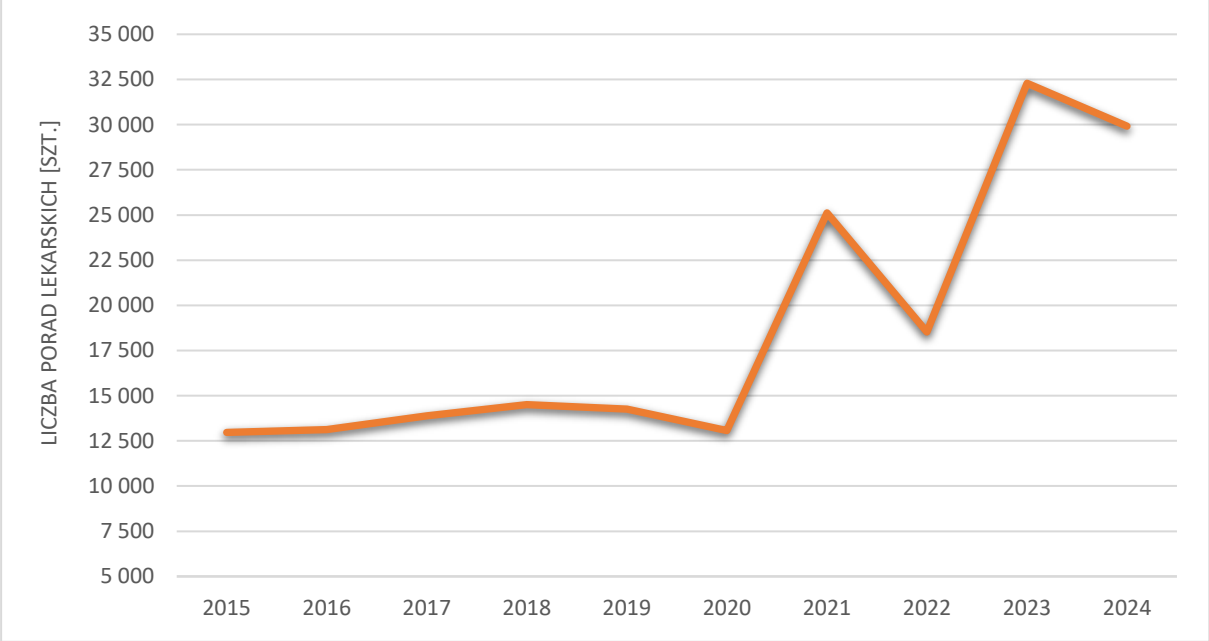

Ryc. 43 Liczba udzielanych porad lekarskich w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż gmina Stanisławów podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024-2030;
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025.

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stanisławowie. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest umożliwienie osobom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie rozwiązać przy wykorzystaniu własnych możliwości, umiejętności i zasobów.

Tab. 23 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LICZBA OSÓB (OS.)	559	516	486	375	283	242	235	186	189	193
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	8,4	7,7	7,2	5,6	4,2	3,5	3,4	2,7	2,7	2,7

Materiał źródłowy: Dane GUS.

W gminie zauważalny jest wyraźny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2024 roku z opieki społecznej skorzystały 193 osoby, czyli o 366 osób mniej niż w 2015 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są: ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałe i ciężkie choroby, uzależnienie od alkoholu i narkotyków.[90]

W 2024 r. realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym obejmującej udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy usługowej, pomocy rzeczowej i innego rodzaju wsparcia przedstawiało się następująco:

Tab. 24 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane w ramach pomocy społecznej w gminie

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY [ZŁ]	LICZBA ŚWIADCZDENIOBIORCÓW
Zasiłek stały	223 580,00	22 os.
Zasiłek okresowy	12 000,00	4 os.
Zasiłek celowy	134 953,00	40 rodzin
Zasiłek rodzinny	357 622,35	171 rodzin
Program „Posiłek w szkole i w domu”	76 017,00 zł	32 uczniów
Pobyt w domu opieki społecznej	352 765,00	9 os.
Piecza zastępcza	18 462,79	6 dzieci
Świadczenia opiekuńcze	1 583 276,00	1 610 szt.
Świadczenia rodzicielskie	95 478,00	105 szt.
Świadczenia alimentacyjne	96 586,33	18 os.
Zasiłek szkolny	3 040,00	5 uczniów
Dodatek mieszkaniowy	14 107,77	3 rodziny
Karta Dużej Rodziny	--	31 szt.
Świadczenie „Za życiem”	12 000,00	3 szt.

Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.

W placówkach oświatowych prowadzone są w gminie regularne warsztaty dla uczniów z zakresu przeciwdziałania przemocy i agresji rówieśniczej oraz z zakresu profilaktyki uzależnień.

Ponadto w gminie obowiązuje Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt. Pomoc zwierzętom poszkodowanym w przypadkach zdarzeń drogowych realizowana jest na podstawie całodobowej opieki weterynaryjnej przez lekarza weterynarii.[91]

[90] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.
[91] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie gminy znajdują się 2 248 budynki mieszkalne, sama liczba mieszkań wynosi 2 393. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 92,0 m^2, co jest wartością wyższą niż średnia dla powiatu mińskiego (86,2 m^2).[92]

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

Tab. 25 Gospodarka mieszkaniowa gminy w latach 2015-2024

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
liczba budynków mieszkalnych									
1 994	2 006	2 024	2 041	2 129	2 083	2 213	2 196	2 221	2 248
liczba mieszkań									
2 138	2 152	2 170	2 187	2 201	2 298	2 318	2 336	2 366	2 393
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²									
81,1	81,6	82,4	82,8	83,3	90,1	90,5	91,0	91,4	92,0
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę									
26,0	26,0	26,5	26,8	27,1	29,6	30,0	30,3	30,7	31,3
powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem w m2									
173 479	175 696	178 777	181 094	183 393	207 020	209 869	212 649	216 365	220 140

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Stanisławów:

- wzrasta liczba mieszkań oraz liczba budynków mieszkalnych;
- sukcesywnie wzrastają powierzchnie użytkowe mieszkań;
- sukcesywnie wzrastają przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań w przeliczeniu na 1 osobę;
- na przestrzeni okresu 2015-2024 nastąpił wzrost powierzchni użytkowej mieszkań ogółem o ponad 46 tys. m^2 (ok. 4,7 tys. m^2/rocznie).

W porównaniu do gmin ościennych przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie gminy Stanisławów jest przeciętna. W 2024 roku wartość ta wynosiła 92,0 m^2, natomiast najwyższy wskaźnik zanotowała gmina Dębe Wielkie (104,5 m^2) oraz gmina wiejska Mińsk Mazowiecki (104,1 m^2). W niniejszym zestawieniu najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Strachówka, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa wynosi 83,8 m^2.

[92] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

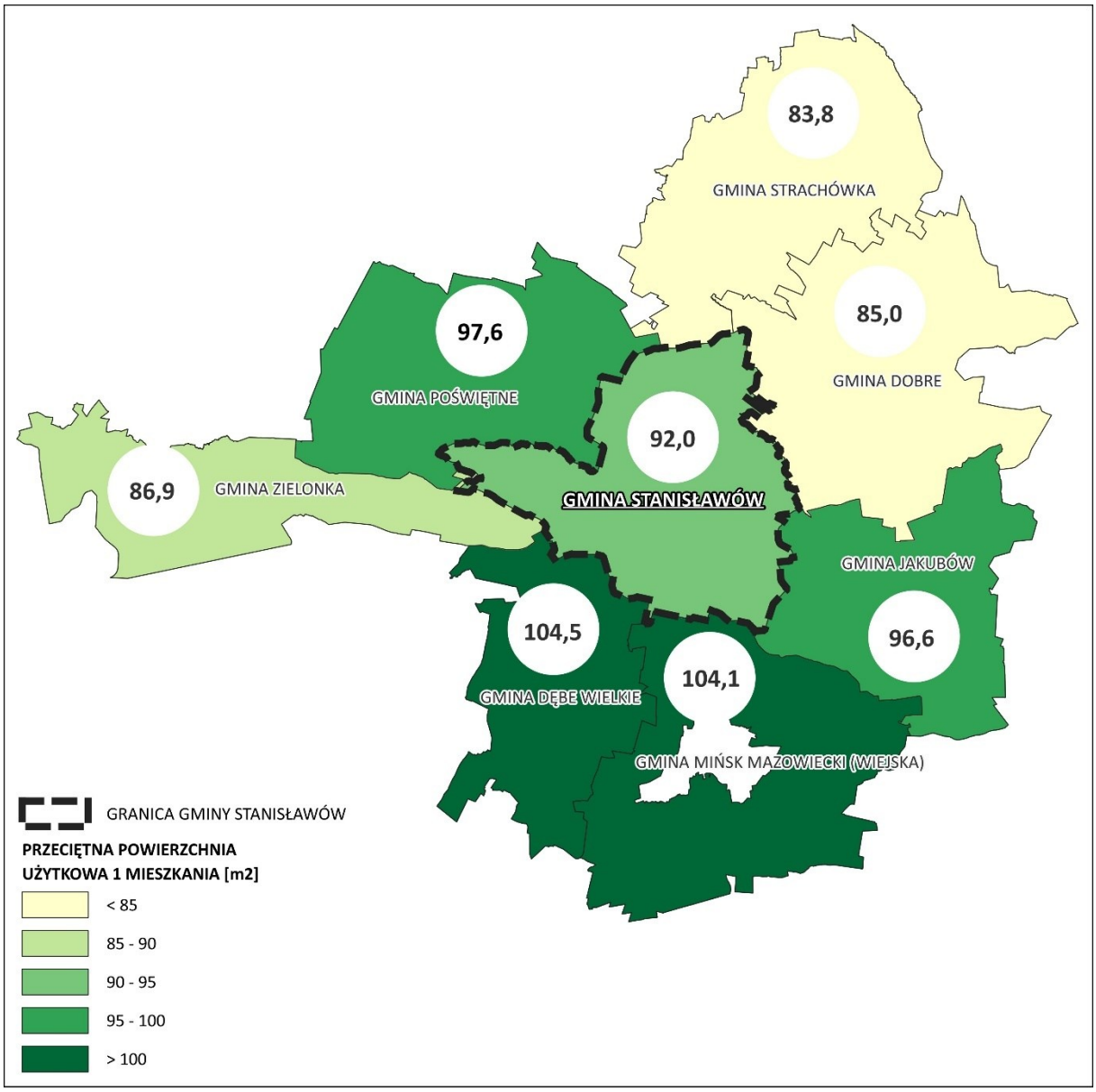

Ryc. 44 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Stanisławów oraz gminach ościennych w 2024 roku
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na terenie gminy Stanisławów znajduje się w sumie 8 mieszkań komunalnych o zróżnicowanym stanie technicznym.

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się mało korzystnie. Zdecydowanie najkorzystniej sytuacja kształtuje się w Zielonce. Warto przy tym zaznaczyć, iż w przypadku miast znaczną część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wielorodzinne, a zatem uzyskane wyniki nie można przyjąć w pełni za reprezentatywne. Należy nadmienić, iż na terenie gminy Poświętne nie znajdują się żadne mieszkania komunalne.[93]

[93] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów oraz Dane GUS, stan na 2024 r.

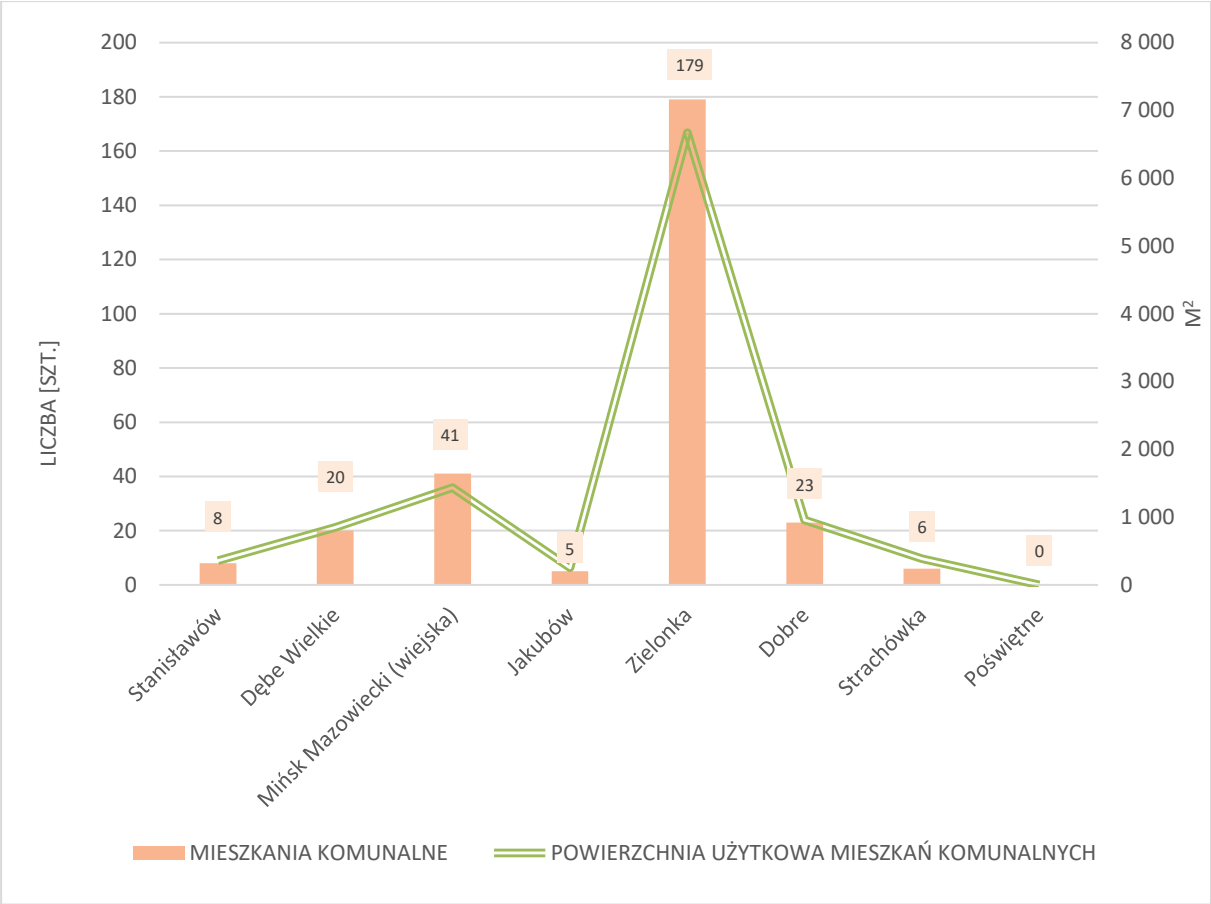

Ryc. 45 Mieszkania komunalne w gminie Stanisławów i gminach sąsiednich
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r. oraz dane Urzędu Gminy Stanisławów.

Mieszkania treningowe lub wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

Na terenie gminy Stanisławów nie znajdują się żadne mieszkania treningowe i wspomagane.[94]

[94] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Stanisławów.

10.4. WNIOSKI

- ! Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- ! W dalszym ciągu ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- ! Niski udział wydatków z budżetu gminy na ochronę zdrowia.
- ! Niższy wskaźnik liczby przychodni na 10 tys. mieszkańców w stosunku do średniej dla powiatu i województwa.
- ! Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomani oraz wspierania rodziny.
- ! Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach.
- ! Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm, niepełna rodzina lub wielodzietność).
- ! Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej.
- ! Sukcesywny wzrost liczby budynków mieszkalnych na terenie gminy.
- ! Przeciętny wskaźnik przeciętnej wielkości mieszkań w stosunku do gmin ościennych.
- ! Stosunkowo niskie zasoby komunalne na tle gmin ościennych.
- ! Brak mieszkań treningowych i wspomaganych.

11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Stanisławów funkcjonują następujące placówki oświatowe[95]:

- przedszkola i punkty przedszkolne:
  - Gminne Przedszkole w Ładzyniu;
  - Gminne Przedszkole w Stanisławowie;
  - Przedszkole Niepubliczne „Raj Malucha”;
  - Przedszkole Niepubliczne „Tęczowa Dolina”;
  - Przedszkole Promyczek;
- szkoły podstawowe:
  - Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Pustelniku;
  - Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Stanisławowie;
  - Szkoła Podstawowa im. K.K. Baczyńskiego w Ładzyniu;

11.2. LICZBA UCZNIÓW I WYNIKI EGZAMINÓW

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Stanisławów kształtowała się następująco:

Tab. 26 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Stanisławów w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	283	314	314	328	320	351	389	360	363	346
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)										
Uczniowie	490	495	568	655	673	672	714	728	751	774
Absolwenci	73	63	--	--	78	91	69	107	80	78

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Stanisławów obserwowany jest od kilku lat wzrost liczby uczniów szkół podstawowych. Na przestrzeni omawianego okresu liczba ta wzrosła o ok. 58%, a zatem średniorocznie przybywało ok. 28 uczniów. Należy jednocześnie zaznaczyć, iż skokowy wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w 2017 i 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz z początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne[96] (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

Obserwuje się ponadto korzystną tendencję w odniesieniu do wychowania przedszkolnego. Na przestrzeni ostatnich lat (2015-2024) liczba dzieci uczęszczająca do placówek przedszkolnych wzrosła o 63 os., czyli o ok. 22%.

[95] Materiał źródłowy: Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych (RSPO) oraz Rejestr żłobków i klubów dziecięcych (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej).
[96] Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:
- likwidacje gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

W gminie Stanisławów wyniki egzaminu ósmoklasisty z 2024 r. na tle powiatu, województwa i kraju przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 27 Średnie wyniki szkół z egzaminu 8-klasisty w gminie Stanisławów na tle powiatu, województwa i kraju

	JĘZYK POLSKI [%]	MATEMATYKA [%]	JĘZYK ANGIELSKI [%]
Szkoła Podstawowa w Stanisławowie	68,24	54,78	54,65
Szkoła Podstawowa w Pustelniku	64,42	59,00	57,13
Szkoła Podstawowa w Ładzyniu	71,82	44,36	62,36
Średnia gminna	67,51	54,59	56,65
Średnia powiatowa	66,52	55,79	67,20
Średnia wojewódzka	65,66	57,41	71,98
Średnia krajowa	61,0	52,0	66,0

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.

Jak wynika z powyższego średni wynik 8-klasisty z języka polskiego wyniósł 67,51%, co było wynikiem wyższym niż średnia dla powiatu, województwa mazowieckiego i kraju. Mniej korzystnie sytuacja kształtowała się natomiast w przypadku wyników z matematyki (54,59%) oraz języka angielskiego (56,65%).

W gminie Stanisławów na 1 placówkę wychowania przedszkolnego przypada w przybliżeniu 47 dzieci w wieku 3-5 lat. Jest to najkorzystniejszy wynik spośród wszystkich gmin ościennych. W niniejszym zestawieniu na ostatnim miejscu plasuje się natomiast gmina wiejska Mińsk Mazowiecki, gdzie na 1 placówkę przypada powyżej 600 dzieci. Warto przy tym zaznaczyć, że koncentracja placówek wychowania przedszkolnego ma miejsce przede wszystkim w Mińsku Mazowieckim. W 2024 roku nie opublikowano danych ww. wskaźnika dla gminy Jakubów.[97]

[97] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

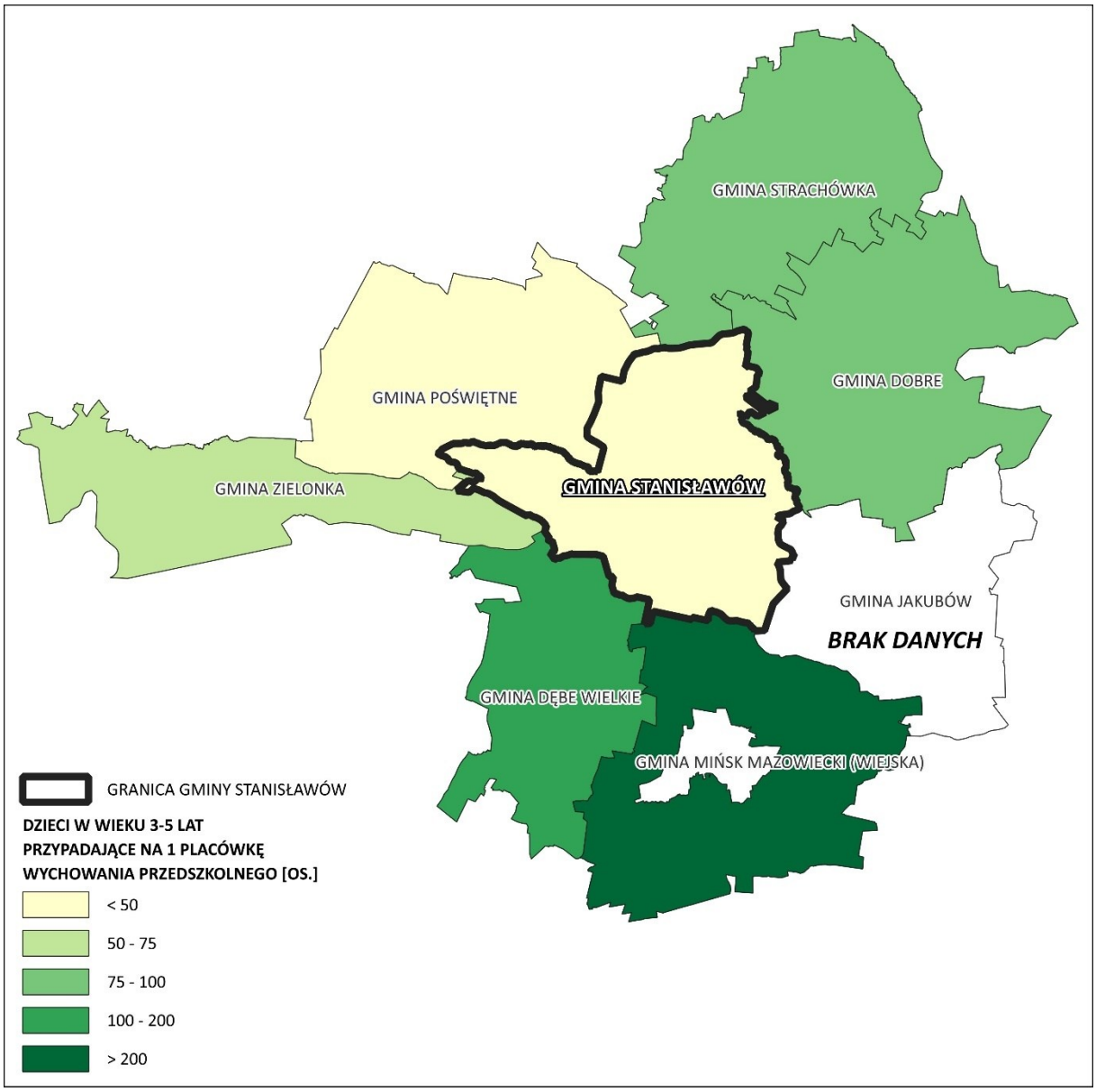

Ryc. 46 Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego gminie Stanisławów na tle gmin ościennych
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Stanisławów funkcjonują obecnie 40 stowarzyszeń pozarządowych, co przekładało się na wskaźnik 5,7 organizacji na 1000 mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia:

– Stowarzyszenia zarejestrowane w KRS:
  - „Fundacja Mazowieckie Psy Kasi Załogi”;
  - „Fundacja Męska Twarz Depresji”;
  - Fundacja grafiki projektowej;
  - Fundacja przypominajka;
  - Fundacja tak dla sportu;

- Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnej;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Lubominie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ładzyniu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pustelniku;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rządzy;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Stanisławowie;
- Społeczny Komitet Wspierania Rozwoju Stanisławowa;
- Stowarzyszenie „Nasza Szymankowszczyzna”;
- Stowarzyszenie „Nasza Wólka”;
- Stowarzyszenie „Razem dla Małego Stanisławowa”;
- Stowarzyszenie „Stanisławowskie Towarzystwo Historyczne”;
- Stowarzyszenie „Wspieranie Rozwoju Dziecka”;
- Stowarzyszenie „Wspólne Kolonie”;
- Stowarzyszenie „Nasze Zielone Gminy”;
- Stowarzyszenie Lubomin.pl – Centrum Integracji Społecznej;
- Stowarzyszenie Mieszkańców i Miłośników wsi Goździówka;
- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Stanisławowskiej;
- Stowarzyszenie Obywatele „SVOBODA”;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Cisówki;
- Stowarzyszenie Razem dla Wólki Pieczącej;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Rządza;
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Stanisławowskiej;

– Koła Gospodyń Wiejskich (zarejestrowane w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa):
  - Koło Gospodyń Wiejskich „DZIEDZICZKI” w Szymankowszczyźnie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Stanisławowie „Nasza Chata”;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Borek Czarniński;
  - Dziarskie Koło Gospodyń Wiejskich w Ładzyniu;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „GOŹDZIK” w Pustelniku;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „CUDA WIANKI” w Lubominie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „WÓŁCZANKI” w Wólce Czarnińskiej;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Nad Rzeką” w Rządzy;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Prądzewo-Kopaczewo „DWORZANIE”;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Cisowianki w Cisówce;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Ciopanie Sami Swoi;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Pod Strzechą” Kolonie Stanisławów;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Za Lasem” w Retkowie.

Ponadto gmina Stanisławów należy do Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Mińskiej” (opisano szczegółowo w rozdz. 1.5.).

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące Kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Stanisławów w latach 2018-2025 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 28 Frekwencja wyborcza w gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2018-2025

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2018	Wybory Samorządowe	58,4	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	43,9	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	61,7	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	68,0	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	72,0	68,2
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	78,4	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	58,4	40,9
2024	Wybory Samorządowe	56,3	51,9
2024	Wybory do Parlamentu Europejskiego	45,2	40,7
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	73,4	67,3
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	76,7	71,6

Materiał źródłowy: https://wybory.gov.pl/

W gminie Stanisławów obserwowana była wysoka aktywność mieszkańców w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2018-2025. Frekwencja w poszczególnych wyborach jest w zdecydowanej większości wyższa niż średnia ogólnokrajowa (za wyjątkiem wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.). Najwyższy poziom frekwencji zanotowano podczas wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2023 r., gdzie wyniosła ona 78,4%.[98]

11.4. WNIOSKI

- **Zadawalający poziom dostępności usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym, w tym obecność złobka.**
- **Wzrost liczby dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego.**
- **Najbardziej korzystny wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na 1 placówkę wychowania przedszkolnego na tle gmin ościennych.**
- **Sukcesywny wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych.**
- **Niedostateczne wyposażenie szkół i bibliotek, szczególnie w nowoczesny sprzęt edukacyjny".**
- **Stosunkowo aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne.**
- **Przeważnie wyższa frekwencja wyborcza w stosunku do średniej ogólnokrajowej.**

[98] Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

12. FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy. Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

Dochody ogółem gminy Stanisławów na przestrzeni analizowanych lat wzrosły ponad dwukrotnie (z ok. 27,7 mln zł w 2015 r. do ok. 55,7 mln zł w 2024 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 4 148 zł/os. w 2015 r. do ok. 7 890 zł/os. w 2024 r.).[99]

Tab. 29 Dochody ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2015	27 739 651,82	4 147,68
2016	26 949 239,94	4 019,28
2017	29 664 080,15	4 401,85
2018	31 500 496,25	4 680,61
2019	36 884 755,27	5 442,64
2020	41 017 495,86	5 868,86
2021	44 649 135,37	6 381,18
2022	48 654 605,64	6 946,69
2023	45 290 127,58	6 439,66
2024	55 670 586,95	7 899,90

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

[99] Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2024 r.

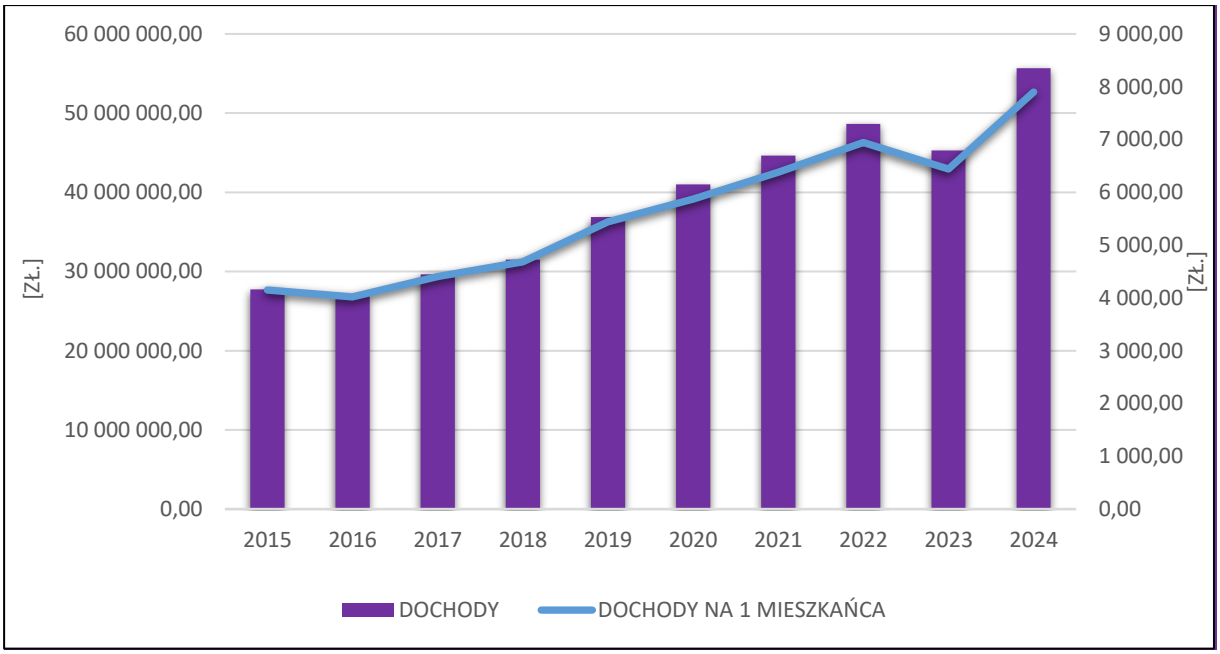

Ryc. 47 Dochody ogółem gminy w latach 2015-2024 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Stanisławów tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2015-2024 całkowita suma dochodów własnych wzrosła ponad dwukrotnie (z ok. 8,2 mln zł w 2015 r. do ok. 19,5 mln zł w 2024 r.). Co prawda dochody własne zanotowały najszybszy wzrost wśród wszystkich źródeł dochodu w gminie, natomiast w 2024 roku największy udział w strukturze dochodów przypadał na subwencje (ok. 35%).[100]

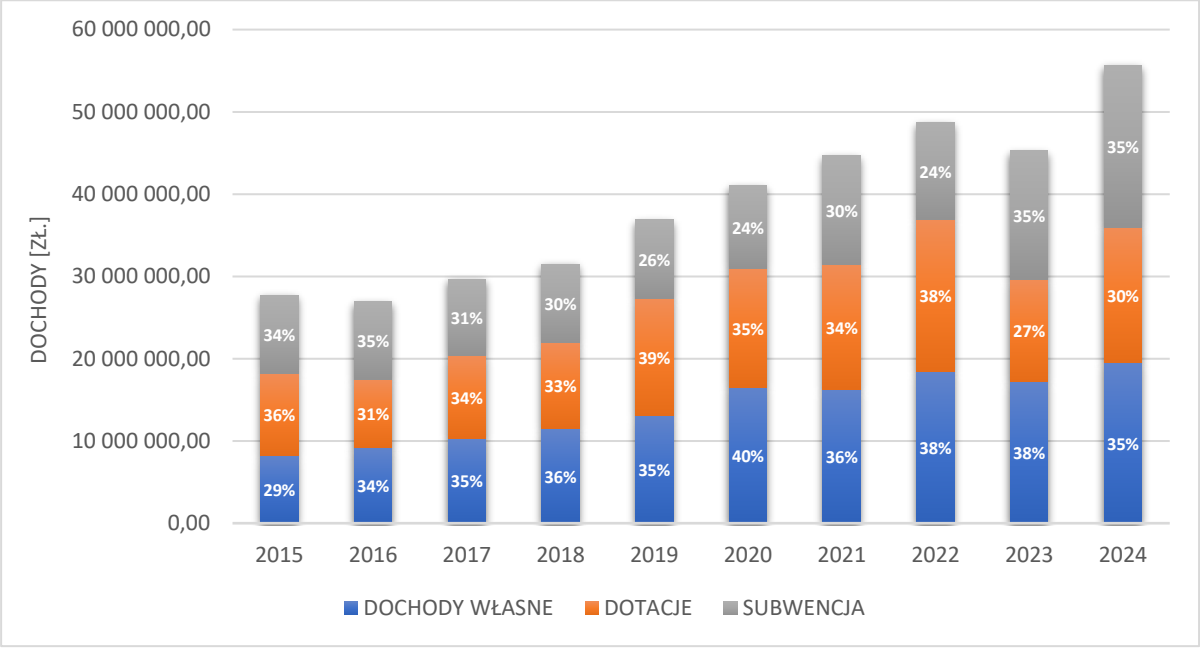

Ryc. 48 Struktura dochodów w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

[100] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój udział mają m.in.:[101]

- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu wpływu z lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw;
- dochodu z tytułu wpływu z usług;
- dochody z tytułu podatki od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku rolnego;

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- uzupełniającej;
- wyrównawczej;
- równoważącej;
- rozwojowej.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Stanisławów w odniesieniu do gmin sąsiednich w latach 2015-2024 kształtują się następująco:

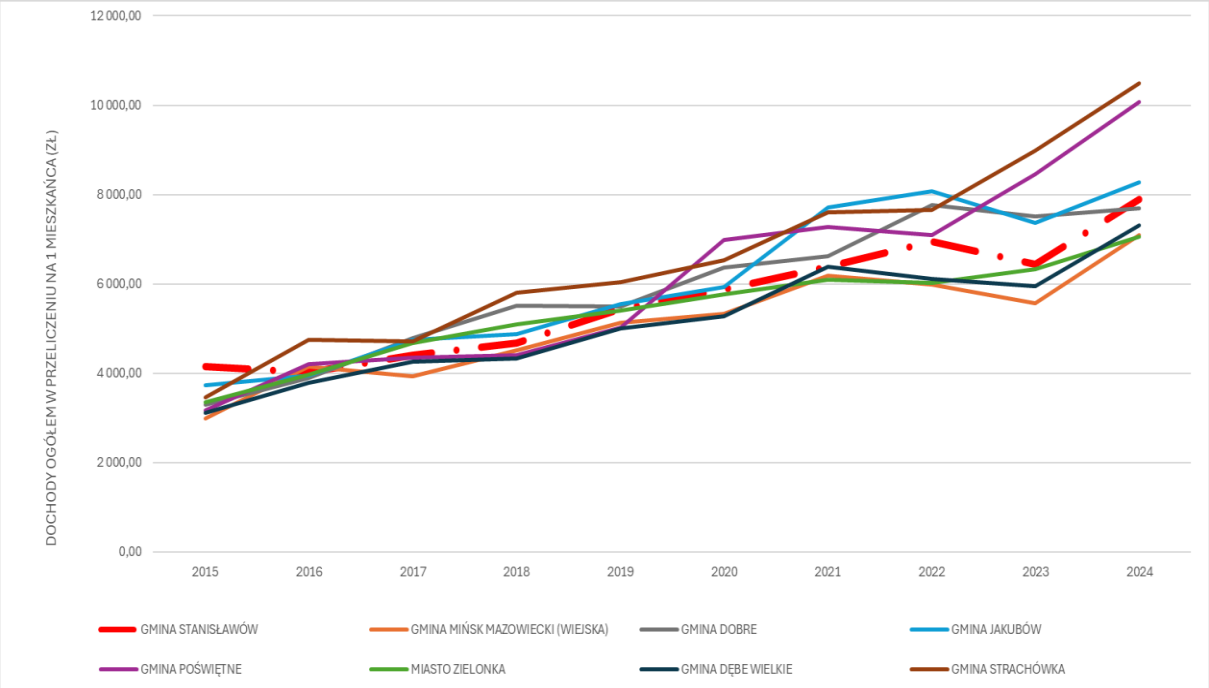

Ryc. 49 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Stanisławów i w gminach sąsiednich w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W analizowanym okresie największy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowała gmina Poświętne, osiągając wzrost o ok. 6,9 tys. zł (tj. 319%). W latach 2015-2024 poziom dochodów na mieszkańca w gminie Stanisławów wzrósł o ok. 3,7 tys. zł i był to tym samym najmniej korzystny wynik spośród gmin ościennych (tj. 190%).

[101] Materiał źródłowy: Dane GUS.

12.2. WYDATKI GMINY

Konsekwencją wzrostu dochodów gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły blisko trzykrotnie, z poziomu ok. 20,9 mln zł w 2015 r. do ok. 55,5 mln zł w 2024 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 125 zł/os. w 2015 r. do ok. 7 876 zł/os. w 2024 r.).[102]

Tab. 30 Wydatki ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2015	20 897 746,51	3 124,66
2016	28 923 785,74	4 313,76
2017	30 503 565,08	4 526,42
2018	33 583 309,83	4 990,09
2019	37 235 696,18	5 494,42
2020	41 097 678,68	5 880,34
2021	43 344 671,48	6 194,75
2022	52 972 117,10	7 563,12
2023	49 331 253,13	7 014,25
2024	55 504 334,41	7 876,31

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

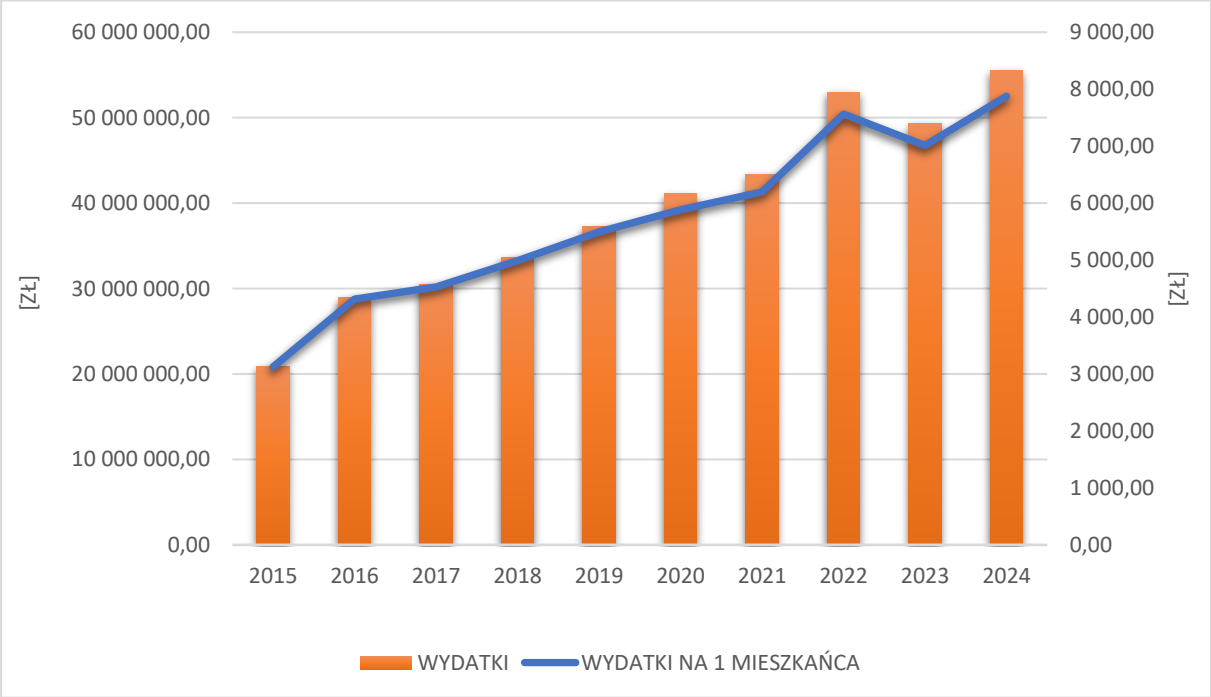

Ryc. 50 Wydatki ogółem gminy w latach 2015-2024 w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

[102] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Wydatki budżetów gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2024 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 76,1% (ok. 42,2 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) wynosił 23,9% (ok. 13,3 mln zł).

Realizacja wydatków budżetu gminy w 2024 roku w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 31 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w gminie w 2024 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [ZŁ.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	1 442 133,59	2,60
Dział 600	Transport i łączność	5 309 442,14	9,57
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	56 554,86	0,10
Dział 710	Działalność usługowa	268 696,58	0,48
Dział 750	Administracja publiczna	5 943 805,64	10,71
Dział 751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	173 158,00	0,31
Dział 752	Obrona narodowa	310,60	<0,01
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2 080 993,23	3,75
Dział 757	Obsługa długu publicznego	949 983,35	1,71
Dział 801	Oświata i wychowanie	21 773 043,96	39,23
Dział 851	Ochrona zdrowia	159 538,90	0,29
Dział 852	Pomoc społeczna	2 241 372,71	4,04
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	117 757,38	0,21
Dział 855	Rodzina	3 446 963,63	6,21
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	9 502 032,87	17,12
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 906 088,75	3,43
Dział 926	Kultura fizyczna	132 458,22	0,24
	Ogółem	**55 504 334,41**	**100%**

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Największy udział wydatków gminy w 2024 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 39,23%) oraz Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (ok. 17,12%).

Najmniej środków, stanowiących mniej niż 0,1% łącznych wydatków gminy, przeznaczono kolejno na gospodarkę mieszkaniową (ok. 56,6 tys. zł) oraz obronę narodową (310 zł). Relatywnie niewielką sumę środków przeznaczono również na ochronę zdrowia (ok. 159,5 tys. zł).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych gminy. Ponadto wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2015-2024 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Stanisławów kształtował się następująco:

Tab. 32 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
UDZIAŁ %	12,0	23,1	17,3	19,5	20,1	17,7	14,1	20,4	27,8	23,9

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2024 r.

Ja wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów gminy stanowiły źródła zewnętrzne (dotacje i subwencje). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych. Gmina Stanisławów od lat odznacza się stosunkowo wysokim poziomem uzyskiwanych dofinansowań ze środków zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.

12.4. WNIOSKI

- **!** **Sukcesywny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.**
- **!** **Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych (subwencji i dotacji unijnych).**
- **!** **Najniższy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do gmin ościennych.**
- **!** **Stosunkowo wysoki udział wydatków inwestycyjnych na przestrzeni ostatnich lat.**
- **!** **Regularny wzrost wydatków ogółem.**
- **!** **Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.**

13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwość składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności gminy.

Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego[103], dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Stanisławów. W badaniu 63,7% stanowiły kobiety, natomiast 36,3% to mężczyźni. Wśród uczestników badania dominowały osoby w wieku w przedziale 21-35 lat (41,7%) oraz w dalszej kolejności 36-50 lat (41,2%). Respondenci posiadają w większości wykształcenie wyższe (54,8%) oraz średnie (39,5%). Niewielki odsetek uczestników badania posiada natomiast wykształcenie podstawowe oraz zawodowe.

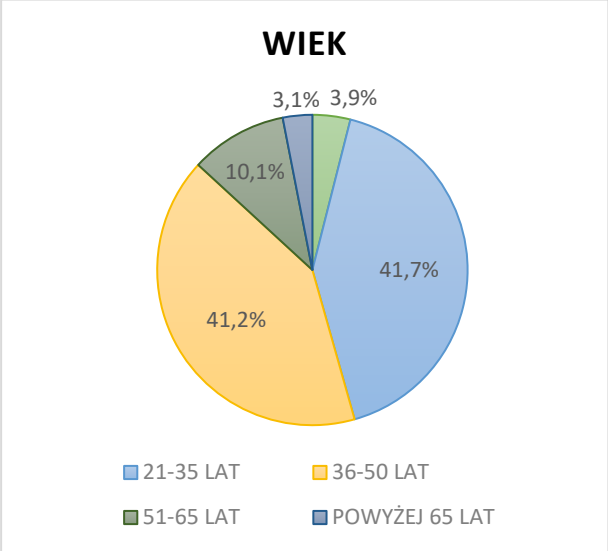

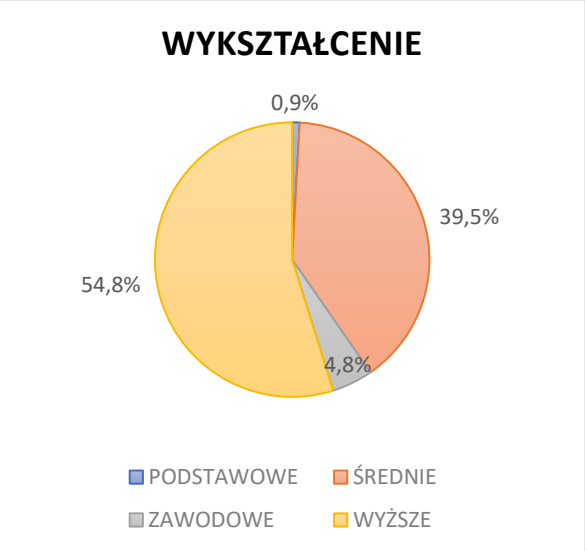

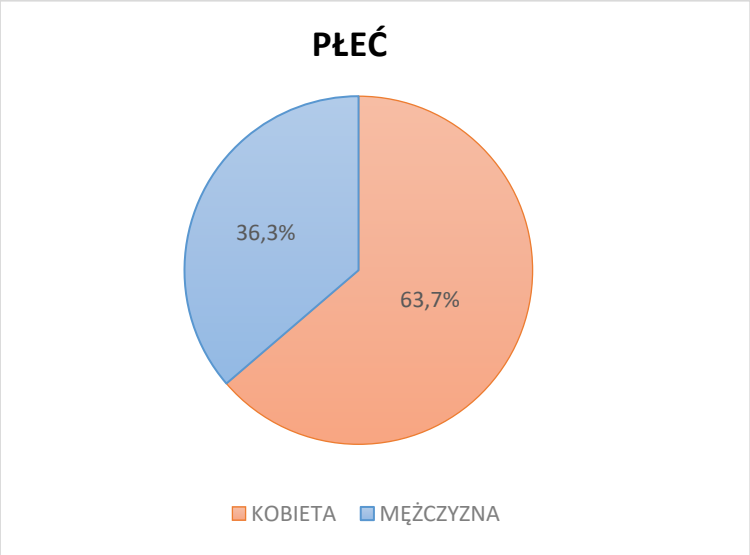

Ryc. 51 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Stanisławów do 2035 roku.

[103] Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej oraz w mediach społecznościowych. Ankietę można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online.

Ankietę rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie gminy. Wyniki wskazują, iż większość uczestników badania ocenia standard życia „raczej dobrze" (47,3%). Statystycznie co trzeci mieszkaniec nie był w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie zaznaczając odpowiedź „trudno powiedzieć", natomiast najrzadziej respondenci wskazywali na odpowiedź „zdecydowanie źle" (3,1%).

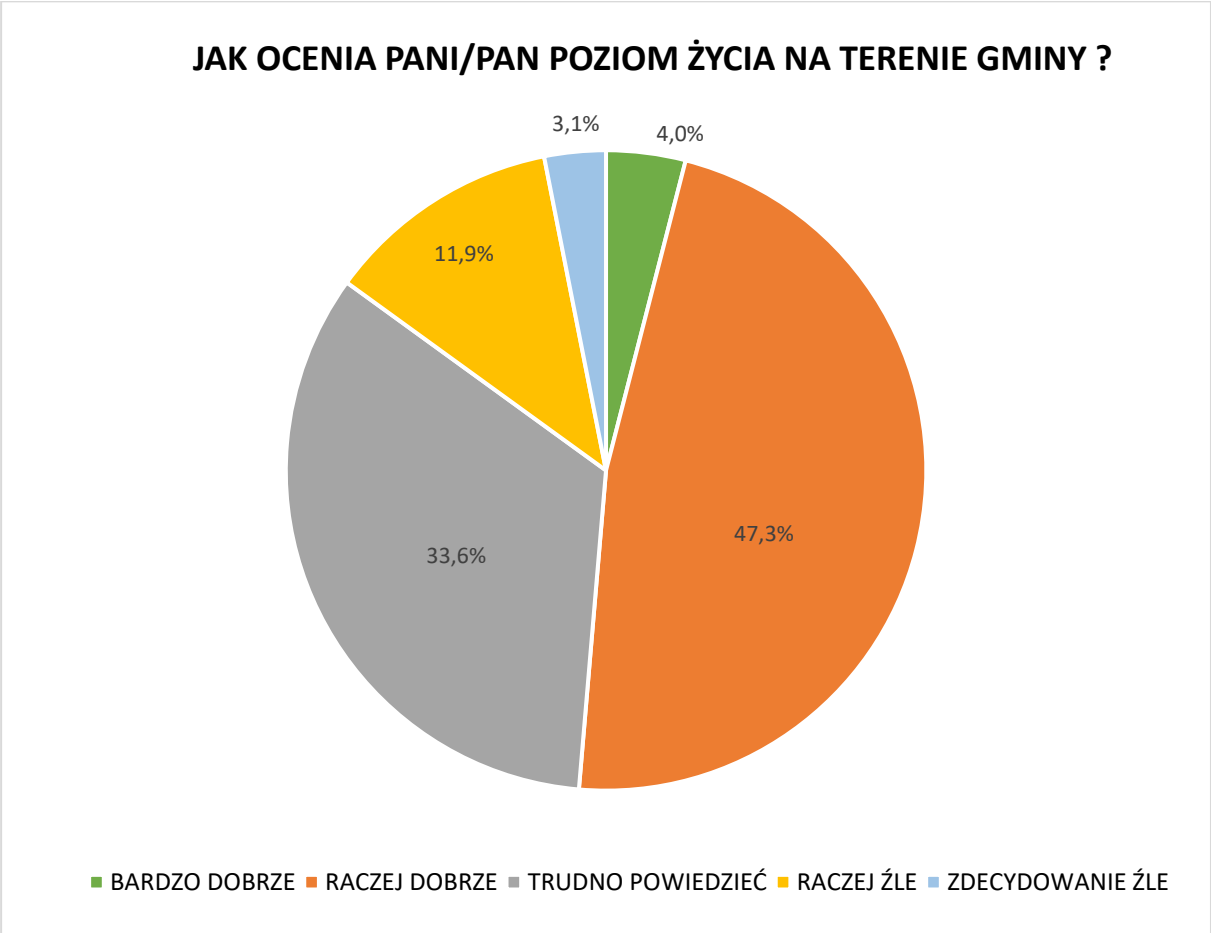

Ryc. 52 Ocena poziomu życia na terenie gminy
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Stanisławów do 2035 roku.

Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź „przeciętnie" (ok. 33,5%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo dobrze" (ok. 6,6%).

Najmniej korzystnie ankietowani oceniają usługi turystyczne, rynek pracy i możliwości zatrudnienia i realizacji zawodowej oraz dostępność do zajęć pozalekcyjnych i kursów dla dzieci i młodzieży. Ponadto w opinii znacznej części respondentów infrastruktura kanalizacyjna jest niewystarczająco rozwinięta, zaś dostępność komunikacyjna również kształtuje się mało korzystnie.

Pozytywnie uczestnicy badania oceniają natomiast dostęp do Internetu oraz dostęp do infrastruktury wodociągowej, gdzie większość badanych zaznaczyło odpowiedzi „bardzo dobrze" lub „raczej dobrze". Mieszkańcy wyrażają również stosunkowo pozytywną opinie na temat dostępu i jakości edukacji szkolnej i przedszkolnej. Poniżej znajduje się szczegółowy rozkład procentowy uzyskanych odpowiedzi.

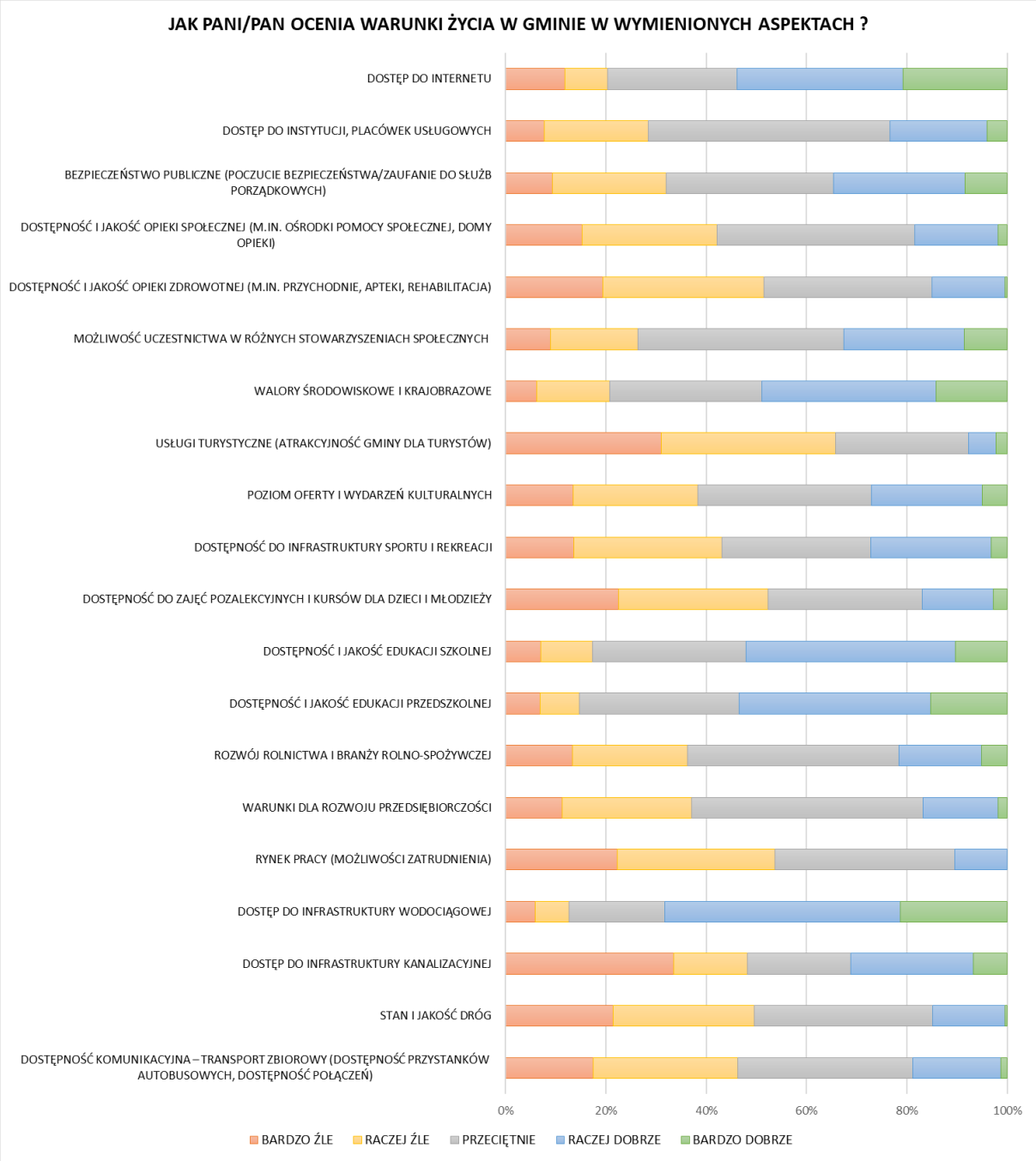

Ryc. 53 Ocena warunków życia w gminie
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Stanisławów do 2035 roku.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmaga się gmina Stanisławów. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

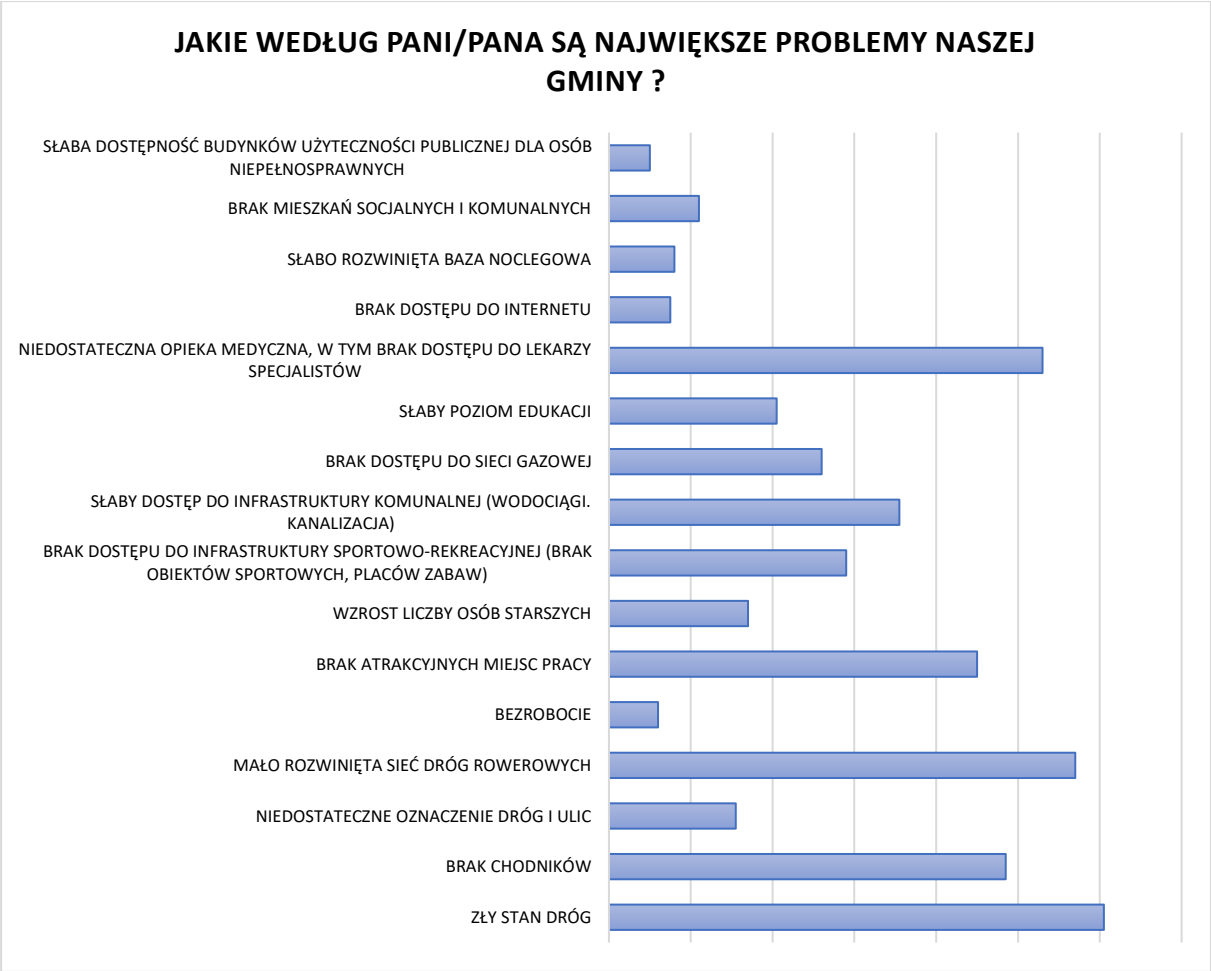

Ryc. 54 Określenie najważniejszych problemów w gminie
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Stanisławów do 2035 roku.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedziach wynika, iż głównym problemem gminy jest zły stan dróg oraz mało rozwinięta sieć dróg rowerowych. Ponadto znaczna część respondentów jako istotny problem wskazało brak chodników oraz niedostateczną opiekę zdrowotną, w tym brak dostępu do lekarzy specjalistów. Pozostałe zagadnienia były rzadziej poruszane.

Następnie respondenci zostali poproszeniu o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy w najbliższych latach:

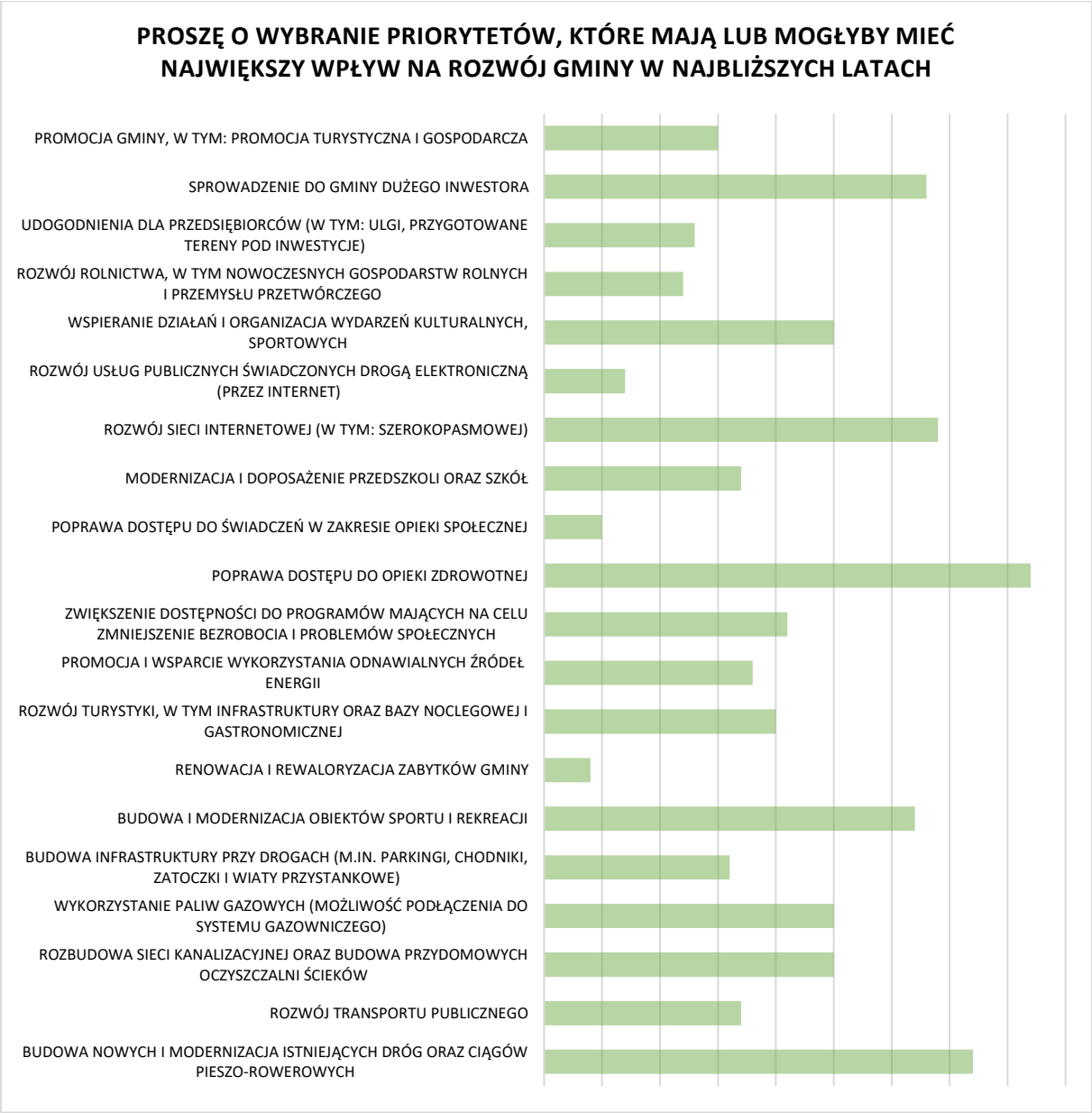

Ryc. 55 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój gminy
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Stanisławów do 2035 roku.

Spośród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój gminy Stanisławów najczęściej wskazali poprawę dostępu do opieki zdrowotnej. Stosunkowo często wskazywano również budowę nowych i modernizacje istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych, sprowadzenie do gminy dużego inwestora, rozwój sieci internetowej (w tym szerokopasmowej) oraz budowę i modernizację obiektów sportu i rekreacji.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano gminę za 10 lat ?" Mieszkańcy gminy odpowiedzieli następująco:

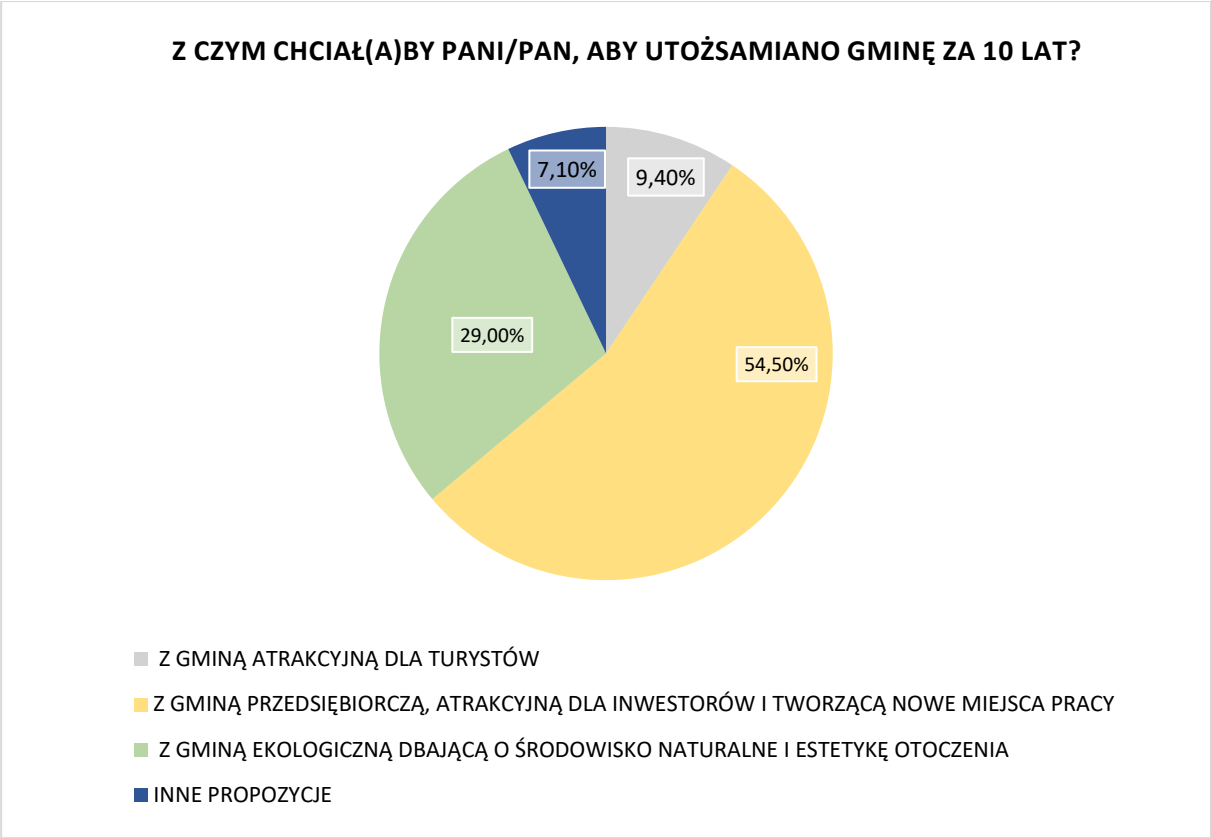

Ryc. 56 Tożsamość gminy w perspektywie najbliższych 10 lat na podstawie opinii mieszkańców
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Stanisławów do 2035 roku.

Zdecydowana większość mieszkańców utożsamia gminę za 10 lat z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy.

WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U.2023 poz. 1688 ze zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2025 poz. 1153).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U.2024 poz. 1112z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2025 poz. 198).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2025 poz. 960).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Koncepcja Rozwoju Kraju 2050, 2025, Rada Ministrów, Warszawa.
- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Stanisławów za rok 2024, 2025.
- Rejestr Zabytków Mazowieckiego Konserwatora Zabytków.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stanisławów, 2008.

Najważniejsze witryny internetowe:

- https://bdl.stat.gov.pl/
- https://bip.stanislawow.eu/
- https://capap.gugik.gov.pl
- https://european-union.europa.eu/
- https://ekrs.ms.gov.pl/
- https://isok.gov.pl/
- https://mazowiecka.policja.gov.pl/
- https://samorzad.gov.pl/
- https://stat.gov.pl/
- https://wybory.gov.pl/
- https://www.bdl.lasy.gov.pl/
- https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl
- http://www.geoportal.gov.pl/
- https://www.gios.gov.pl/pl/
- https://www.gov.pl./
- https://www.gov.pl/web/gdos
- https://www.polskacyfrowa.gov.pl/
- https://www.polskawliczbach.pl/
- https://www.stanislawow.pl/
- https://stanislawow.e-mapa.net/
- https://zabytek.pl/